د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اووم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي
پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اووم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: اسلامي ښوونه او روزنه

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي ښوونې او روزنې دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفین

اډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډیټ دیپارتمنت غړي

ټولګی: اووم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته يې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه يې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګونې بنسټیز عناصر بلل کیږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې يې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپیڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوستونو شمیري

د درس شمیره	عنوان	مخ
لومړی لوست	د حدیث شریف د علم پیژندنه	۱
دویم لوست	د حدیث شریف تدوین	٤
دریم لوست	نیت او اخلاص	٦
څلورم لوست	خیر غوښتنه	۱۰
پنځم لوست	د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسئولیت	۱۲
شپږم لوست	نیک اخلاق	۱٦
اووم لوست	شفقت او مهرباني	۱۸
اتم لوست	طهارت (پاکوالی)	۲۰
نهم لوست	استنجا او نجاست	۲۲
لسم لوست	اودس	۲٤
یوولسم لوست	تیمم	۲۷
دولسم لوست	صلاة (لمونځ)	۳۰
دیارلسم لوست	آذان او اقامت	۳٤
څوارلسم لوست	د لمانځه شرطونه	۳۸
پنځلسم لوست	د لمانځه واجبات او سنتونه	٤۰
شپاړسم لوست	د لمانځه د ادا کولو طریقه	٤٤
اوولسم لوست	وتر او سنت لمونځونه	٤۸
اتلسم لوست	تراویح لمونځ او قضایي لمونځونه	٥۰
نولسم لوست	د لمانځه مفسدات او مکروهات	٥۲
شلم لوست	د لمانځه متفرقه مسایل	٥٤
یوویشتم لوست	د ناروغ او مسافر لمونځ	٥۸
دوه ویشتم لوست	د سیرت النبي ارزښت	٦۰
درویشتم لوست	نبوي سیرت او تاریخ	٦٤
څلورویشتم لوست	له اسلام څخه وړاندې د جزیره العرب حالت	٦۸
پنځه ویشتم لوست	له اسلام څخه د مخه د عربو حالت	۷۲
شپږویشتم لوست	د پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) نسب	۷٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درس شمېره	عنوان	مخ
اووه ویشتم لوست	د نبي کریم (صلی الله علیه وسلم) میلاد	۸۲
اته ویشتم لوست	محمد ﷺ د ځوانی په درشل کې	۸۵
نهه ویشتم لوست	د کعبې شریفې جوړول	۸۹
دېرشم لوست	د نبوت او رسالت په سیوري کې	۹۵
یودېرشم لوست	د وحي د نزول ادامه	۱۰۱
دوه دېرشم لوست	خدیجه (رضی الله عنها)	۱۰۳
دري دېرشم لوست	پټه بلنه(سري دعوت)	۱۰۵
څلور دېرشم لوست	دارالارقم (د رهبرۍ مرکز)	۱۰۷
پنځه دېرشم لوست	ایمان او ثبات	۱۰۹
شپږ دېرشم لوست	د یتیم پالنه	۱۱۱
اووه دېرشم لوست	مرسته او کومک	۱۱۳
اته دېرشم لوست	د مسلمان پېژندنه	۱۱۷
نهه دېرشم لوست	د اسلام پنځه بناوې	۱۱۹
څلوېښتم لوست	حیاء	۱۲۳
یوڅلوېښتم لوست	نېشه يي توکي	۱۲۵
دوه څلوېښتم لوست	د جماعت لمونځ	۱۲۷
دري څلوېښتم لوست	د جمعې او اخترونو لمونځونه	۱۲۹
څلور څلوېښتم لوست	د کسوف ، خسوف او استسقاء لمونځونه	۱۳۳
پنځه څلوېښتم لوست	د جنازې احکام	۱۳۵
شپږ څلوېښتم لوست	د میت لمبول او ورباندې د جنازې لمونځ کول	۱۳۷
اووه څلوېښتم لوست	زکات	۱۴۱
اته څلوېښتم لوست	د څاریو زکات	۱۴۵
نهه څلوېښتم لوست	د فصلونو او مېوو زکات	۱۴۹
پنځوسم لوست	حج	۱۵۳
یو پنځوسم لوست	د حج فرایض او واجبات	۱۵۶
دوه پنځوسم لوست	د حج ډولونه	۱۶۰
دري پنځوسم لوست	د حج متفرقه مسایل	۱۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

د حديث شريف د علم پېژندنه

حديث شريف چې د اسلامي شريعت دويم مصدر دی، نو پدې بايد وپوهېږو چې کوم علم د پيغمبر ﷺ له سنتو څخه بحث کوي. هغې ته د حديث شريف علم ويل کېږي.

د حديثو د علم تعريف، موضوع او غرض

د حديث د علم تعريف: (حديث) په لغت کې: خبرو او هر نوي منځ ته راغلي شي ته وايي. او په اصطلاح کې له هغه علم څخه عبارت دی چې د پيغمبر ﷺ قول فعل، او تقرير د متن او سند له لحاظه څېړي.

د حديث د علم موضوع: د پيغمبر ﷺ وينا، کړنه او تقرير دی.

د حديث د علم غرض: د پيغمبر ﷺ ريښتني پيروي ده چې په دواړو جهانونو کې د انسان د سعادت او نيکمرغۍ لامل ګرځي.

فعاليت

زده کوونکي دې په ډله ييزه توګه د ښوونکي په ملتيا د حديث د علم د موضوع او غرض تر منځ د توپير په اړه بحث او مباحثه وکړي.

د حديث د علم له ځينو اصطلاحاتو سره اشنايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- **تقرير**: له تقرير څخه مطلب دا دی چې يو يا څو تنو اصحابو يوکار سرته رسولی وي او يا يې کومه خبره کړې وي او پيغمبر ﷺ په هغه باندې له پوهيدلو وروسته د هغه په باره کې چوپتيا اختيار کړې وي.

۲- **صحابي هغه څوک دی** چې پيغمبر ﷺ يې ليدلی، ايمان يې پرې راوړی او د ايمان په حالت کې وفات شوی وي.

۳- **تابعي هغه څوک دی** چې د اسلام په حالت کې يې له صحابي سره ملاقات شوی وي او په همدې حالت کې وفات شوی وي.

حديث شريف دوه برخې لري:

الف- متن: له هغو الفاظو څخه عبارت دی چې د پيغمبر ﷺ له ويناوو، کړنو او تقرير څخه حکايت کوي.

ب- سند: د حديث راويانو د نومونو له لړۍ څخه عبارت دی.

فعاليت

- زده کوونکي دې په ډله ييز ډول د لوست د اصطلاحاتو په باره کې له يو بل څخه وپوښتي.

د حديث شريف ډولونه

حديث د راويانو د شمير له مخې په درې ډوله دی:

متواتر، مشهور او آحاد.

۱- متواتر حديث

هغه حديث ته ويل کيږي چې د راويانو شمير يې دومره زيات وي چې اتفاق کول يې په دروغو محال او غير ممکن وي.

د متواتر حديث شرطونه:

الف: د راويانو شمير يې زيات وي.

ب: د راويانو اتفاق کول يې په دروغو محال وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج: د راویانو شمیر یې په ټولو طبقو کې د تواتر له اندازې کم نه وي.

۲-مشهور حدیث

هغه حدیث ته ویل کیږي چې د پیغمبر ﷺ په زمانه کې یې د راویانو شمیر کم وي خو د تابعینو په زمانه کې مشهور شوی وي او د راویانو شمیر یې په ټولو طبقو کې د تواتر اندازې ته نه وي رسیدلی.

۳- آحاد

له هغه حدیث څخه عبارت دی چې د راویانو شمیر یې د مشهور اندازې ته نه وي رسیدلی او یا دا چې د مشهور حدیث ټول شرطونه پکې پوره نه وي.

فعالیت

- زده کوونکي دې د متواتر حدیث فرق له مشهور او آحاد سره په ډلییز ډول بیان کړي.

ارزونه

۱- د حدیث د علم تعریف، موضوع او غرض بیان کړئ.

۲-متواتر حدیث تعریف او شرطونه یې بیان کړئ.

۳- مشهور او آحاد حدیث بیان کړئ.

کورنی دنده

زده کوونکي دې د حدیث لغوي او اصطلاحي تعریف په خپلو کتابچو کې ولیکي او تکرار یې کړي او دا چې صحابي او تابعي څوک دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف تدوين

په لومړي لوست کې مو د حديث د علم او د هغه د اقسامو په اړه معلومات ترلاسه کړل، په دې لوست کې به د احاديثو د راټولولو او ليکلو په هکله خبرې وکړو.

آيا تاسو پوهيږئ چې څرنگه احاديث راټول شوي او ليکل شوي دي؟

لومړی مرحله

اصحابو کرامو به د پيغمبر ﷺ په ژوند کی هغه ټولې خبرې، کړنې او تقريرونه زده کول، عمل او استدلال به يې وربانديې کاوه او ځينې اصحابو سربيره پر دې ليکل هم.

خو د پيغمبر ﷺ له رحلت څخه وروسته ځينو اصحابو ته دا احساس پيدا شو چې نبوي احاديث بايد وليکل شي، ترڅو د احاديثو حفاظت او ساتنه وشي، په همدې خاطر د احاديثو د ليکلو لړی پيل شوه. د احاديثو د تدوين لومړی مرحله د اصحابو په دور کې د پيغمبر ﷺ له وفات څخه وروسته پيل شوه او همدا د احاديثو د ليکلو لومړی پړاو و.

فعاليت

- زده کوونکي دې د تدوين د معنا او د احاديثو د تدوين د پيل په اړه په خپلو کې سره بحث وکړي.

په رسمي ډول د احاديثو د تدوين دويمه مرحله

کله چې حضرت عمر بن عبدالعزيز د هجرت په (۹۹) کال د مسلمانانو خليفه شو؛ تصميم يې ونيو ترڅو احاديث جمع او تدوين کړي او په دې کار کې يې دوه هدفونه په نظر کې وو چې په لاندې ډول دي:

۱. دا چې په نبوي احاديثو کې دروغ گډ نه شي

کله چې اسلامي فتوحات زيات شول او د مختلفو اديانو خلک د اسلام په دين مشرف شول د دې ويره پيدا شوه چې د اسلام دښمني ډلې د پيغمبر ﷺ په احاديثو کې لاسوهنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه کړي او له ځانه جوړ شوي احادیث د پیغمبر ﷺ په احادیثو کې ورګډ نه کړي.

۲. دا چې نبوي احادیث ضایع نه شي

د وخت په تیریدو او د اصحابو د شهادت او وفات له کبله، د دې ویره وه چې نبوي احادیث به له منځه لاړ شي بناءً د مسلمانانو خلیفه عمر بن عبدالعزیز خپلو والیانو ته، چې د هغوی له جملې څخه محمد بن عمروبن الحزم ته چې د مدینې منورې والي و، دنده ورکړه چې د وخت مشهور عالم محمد بن شهاب الزهری په مرسته نبوي احادیث راټول او د کتاب په شکل کې ولیکي. دغه کار یواځې په مدینه منوره کې نه، بلکې ډېرو علماوو په مکه، عراق، بصره او کوفه کې د دې کار په سرته رسولو کې برخه واخیسته.
له دې وروسته د نبوي احادیثو د راټولولو او تدوین کار دوام وموند او ټول احادیث په خورا غټو کتابونو کې تالیف شول چې مشهور کتابونه یې په لاندې ډول دي:

شمېره	د کتاب نوم	د لیکونکي نوم او د تولد نېټه		د وفات نېټه
۱	صحیح البخاري	محمدبن اسماعیل بخاري (رح) ۱۹٤هـ		۲۵٦ هـ
۲	صحیح مسلم	مسلم بن حجاج نیشاپوري (رح)	۲۰٤ هـ	۲٦۱ هـ
۳	جامع ترمذي	محمد بن عیسی ترمذي (رح)	۲۰۹ هـ	۲۷۹ هـ
٤	سنن نسایي	سلیمان بن اشعث سجستاني (رح)	۲۰۲ هـ	۲۷۵ هـ
۵	سنن ابن ماجه	محمد بن یزید قزویني (رح)	۲۰۹ هـ	۲۷۳ هـ
٦	سنن ابوداوود	احمدبن شعیب نسایی (رح)	۲۱۵ هـ	۳۰۳ هـ
*دغه فقره اضافي معلومات دي، د زده کوونکو لپاره په امتحان کې شامل نه دي.				

ارزونه

۱- آیا د احادیثو تدوین د پیغمبر ﷺ په زمانه کې موجود و؟
۲- د کوم خلیفه په وخت کې د احادیثو تدوین پیل شو؟
۳- د احادیثو د مشهورو کتابونو نومونه ولیکئ.

کورنۍ دنده

د احادیثو د تدوین او د هغو د سترو علماوو په اړه خپل معلومات ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيت او اخلاص

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ». [متفق عليه]

د راوي پېژندنه

نوم مبارك يې عمر، د پلار نوم يې (خطّاب) كنيه يې (ابوحفص) او لقب يې (فاروق) دی. د مسلمانانو دويم خليفه دی. له بعثت څخه تقريباً (۳۰) كاله د مخه زيږېدلی، او د نبوت په شپږم كال په اسلام مشرف شوی او له بركته يې اسلام او مسلمانانو قوت وموند.

د ده د خلافت په دوران كې شام، مصر، فلسطين، بيت المقدس او عراق فتح شول، د هجرت په (۲۳) كال د يوه مجوسي غلام له خوا چې ابولؤلؤ نوميده، پداسې حال كې چې د سهار د لمانځه په امامت ولاړ و، په خنجر ووهل شو او د (۶۳) كلنی په عمر په شهادت ورسيد. وروسته د پيغمبر ﷺ او ابوبكر صديق رضي الله عنه ترڅنګ خاورو ته وسپارل شو.

فعاليت

- زده كوونكي دې، د راشدو خلفاوو د نومونو او په ځانګړې توګه د حضرت عمر (رضی الله عنه) په باره كې، په ډله ييز ډول بحث او مباحثه وكړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلمو معنا

١. النِّيَّاتِ: د (نيت) جمع ده، قصد او ارادې ته وايي.

٢. نَوَى: نيت يې وکړ.

٣. امْرَأَةٍ: ښځه.

٤. امْرِئٍ: کس (نر وي او که ښځه)

٥. يُصِيبُهَا: لاس ته يې راوړي.

٦. هَاجَرَ: هجرت يې وکړ.

د حديث شريف معنا

له حضرت عمر رضي الله عنه څخه روايت دی، فرمايي: ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واوريدل چې ويې فرمايل: ټول اعمال يواځې له نيت سره تړاو لري او بس.

هر چا ته به هغه څه وي چې نيت يې کړی وي. که يو چا د الله او د الله د رسول د رضا او خوښۍ لپاره هجرت وکړ؛ نو هجرت يې د الله تعالی او د الله د رسول لپاره دی، يعنې الله تعالی به ورته پرې اجر او ثواب ورکوي.

او که يې هجرت د دنيا د لاس ته راوړلو لپاره کړی وي چې هغه لاس ته راوړي او يا يې هجرت له ښځې سره د نکاح په خاطر کړی وي چې نکاح ورسره وکړي نو په حقيقت کې يې هجرت د هماغه څه لپاره دی چې نيت يې ورته کړی وي.

د نيت معنا او هدف

(نيت) په لغت کې د زړه قصد او ارادې ته وايي. په پورتني حديث شريف کې له نيت څخه مقصد هغه هدف دی چې ورته د رسېدلو په خاطر انسان کار کوي او نيت عبادت له عادت څخه جلا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

په کومه ټولنه کې چې وګړي د نیکو کارونو په سرته رسولو کې ریاکاري کوي او په باطن کې د هغو خلاف نیت لري، په دې سره د خلکو په منځ کې دوکه، چل، دروغ ویل، بې اعتمادي او نفاق پیدا کیږي.

خو د دې پر خلاف په کومه ټولنه کې چې وګړي د خدای ﷻ د رضا په خاطر نیک کارونه سرته رسوي، ریښتینولي، سپېڅلتیا، مینه او اعتماد رامنځ ته کیږي، نو لازمه ده چې مسلمانان د خدای تعالی د رضا د لاس ته راوړلو لپاره په ټولو کارونو کې د نیت پاکوالي ته پام وکړي او وهڅول شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې، په ډله ییز ډول د ښوونکي په مرسته د ریا ضررونه او د اخلاص ګټې بیان کړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د نیت اهمیت: الله تعالی ته یواځې هغه عمل قبول او د ارزښت وړ دی چې په ښه نیت یعنې یواځې د ده د رضا لپاره پیل شوی وي.

۲- د ریا ضرر: هر کار چې د ریا په خاطر تر سره شوی وي نه یواځې دا چې الله تعالی ته قبول نه دی، بلکې ګناه ګڼل کیږي.

۳-هجرت: له مکې مکرمې څخه مدینې منورې ته هجرت کول ډېر خطرناک او ګران کار و او د متعهد مسلمان یوه نښه وه، خو بیا هم ثواب او اجر یې په نیت پورې ترلی دی، که چېرې هجرت د الله تعالی د رضا د لاس ته راوړلو لپاره وي؛ ثواب لري او که چېرې د دنیوي کارونو په خاطر وي، اجر او ثواب نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- د اعمالو ثواب په څه پورې اړه لري؟

۲- د حدیث معنا بیان کړئ.

۳- د ریا او ځان ښودنې زیانونه څه دي؟

کورنۍ دنده

۱- د دې لوست حدیث له ژباړې سره ولیکئ.

۲- د حدیث دغه عبارت (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى) یاد کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خير غوښتنه

عن أبي حَمزَةَ أنسِ بنِ مالك رضي الله تعالى عنه خادِمِ رسولِ الله صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لا يُؤمِنُ أحدُكُمْ حتَّى يُحِبَّ لأخيه ما يُحِبُّ لنفسه». [متفق عليه]

د راوي پېژندنه

نوم يې انس بن مالك، د انصارو له جملې څخه يو جليل القدر صحابي دی، پوره لس کاله يې د رسول الله په خدمت کې تېر کړي دي او د فقهاوو صحابه وو له جملې څخه دی. پيغمبر ﷺ ورته داسې دعا کړې ده چې عمر دې اوږد، په مال او اولاد کې دې برکت شه او جنت دې نصيب شه. نوموړی صحابي د هجرت په (۹۳) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

لا يُؤمِنُ أحدُكُمْ:	نشي کېدای يو له تاسو پوره مؤمن
حتَّى يُحِبَّ لأخيه:	ترڅو خوښ کړي د خپل ورور لپاره.
ما يُحِبُّ لنفسه:	هغه څه چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف معنا

له حضرت انس (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل:
هيڅوك د پوره ايمان خاوند کېدای نشي ترڅو خپل مسلمان ورور ته هغه څه خوښ کړي، کوم چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف حکمت

د کومې ټولنې وګړي چې خير غوښتونکي او د خير رسونې په فکر کې وي او د داسې ژوند په هڅه کې وي چې يو له بل سره ښېګڼه وکړي، ټولنيزو ګټو ته پکې پاملرنه وشي او هيڅکله ټولنيزې ګټې د شخصي ګټو قرباني نه شي، نو له هر اړخه به يوه قوي او پياوړې ټولنه وي.

څوک چې وګړي يې ځان غوښتونکي وي، ځان ته د ګټې او نورو ته د ضرر رسولو په هڅه کې وي، په دې صورت کې به په دغه ټولنه کې دښمني، کينې او حسد ځای نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو په کار ده چې په مسلمانانو کې، نورو ته د خیر رسولو احساس را ژوندی او تېول دېته وهڅول شي. له منفعت طلبی، ځان غوښتنې او د شخصي ګټو لپاره د عامه ګټو له قرباني کولو څخه منعه کړای شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې په ډله ییز ډول د خیر غوښتنې ګټې او د ځان غوښتنې ضررونه بیان کړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. له ځان غوښتنې څخه ډډه کول: هغه ځان غوښتونکی انسان چې خپلې ګټې د نورو په ضرر کې لټوي، کامل مسلمان نه دی.

۲. د ایمان کمال: د یو مسلمان ایمان هغه وخت پوره کیږي چې د نورو لپاره هم خیرغوښتونکی وي.

۳. مؤمن د مؤمن وررور دی: د یو مسلمان اړیکې له بل مسلمان سره له نسبي وروړګلوۍ څخه ډېرې پیاوړې وي.

٤. په خیر غوښتنې باندې ټینګار: پیغمبر ﷺ په دې حدیث شریف کې مسلمانان خیر غوښتنې ته رابللي او له ځان غوښتنې څخه یې منع کړي دي.

ارزونه

۱- د حدیث دګټو په اړه خپل معلومات ووایاست.

۲- نورو ته له خیر غوښتنې څخه مقصد څه دی؟ له مثال سره یې بیان کړئ.

۳- د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د خیر غوښتنې د اهمیت په باره کې، یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

۲- پورتنی حدیث شریف حفظ کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسؤولیت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَى هَاهُنَا (وَ يُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) بِحَسْبِ امْرِئٍ مِن الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ». [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم یې عبدالرحمن بن صخر الدوسي، لقب یې (ابوهریره) او د هجرت په اووم کال مسلمان شوی دی. ډېره موده یې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم خدمت کړی، له همدې امله یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ګڼ شمیر احادیث روایت کړي دي. دغه جلیل القدر صحابي په تقوی او پرهیزګارۍ مشهور او د لوړ ذکاوت خاوند و او د هجرت په (۵۸) کال کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا

۱- لَا يَظْلِمُهُ:	پر هغه ظلم نه کوي.
۲- وَلَا يَخْذُلُهُ:	او هغه یې ملاتړ نه پرېږدي.
۳- وَلَا يَحْقِرُهُ:	او هغه نه سپکوي.
۴- التَّقْوَى:	پرهیزګاري.
۵- بِحَسْبِ امْرِئٍ:	بس ده یو انسان ته.
۶- عِرْض:	ناموس، عزت، آبرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا

له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

مسلمان د مسلمان ورور دی، نه په خپله وربانديې ظلم کوي او نه یې د مظلومیت پر مهال بې ملاتړه پرېږدي او نه هغه سپکوي. د حدیث راوي ابوهریره رضي الله عنه وايي چې په دې وخت کې پیغمبر صلی الله علیه وسلم خپلې سینې ته اشاره وکړه او درې ځلې يې وفرمایل: تقوی په دې ځای کې ده، د یو چا د بدوالي لپاره همدا کافي ده چې خپل مسلمان ورور سپک کړي او د هر مسلمان وینه، مال او آبرو پر بل مسلمان باندې حرام دي.

فعالیت

- زده کوونکي دې د دې حدیث شریف په اړه مباحثه وکړي.

د حدیث شریف حکمت

ورور ګلوي، مرسته، یو بل ته درناوی د نورو خلکو پر نفس، مال او آبرو له ظلم او تیري څخه ځان ساتل، له مظلوم څخه دفاع او له الله تعالی څخه وېره، د یوې سالمې ټولنې له اساساتو څخه دي او له دې پرته په ټولنه کې د نظم راوستل اصلاً ممکن نه دي. ځکه خو پیغمبر صلی الله علیه وسلم په خپلو (جوامع الکلم) عبارتونو کې، پورتني پراخه مفاهیم او مطالب بیان کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف ګټې:

۱- اسلامي ورور ګلوي: یو مسلمان د بل مسلمان ورور دی، البته نارینه د نورو وروڼه اوښځینه د نورو خویندې ګڼل کېږي، کله چې ټول سره وروڼه او خویندې شول؛ نو لازمه ده هغه حقوق او وجایب چې وروڼه او خویندې یې یو د بل په وړاندې لري، د خپل توان په اندازه رعایت کړي.

۲- د ظلم حراموالی: ظلم د حق پایمالولو ته وایي، هر ډول تیري او ناحقه لاس وهنې په کې شاملیږي، ظلم که په هر رنګ او هره بهانه وي؛ حرام دی.

۳- له مظلوم څخه دفاع کول: مسلمان ته نه ښایي چې خپل مسلمان ورور د مظلومیت پر مهال یواځې پرېږدي، بلکې ملاتړ یې ورباندې لازم دی.

٤- له سپکاوي څخه منع: د نورو سپکاوی او ذلیلول حرام دي.

۵-د نورو درناوی: مسلمان باید د نورو درناوی وکړي ترڅو هغوی یې هم درناوی وکړي.

٦- اصلي تقوا باطني تقوا ده: ځکه چې که چېرې په باطن کې له الله تعالی څخه ویره نه وي؛ د انسان ټول کارونه په ریا او نفاق بدلیږي.

۷- تر ټولو لوی شر: د مسلمان ورور سپکاوی دی.

۸- د نورو پر نفس تېری کول حرام دي: پر نفس باندې د تجاوز ټول ډولونه، لکه: وژل، تعذیبول، وهل او ټکول او له یو بل سره جنګ کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۹- د نورو پر مال تېری کول حرام دي: د نورو پر مال، حقونو او ګټو باندې هر ډول تېری کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۱۰- د نورو خلکو پر آبرو او عزت تیری کول حرام دي: په اسلامي ټولنه کې د انسانانو آبرو، عزت او عفت خوندي وي او هر ډول تېری ورباندې حرام او ناروا دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- مسلمانان په خپلو کې یو د بل پر وړاندې څه مسؤولیتونه لري؟

۲- لاندې عبارتونه تکمیل کړئ:

«اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا .... وَلَا .... وَلَا يَحْقِرُهُ».

«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ....... وَ......... وَعِرْضُهُ».

کورنۍ دنده

۱- د دې لوست حدیث له معنا سره ولیکئ.

۲- لاندې عبارتونه په یادو زده کړئ:

«اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ».

«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ».

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیک اخلاق

عَن النَّوَّاس بْنِ سَمْعَان (رضى الله عنه) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُول الله (صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَن الْبِرّ وَالْإِثْم؟ قَالَ: «الْبِرّ حُسْن الْخُلُق، وَالْإِثْم مَا حَاكَ فِي نَفْسك، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِع عَلَيْهِ النَّاس» [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم يې نواس د سمعان زوی او له شامي راويانو څخه دی چې په مدينه منوره کې اوسيده. اووه لس (۱۷) حديثونه يې له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي او د هجرت په(۵۰) کال کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا

۱- الْبِرّ: نېکي.

۲- حُسْن الْخُلُق: نېک اخلاق.

۳- الْإِثْم: گناه.

٤- مَا حَاكَ فِي نَفْسك: هغه څه چې په زړه کې دې شک پيدا کړي.

٥- كَرِهْت: بد وګڼې.

٦- يَطَّلِع: خبر شي.

د حديث شريف معنا

حضرت نواس بن سمعان رضي الله عنه وايي چې ما له پيغمبر ﷺ څخه د نېک عمل او گناه په اړه پوښتنه وکړه. حضرت محمد ﷺ وفرمايل: نېک عمل ښه خوی دی او گناه هغه ده چې په زړه کې دې شک پيداکړي او دا نه خوښوې چې خلک پرې خبر شي.

فعاليت

- زده کوونکي دې د نېکو اخلاقو مثالونه په ډله ييز ډول بيان کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

د اسلام د ستر پیغمبر ﷺ لارښوونې، د مسلمان تربیتي سطحه دومره لوړوي چې زړه يې کاملاً پاکېږي د هغه د ژوند هر حرکت نېک اخلاق تمثیلوي او ورو ورو په مسلمان کې داسې يو قوت پیدا کوي چې پرته له بهرني فشار څخه په خپله له بدو اعمالو څخه ډډه کوي او هېڅکله پدې هڅه کې نه وي چې څرنګه د قانون او نظام له منګولو څخه ځان وژغوري.

فعالیت

- زده کوونکي دې د ښو اخلاقو ګټې او د بدو اخلاقو د ضررونو په هکله بحث او خبرې وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- ښه اخلاق د ټولو نیکیو بنسټ دی، ځکه چې ښه اخلاق انسان نیکۍ او دوستۍ ته رابولي او له بدیو څخه يې منع کوي او بد اخلاق يې دښمنۍ او اختلاف ته را بولي.

۲- ګناه څه شی ده؟ هر هغه کار چې پاک نفس يې په کولو شرمېږي او نه غواړي چې خلک ورباندې خبر شي، ګناه بلل کېږي.

۳- ګناه فطرتاً مبغوض عمل دی: ګناه هغه ناوړه عمل دی چې حتی مرتکب يې هم نه غواړي چې خلک ورباندې خبر شي.

ارزونه

۱- د پورتني حدیث شریف معنا او د راوي پېژندنه بیان کړئ.

۲- لاندې کلمې معنا کړئ:

الْبِرّ:..........حُسْنُ الْخُلُق:...............الا ثم:...............مَا حَاكَ فِي نَفْسك:............

۳- د ټولنې په اصلاح کولو کې نېک اخلاق څه رول لري؟

کورنۍ دنده

د دې لوست حدیث شریف له معنا سره ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شفقت او مهرباني

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْحَمُوا مَنْ فِي الأَرْضِ، يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ».

[رواه ابوداود والترمذی]

دراوي پېژندنه

نوم يې عبدالله د پلار نوم يې عمرو و، زوی او پلار دواړه صحابه وو، خورا عالم او فاضل و، د قرآن عظيم الشان له مشهورو قاريانو څخه و، ډېر احاديث يې له پيغمبر (صلى الله عليه وسلم) څخه روايت کړي دي او د هجرت په (٦٥) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- الرَّاحِمُونَ: رحم کوونکي.

٢- ارْحَمُوا: رحم وکړئ.

٣- يَرْحَمْكُمْ: پر تا سو به رحم وکړي.

٤- مَنْ فِي الأَرْضِ: څوک چې په ځمکه کې دي.

٥- مَنْ فِي السَّمَاءِ: هغه ذات چې له تاسو بردی.

د حديث شريف معنا

له حضرت عبدالله بن عمرو څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: رحم کوونکو باندې الله تعالى رحم کوي، نو تاسې په ټولو هغو ژونديو چې پر ځمکه ژوند کوي، رحم وکړئ ترڅو هغه ذات چې بر دی، پر تاسو رحم وکړي.

د حديث شريف حکمت

مهرباني او زړه سوی چې د اخلاقو يوه مهمه ستن ده، يوه داسې رسۍ ده چې ټول موجودات يې سره تړلي او يو له بل سره يې مرستې او غمخوارۍ ته اړ کړي دي، د زړه له سختۍ، بې رحمۍ او د نورو په حق کې له تېري کولو څخه يې لرې ساتي.

له بل پلوه پر مخلوقاتو باندې په شفقت او ترحم سره، بنده د الله ﷻ له قهر او غضب څخه په امان کې وي چې په نتيجه کې ټول مخلوقات د آرامۍ او اطمينان په فضاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې خپل ژوند تېروي، بناءً که د يوې ټولنې وګړي يو پر بل مهربانه وي، کارونه به يې په آسانۍ سره مخ پر وړاندې ځي، ستونزې به يې حل وي او دښمنۍ، د زړه بدوالی او کينې به يې په محبت او مينه بدلېږي.

د حديث شريف ګټې:

۱- رحمت او مهرباني: مهرباني د الله تعالی له خاصو صفتونو څخه يو صفت دی. هر څومره چې دا صفت د انسان په وجود کې وي؛ په همغه اندازه د الله تعالی د رحمت او مهربانۍ مستحق ګرځي.

۲- د ترحم د دايرې پراخوالی: د پيغمبر ﷺ په لارښوونو کې ترحم او زړه سوی دومره پراخه مفهوم لري چې ټول موجودات رانغاړي.

۳- ترحم او مهربانۍ ته هڅول: الله تعالی خپله مهرباني او ترحم، پر مخلوقاتو باندې د ترحم او مهربانۍ کولو پورې تړلې ده.

فعاليت

- زده کوونکي دې پرمخلوقاتو باندې د ترحم بېلګې ووايي په دې اړه دې بحث وکړي.

ارزونه

۱- د دې لوست حديث شريف معنا کړئ.

۲- لاندې کلمې معنا کړئ.

۱- الرَّاحِمُونَ:........ ۲-ارْحَمُوا:...... ۳-يَرْحَمْكُمْ:......٤-مَنْ فِي الأَرْضِ:......

کورنۍ دنده

۱- د ترحم او مهربانۍ په هکله يوه لنډه مقاله وليکئ.

۲- لاندې عبارات حفظ کړئ:

«الرَّاحِمُونَ، يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْحَمُوا مَنْ فِي الأَرْضِ، يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ.»

(c) ketabton.com: The Digital Library

طهارت (پاکوالی)

نن په نړۍ کې پاکوالي ته ځانګړې پاملرنه کېږي، پوهان ټل خلکو ته دا سپارښتنه کوي چې خپل ځان او چاپېریال پاک وساتي.
نو طهارت او پاکي په اسلام کې څنګه ده ؟ او څه اهمیت لري؟

۱. د طهارت تعریف

(طهارت) په لغت کې: پاکوالي ته وایي.
او د فقهاوو په اصطلاح کې: د بې اودسۍ او نجاست لرې کول، طهارت بلل کېږي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د لمانځه د شرطونو نومونه واخلي.
- بل زده کوونکی دې د دې جملې نه هغه شرطونه په ګوته کړي چې له طهارت سره ارتباط لري.

۲. د طهارت مشروعیت: پیغمبر اکرم ﷺ وایي: (اَلطُّهُورُ شَطرُ الاِیمَانِ)[مسلم]

ژباړه: نظافت د ایمان جز دی.
د حدیث شریف مفهوم دا دی چې طهارت په اسلام کې دومره اهمیت لري چې مستقیما له ایمان سره رابطه لري، نو که څوک غواړي چې ایمان یې کامل شي باید د خپل ځان او چاپېریال نظافت ته ډېر پام وکړي.

۳. د طهارت یا پاکوالي ډولونه

طهارت یا پاکوالی په دوه ډوله دی:
الف - حکمي پاکوالی: له جنابت او وړې بې اودسۍ څخه پاکوالي ته، حکمي پاکوالی وایي.
ب - حقیقي پاکوالی: له نجاست څخه پاکوالي ته، حقیقي پاکوالی وایي.

۴. د پاکوالي طریقه: له حکمي نجاست څخه پاکوالی په غسل، اودس او تیمم سره راځي، خو له حقیقي نجاست څخه پاکوالی په پاکو او سوچه اوبو د هغه نجس ځای په مینځلو سره راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ګروپي شکل په سوال او ځواب سره تکرار کړي.

۵. بیت الخلا ته د تللو آداب: هغه ځوک چې بیت الخلا یا قضای حاجت ته ځي، باید لاندې آداب مراعات کړي:

۱- باید د خلکو له سترګو پناه شي.

۲- باید داسې ځای غوره کړي چې د بولو (متیازو) څاڅکي ور وانه لوزي او ځان او لباس يې ککړ نه شي.

۳- بیت الخلاء ته له ننوتلو څخه د مخه باید «اَللّٰهُمَّ إِنِّي اَعُوذُ بِکَ مِنَ الْخُبُثِ وَ الْخَبَائِثِ» ووایي.

۴- د حشراتو په سوړو کې باید بولې ونه کړي.

۵- باید په لاره، هدیره، سیوري او د خلکو د ناستې په ځایونو کې قضای حاجت ونه شي.

٦- باید د قضای حاجت په وخت کې خبرې ونه شي.

۷- باید قضای حاجت د قبلې په لوري ونه شي.

۸- په ولاړو اوبو کې قضای حاجت ونه کړي.

۹- استنجاء (اودس وچول) باید په کیڼ لاس وشي.

فعالیت

- هر زده کوونکی دې، د یوه ادب دحکمت یاګټې په هکله خپل نظر ووایي.

ارزونه

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. طهارت تعریف کړئ.

۲. د طهارت د مشروعیت دلیل ووایئ.

۳. طهارت په څو ډوله دی؟

۴. د بیت الخلا آداب بیان کړئ.

کورنی دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استنجاء او نجاست

۱. د استنجاء تعریف

استنجاء: له خپل مخصوص ځای څخه د نجاست پاکول، استنجاء بلل کېږي.

۲. د استنجاء وسایل

اوبه، لوټه، تیږه، د تشناب کاغذ(او هر هغه شی چې د دې ځای نیولی شي)، د استنجاء له وسایلو څخه شمېرل کېږي.

استنجاء په هډوکي، خوشایي، طعام، سکاره، شیشه، د لیکلو کاغذ، ویښتان، پنبه، ټوټه او د ځارویو په وېښتو باندې مکروه ده.

۳. د استنجاء حکم:

۱. استنجاء په عادي حالاتو کې (هغه وخت چې نجاست له خپل ځای څخه تجاوز نه وي کړی) سنت مؤکد ده.

۲. خو کله چې نجاست له خپل ځای څخه لږ تجاوز وکړي؛ استنجاء واجبه ده او که شا او خوا ځایونه ککړ شوي وي؛ نو بیا یې وینځل فرض دي.

۴. د نجاست معنا

نجاست په لغت کې: پلیتۍ او ناپاکۍ ته وایي.

او د فقهاوو په اصطلاح: هر هغه شی چې شریعت پلیت بللی وي، نجاست ګڼل کېږي.

۵. د نجاست ډولونه

نجاست په دوه ډوله دی:

الف - حقیقي نجاست: هغه ګندګي ده چې لمونځ ورسره نه صحیح کېږي.

ب - حکمي نجاست: هغه دی چې د نجاست اثر او وجود څرګند نه وي، خو په حکمي او اعتباري ډول سره شریعت نجس ګڼلی وي.

۲. د حکمي نجاست ډولونه

حکمي نجاست په دوه ډوله دی:

۱- لویه بې اودسي: هغه حالت ته وایي چې په انسان باندې غسل واجب وي او لمونځ ورسره نه کېږي.

۲- کوچنۍ بې اودسي: هغه حالت ته وایي چې په انسان باندې یواځې اودس کول لازم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د حقيقي نجاست ډولونه:

۱- غليظ نجاست: هغه نجاست دی چې په قطعي دليل سره ثابت شوی وي، لکه: وينه، خنزير، د انسان بولې اوغايطه مواد، د مردارشوي حيوان غوښه او شراب.

۲- سپک (خفيف) نجاست: هغه دی چې نجاست يې په غير قطعي دليل سره ثابت شوی وي، لکه: د هغو حيواناتو بولې چې غوښه يې خوړل کېږي.

فعاليت

- زده کوونکي دې هغه شيان چې استنجاء کول پرې مکروه دي، وليکي.

۸- د نجاست بښل شوې اندازه

• کله چې غليظ يا جامد نجاست د يوې شرعي روپۍ له مقدار څخه لږه اندازه (۱۲۵، ۳ گرامه) جامو ته ورسېږي، لمونځ ورسره کېږي او که مايع وي له ورغوي څخه کمه اندازه (٦ سانتي) معاف ده.

• په خفيف (سپک) نجاست کې ببښل شوی مقدار، په جامو کې له څلورمې برخې نه کم باك نه لري او په بدن کې د غړي له څلورمې اندازې څخه کم معاف دی.

• خومسلمان بايد تل کوښښ وکړي چې ځان او جامې يې پاکې وي، ځکه چې نظافت د ايمان جز دی. همدارنگه بې نظافتي انسان ته مختلفې صحي ستونزې پيدا کوي او په ټولنه کې خلک ورڅخه نفرت کوي.

فعاليت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ييزه توگه د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:
استنجاء، غليظ نجاست، خفيف نجاست.

۲. لاندې شيانو ته مثال ووایاست:
غليظ نجاست، خفيف نجاست.

کورنۍ دنده

د ارزونې د برخې پوښتنې په خپلو کتابچو کې له ځوابونو سره يو ځای وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودس

۱- د اوداسه تعریف

د معینو اندامونو وینځلو او مسح کولو ته، اودس وایي.

فعالیت

- زده کوونکي دې د اودس د گټو په هکله په ډله ییزه توگه بحث وکړئ.

۲- د اوداسه حکم

اودس کول د لمونځونو د اداکولو لپاره فرض دی.

۳- د اوداسه فرایض

د اوداسه فرایض څلور دي:

۱- د مخ وینځل: د سر له ویښتو نه د زنې تر لاندېنۍ برخې پورې او د یو غوږ له نرمۍ څخه د بل غوږ تر نرمۍ پورې.

۲- د لاسونو پرېمینځل له څنگلو سره.

۳- د سر دڅلورمې برخې مسحه کول.

٤- د پښو مینځل له ښنگرو سره.

۴- د اوداسه سنتونه:

۱- نیت کول.

۲- د اوداسه په پیل کې د "بسم الله الرحمن الرحیم" ویل.

۳- درې ځله د لاسونو مینځل تر مرونډونو پورې.

٤- درې ځلې د خولې پرېمینځل (مضمضه).

٥- درې ځلې د پوزې پرېمینځل(استنشاق).

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- مسواک وهل.
٧- د ږیرې خلالول.
٨- د ګوتو خلالول.
٩- د مخ، لاسونو او پښو درې ځلې پرېمینځل.
١٠- په ټول سر باندې مسحه کول.
١١- د غوږونو شا او مخ په نویو اوبو مسحه کول.
١٢- (تـيَـمّن) لومړی د ښي غړو مینځل.
١٣- اوداسه کې ترتیب مراعتول.
١٤- پرله پسې د اندامونو مینځل.
١٥- د مینځلو په وخت کې د اندامونو مښل.

٥- د اوداسه آداب (مستحبات)

د اوداسه آداب په لاندې ډول دي:

١. د اوداسه په وخت کې نسبتاً په جګ ځای کېناستل چې جامې لمدې نشي.
٢. د اوداسه په وخت له خلکو سره خبرې نه کول.
٣. په اوداسه کې له بل چا نه مرسته نه غوښتل(مګردا چې عذر ولري).
٤. که ګوتمه یې په ګوته کړې وي، د هغې خوځول چې ورلاندې ځای یې ښه پاک شي.
٥. په ښي لاس دخولې پرېمینځل او په چپ لاس د پوزې پرېمینځل.

فعالیت

- ستاسو له ټولګیوالو څخه دې، درې تنه په خپل وار سره داسې اودس وکړي چې فرضونه، سنتونه او آداب زده کوونکو ته په کې عملاً وښایي.

٦- د اوداسه مکروهات

د اوداسه د سنتو او یا د آدابو ترک کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د اوداسه ماتوونکي

اودس په لاندې شیانو ماتېږي:

۱. له بدن نه د بولو، باد او غایطه موادو په خارجېدلو سره.
۲. له بدن نه د وینې او زوې خارجېدل.
۳. په ډکه خوله قی کول.
٤. بې هوشي.
٥. لېونتوب.
٦. نیشه کېدل (د نیشه يي موادو استعمال).
۷. په لمانځه کې په زوره (قهقهه) خندل.
۸. په اړخ او یا ډډه خوب کول (هغه خوب چې د اودس د ماتېدو امکان په کې وي).

فعالیت

- د اوداسه د ماتوونکو په هکله دې، زده کوونکي یو له بل نه په ګروپي توګه پوښتنې وکړي.

ارزونه

۱. د اوداسه فرایض بیان کړئ.
۲. د اوداسه سنتونه بیان کړئ.
۳. د اوداسه آداب په لنډ ډول بیان کړئ.
٤. د اوداسه مکروهات په لنډه توګه ووایاست.
٥. د اوداسه ماتوونکي بیان کړئ.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیمم

١- د تیمم تعریف

(تیمم) په لغت کې: قصد، عزم او ارادې ته وایي.

او په اصطلاح کې:په مخصوصه طریقه په پاکو خاورو باندې (د طهارت په نیت) د مخ او لاسونو مسحه کولو ته، تیمم وایي.

٢- د تیمم د روا کېدو عذرونه

په لاندې عذرونو سره تیمم روا کېږي:

الف - د اوبو نشتوالی یا کم والی: کله چې اوبه نه وي او یا دومره کمې وي که په هغې اودس وشي، نو د څکلو او پخلي لپاره بیا کفایت نه کوي، نو په داسې حالت کې تیمم روا دی.

ب - د اوبو لرې والی: د یوه میل په اندازه لرې والی، څکه چې په یو میل تګ کې تکلیف دی، خو که د ده هماغه لاره وي؛ نو بیا دې لمونځ لږ وروسته کړي او هلته دې اودس وکړي.

ج - مریضي: داسې مریضي چې اودس ورته زیان رسوي.

د - ډار او خوف: له دښمن او یا له وحشي حیواناتو څخه.

ه - بند:که څوک داسې ځای کې بندي وي چې د اوداسه اجازه ورته نه ورکول کېږي.

ط- د اوبو د اخیستلو توان نه درلودل: که اوبه یواځې په اخیستلو(پیرودلو) پیدا کېدلې؛ خو له انسان سره مالي توان موجود نه وي.

ر- د جنازې د لمانځه د اداکولو لپاره (د هغه چا لپاره چې نا څاپه راپیښ شي او جنازه تیاره وي).

ز- د اوبو داستعمال توان ونه لري:لکه هغه څوک چې له څاه سره ولاړ وي؛ خو رسی نه وي چې اوبه وباندې راوباسي.

٣- د تیمم کولو طریقه

په پاکو خاورو باندې دوه ځلې د لاسونو وهل چې لومړی ځل به وروسته له څنډ وهلو په مخ او دویم ځل به تر څنګلو پورې په لاسونو باندې راکاږي.

۴- د تیمم شرطونه:

الف - د تیمم لپاره نیت کول

ب - د تیمم لپاره له روا کوونکو عذرونو څخه، د یو عذر موجودیت

ج - تیمم باید په پاکه خاوره باندې وشي.

د - په ټول مخ او لاسونو باندې تر څنګلو پورې د مسحې لاس راکښول.

ه - ټوله پنجه او یا د پنجې اکثره برخه، دوه ځلې په ځمکه وهل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- د تیمم ماتوونکي:

الف - هر شی چې اودس او غسل ماتوي، هغه تیمم هم ماتوي.

ب - کله چې هغه عذرونه له منځه لاړ شي چې تیمم یې روا کړی و، لکه: د اوبو پیداکېدل.

۶- په موزو باندې مسحه کول:

د مسحې کولو معنا:

(مسحه) په لغت کې: په یو شي باندې لاس راکښلو ته وایي.

او په اصطلاح کې: په خاصو موزو په خاصه توګه د لمدو لاسونو راښکل مسحه بلل کېږي.

۷- په موزو باندې د مسحې د جواز شرطونه:

الف - د موزو اغوستل په اوداسه سره.

ب - موزې باید د ګرځېدلو قابلیت ولري.

ج - ښنګري باید په موزو کې پټ وي.

د - موزې باید روغې وي او له درې ګوتو نه زیاتې څیرې نه وي.

۸- په موزې باندې د مسحې موده:

الف - د مقیم لپاره د مسحې کولو موده یوه شپه او ورځ ده.

ب - د مسافر لپاره د مسحې موده درې ورځې او درې شپې ده.

۹- د موزې د مسحې ماتوونکي:

الف - هر هغه شی چې اودس ماتوي؛ هغه د موزو مسحه هم ماتوي.

ب - جنابت، حیض او نفاس (بیا به پښې مینځي).

ج - د یوې او یا دواړو موزو ویستل.

د - د پښې اکثره برخه لمدیدل.

ر - د مسحې تاکل شوې موده تېریدل.

ز - د درې ګوتو په اندازه د موزې شکېدل.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې په عملي ډول تیمم او په موزو باندې مسحه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- په پټیو باندې مسحه کول:

د پټۍ معنا: هر هغه شی چې پر مات او زخمي غړي د رغولو لپاره اېښودل کېږي؛ پټۍ ورته وايي.

۱۱- په پټۍ باندې د مسحې حکم:

په پټۍ باندې مسحه کول واجب دي.

۱۲- په پټۍ باندې د مسحې شرطونه

په پټۍ باندې د مسحې کولو لپاره علماوو لاندې شرطونه اېښي دي:

الف - کله چې د زخمي او یا ژوبل شوي ځای وینځل ناشونی وي.

ب - ژوبل شوي ځای ته به اوبه رسېدل او مینځل ضرر رسوي.

ج - له اړتیا نه په زیاتې اندازې ځای باندې پټۍ نه لګول.

۱۳. د پټۍ د مسحې ماتوونکي

د پټۍ مسحه په دوو حالتونو کې ماتېږي:

الف- د پټۍ غورځېدل یا لرې کول.

ب - د اودس ماتېدل (بیا به هغه ځای مسح کوي).

فعالیت

• زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- د تیمم لغوي او اصطلاحي معنا بیان کړئ.

۲- په موزو باندې مسحه کول تعریف کړئ او مسحه په لغت کې څه ته وايي؟

۳- د پټۍ مسحه کولو حکم څه دی؟

٤- د موزو د مسحې موده، د مقیم او مسافر لپاره څومره ده، بیان یې کړئ.

٥- د تیمم د رواوالي سببونه کوم دي؟ بیان یې کړئ.

٦- د تیمم د صحت شرطونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلاة (لمونځ)

۱- د صلاة (لمانځه) تعریف:

(صلاة) په لغت کې: دعا ته ویل کېږي.

او په اصطلاح کې: له مخصوصو اقوالو او افعالو عبارت دی چې په تکبیر سره شروع کېږي او په سلام باندې ختمېږي.

۲- د لمانځه ځینې ځانګړتیاوې: [۱]

۱- لمونځ پاکي ده.

۲- لمونځ د انسان د دعا د قبلیدلو ښه وخت دی.

۳- لمونځ له خدای سره د انسان راز او نیاز دی.

٤- لمونځ له فحشاوو او منکراتو څخه انسان ژغوري.

۵- لمونځ تقوا ده.

٦- لمونځ له نورو مسلمانانو سره د ورورګلوی ښه رابطه ده.

۷- لمونځ د انسان په مخ کې نور او رڼا پیدا کوي.

۸- لمونځ انسان ته تسکین او اطمینان ورکوي.

۹- لمونځ د انسان صحت ساتي.

۱۰- لمونځ د انسان مشکلات آسانه کوي.

۱۱- لمونځ انسان د ښه فامیل خاوند کوي.

۱۲- لمونځ له خدای سره د انسان وعده ده چې ښه به کوي او بد به نه کوي.

۱۳- لمونځ تواضع ده.

---

(۱) د لمانځه ځانګړتیاوې اضافي معلومات دي او په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱٤- لمونځ انسان ته وقار، درنښت او د خلکو احترام ورپه برخه کوي.
۱٥- لمونځ انسان د وخت ارزښت ته متوجه کوي.
۱٦- لمونځ د توبې او خدای ته د مراجعې ښه وخت دی.
۱۷- لمونځ د خدای‌ﷻ د ذکر ښه طریقه ده.
۱۸- لمونځ د خدای مرسته انسان ته ورپه برخه کوي.
۱۹- لمونځ د مخلوق او خالق تر منځ د اړیکو یو ښکلی او په زړه پورې انځور جوړوي.

۳- د لمانځه د پرېښودو حکم:

الف - د لمانځه له فرضیت نه انکار کفر دی.
ب - د سستۍ او لټۍ له امله د لمونځ نه کول، فسق دی.

۴- د لمانځه وختونه

په احادیثو کې د لمانځه وختونه معلوم او ټاکل شوي چې تفصیل یې په لاندې ډول دی:

الف - د سهار د لمانځه وخت: د رښتیني سبا راختلو څخه پیل او په لمر ختلو سره پای ته رسېږي.

رېښتونې سبا: کله چې سپینوالی عرضاً د آسمان په کنارو کې خپور شي؛ رېښتونی سبا بلل کېږي.

ب - د ماسپښین وخت: پیل یې د لمر له زوال څخه او کله چې د هر شي سیوری د خپلې اندازې دوه برابره شي (پرته د زوال له سیوري څخه)، د ماسپښین وخت پای ته رسېږي.

ج - د مازیگر د لمانځه وخت: پیل یې د ماسپښین وخت له پای څخه او کله چې لمر ډوب شي، د مازدیگر وخت ختمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د - د ماښام د لمانځه وخت: کله چی لمر ډوب شي د ماښام وخت پیلېږي او چې شفق (هغه سره رڼا چې د ورځې په پای کې په افق کې ښکاري) ورک شي د ماښام وخت پای ته رسېږي.

ه - د ماسخوتن د لمانځه وخت: د ماسخوتن د لمانځه وخت د شفق له ډوبېدو څخه پیل او د سبا په ختلو باندې پای ته رسېږي.

۵- مکروه وختونه

په لاندې درو وختونو کې لمونځ کول منعه شوي دي:

الف - د لمر ختلو په وخت کې لمونځ کول روا نه دي .

ب - د زوال په وخت کې لمونځ کول روا نه دی.

ج - د لمر سترګه چې کله زېړه شي، د لمر تر ډوبیدو پورې، د همهغې ورځې د مازدیګر د لمانځه نه پرته بل لمونځ روا نه دی.

مسأله

د سهار لمانځه نه وروسته تر لمر ختلو پورې او د مازدیګر له لمانځه څخه تر لمر پرېوتلو پورې، نفل لمونځ مکروه دی، خو قضایي لمونځونه، د تلاوت سجده او د جنازې لمونځ کول (چې په همدې وخت کې حاضره شي) مکروه نه دي.

۶- په لاندې وختونو کې د نفلونو کول مکروه دي:

الف - د سبا ختلو نه وروسته د سهار له سنتو پرته نور نفلونه کول مکروه دي.

ب - د ماښام له لمانځه څخه مخکې د نفلونو کول مکروه دي.

ج - کله چې خطیب د جمعې یا اختر خطبه وایي، د نفلونو کول مکروه دي.

د - د اخترونو له لمونځ څخه وړاندې او وروسته نفل کول مکروه دي.

ه - کله چې د جماعت لمونځ ولاړ وي د نفلونو کول مکروه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لمونځ تعریف کړئ.
۲- د لمانځه لس ځانګړتیاوې بیان کړئ.
۳- د لمانځه وختونه کوم دي؟
٤- د لمانځه مکروه وختونه کوم دي؟ په مختصره توګه یې بیان کړئ.
٥- په کومو وختونو کې نفل کول مکروه دي؟

کورنی دنده

پورتني سوالونه په خپلو کورونو کې حل او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اذان او اقامت

۱- د اذان تعريف

(اذان) په لغت کې: اعلان ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: د لمانځه لپاره په مخصوصو الفاظو سره اعلان کول اذان بلل کيږي.

۲- د اذان حکم

اذان د پنځه وخته لمونځونو او د جمعې لمانځه لپاره مؤکد سنت دی او د نورو لمونځونو، لکه: د اخترونو، سنتو، نفلونو، استسقاء، خسوف او کسوف لپاره جواز نه لري.

۳- په اذان او اقامت کې بايد لاندې شيان په نظر کې ونيول شي

الف - بايد اذان او اقامت د وخت له داخليدلو نه وروسته وي.

ب - اذان او اقامت بايد په عربي ژبه وشي.

ج - د اذان او اقامت الفاظ او کلمات بايد پرله پسې او په ترتيب سره وويل شي.

د - اذان بايد په لوړ آواز سره وشي، تر څو يې نور خلک واوري.

ه - مؤذن بايد مسلمان او عاقل وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د اذان الفاظ:

اَللّٰهُ اَکبَرُ	اَللّٰهُ اَکبَرُ
اَللّٰهُ اَکبَرُ	اَللّٰهُ اَکبَرُ
أَشهَدُ أَن لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ	أَشهَدُ أَن لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ
أَشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَّسُولُ اللّٰهِ	أَشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَّسُولُ اللّٰهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ	حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ	حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ
اَللّٰهُ اَکبَرُ	اَللّٰهُ اَکبَرُ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ

یادونه

- د سهار د لمانځه لپاره د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» تر جملې وروسته د «الصَّلَاةُ خَيرٌ مِنَ النَّوم» عبارت دوه ځله ویل کېږي.
- د اقامت په وخت کې همدغه کلمات ویل کېږي؛ یوازې د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» له کلمې نه وروسته دوه ځلې «قَد قَامَتِ الصَّلَاةُ» ویل کېږي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې په ټولګي کې اذان او بل زده کوونکی دې اقامت په داسې آواز سره ووایي چې د نورو ټولګیو مزاحمت پرې ونه شي، بیا دې ښوونکی او نور زده کوونکي خپلې ملاحظې ووایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- د اذان او اقامت سنتونه

په اذان کې اووه شيان سنت دي:

الف - مؤذن بايد صالح، امين او د لمانځه وختونه وپېژني.

ب - مؤذن ته ښايي د اذان کولو پر مهال اودس لرونکی وي.

ج - مؤذن به اذان په ولاړه وايي.

د - د اذان په وخت کې به د مؤذن مخ قبلې لور ته وي او د «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» ويلو په وخت کې به ښي خوا ته او د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» ويلو په وخت کې به کيڼ لوري ته مخ اړوي.

ه - د اذان په وخت کې مؤذن بايد خپلې ګوتې په غوږونو کې کېږدي.

ط - مؤذن بايد د ښه آواز لرونکی وي.

ر- مؤذن بايد د اذان او اقامت ترمنځ فاصله راولي، يعنې له اذان څخه به څه وخت وروسته اقامت کوي.

۶- د اذان مکروهات

الف - په اذان کې تلحين (د اذان کلمې يا حرکات بدلول، کمول يا زياتول) مکروه دي.

ب - د جنابت په حال کې د اذان او اقامت کول مکروه تحريمي دی.

ج - د فاسق اذان مکروه دی.

د - د غير عاقل ماشوم له پاره اذان مکروه دي.

ه - د ښځې اذان مکروه دی.

ر - د اذان په وخت کې خبرې کول مکروه دي.

ز - له اذان نه وروسته د مؤذن وتل له جومات نه مکروه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د اقامت حکم

اقامت د ټولو وختي، فرضي او فوتي لمونځونو لپاره سنت دی. د اقامت الفاظ کټ مټ د اذان الفاظ دي مګر د (حيّ علی الفلاح) له ويلو څخه به وروسته (قد قامت الصلاة) زياتوي او همدا راز د اذان احکام د اقامت لپاره هم دي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ګروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

ارزونه

الف ـ اذان او اقامت تعريف کړئ.

ب ـ د اذان او اقامت حکم بيان کړئ او شرطونه يې کوم دي؟

ج ـ د اذان او اقامت سنتونه څو دي؟ بيان يې کړئ.

د ـ د اذان مکروهات کوم دي؟ په لنډه توګه يې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د پورتنيو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه شرطونه

۱ - د لمانځه شرطونه په لاندې ډول دي:

الف ـ له حقيقي او حکمي نجاست څخه د ځان پاکوالی.

ب ـ له نجاست څخه د جامو پاکوالی.

ج ـ په پاکو جامو باندې د عورت پټول.

د ـ قبلې ته مخ کول.

ه ـ د وخت داخلېدل.

و ـ لمانځه ته د داخلېدو نيت کول، په داسې ډول چې له تحريمې تکبير سره هېڅ فاصله ونه لري.

ز ـ د لمانځه د ځای پاکوالی.

مسأله

د هغه عورت اندازه چې پټول يې د لمانځه لپاره ضروري دي عبارت دي له:

الف: د سړي عورت: د نامه له غوټې څخه تر زنګنونو پورې، خو د زنګنونو سترګه عورت ده او د نامه غوټې عورت نه ده.

ب: د ښځې عورت: په لمانځه کې د ښځې ټول بدن عورت دی، مګر يوازې مخ، پنجه او قدمونه يې عورت نه دي، يعنې د لمانځه په وخت کې به ټول بدن پټوي پرته له ذکر شويو ځايونو څخه.

مسأله

که چېرې څوک د قبلې په لوري شکمن شي او نه پوهېږي چې کومې خواته ده، نه څوک داسې پيدا کړي چې پوښتنه ورنه وکړي، فکر دې وکړي، وروسته له دې چې په هر لوري يې غالب ګومان کې راغی هغه لوري ته دې لمونځ وکړي، همدا لوری د ده لپاره قبله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د لمانځه ارکان او فرضونه

الف ـ د تکبير تحريمه ويل.
ب ـ په لمانځه کې دريدل.
ج ـ د قرائت لوستل که يو آيت هم وي.
د ـ رکوع کول.
ه ـ سجده کول.
ط ـ د تشهد په اندازه وروستی قعده.

۳- د لمانځه د فرضونو حکم

د فرايضو ادا کول په لمانځه کې حتمي او ضروري دي، که چېرې يې څوك قصداً يا سهواً پرېږدي لمونځ يې نه صحيح کېږي او بېرته به خپل لمونځ راګرځوي، همدا راز د فرضو پرېښودل د سهوې د سجدې په کولو نه جبيره کېږي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييزه توګه د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د لمانځه شرطونه څو دي؟ بيان يې کړئ.
۲. د لمانځه ارکان څو دي؟ بيان يې کړئ.
۳. که څوك يو فرض له فرائضو څخه په لمانځه کې پرېږدي، نو حکم يې څه دی؟

کورنی دنده

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ځوابونه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه واجبات او سنتونه

۱- د لمانځه واجبات:

۱. د فاتحې یعنې (الحمد لله) لوستل،

۲. په ډکو رکعتونو کې د فاتحې له سورت سره، د یو بل سورت او یا درو آیتونو یو ځای کول،

۳. په جهري لمونځونو کې (د امام لپاره) په جهر سره قرائت او په خفیه لمونځونو کې په خفیه قرائت،

٤. د (الحمد لله) لوستل د سورت له لوستلو څخه مخکې،

۵. د هر رکن اداء کول په آرام او اطمینان سره،

٦. له دوو رکعتونو نه وروسته کېناستل (لومړی قعده)،

۷. په اوله او دویمه قعده کې د تشهد لوستل،

۸. په ارکانو کې د ترتیب مراعاتول،

۹. په وتر لمانځه کې د قنوت دعاء لوستل،

۱۰. د دوو لومړیو رکعتونو تعینول د قرائت لپاره (په څلور رکعتي اودرې رکعتي فرضي لمونځونو کې)،

۱۱. د اختر په لمانځه کې د زوایدو (اضافي) تکبیرونو ویل.

۲. د واجباتو د پرېښودلو حکم

که په لمانځه کې یو واجب قصداً پرېښودل شي، لمونځ به بېرته راګرځوي او که سهواً ترک شي، سجده سهوه لازمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه سنتونه

په لمانځه کې لاندې شيان سنت دي:

۱- د نارينه لپاره په تکبير تحريمه کې د غوږونو تر برابرۍ او د ښځو له پاره د اوږو تر برابرۍ، د لاسونو پورته کول،

۲- له تکبير تحريمه څخه وروسته د ثناء ويل،

۳- په لومړي رکعت کې د «اعوذ بالله من الشيطان الرجيم» ويل،

٤- د (بسم الله الرحمن الرحيم) ويل،

۵- له فاتحې نه وروسته د (آمين) ويل،

٦- له رکوع نه وروسته د (سمع الله لمن حمده) ويل،

۷- له (سمع الله لمن حمده) څخه وروسته د (ربنا ولك الحمد) ويل،

۸- هر رکن ته د انتقاليدو لپاره د تکبير (الله اکبر) ويل،

۹- په رکوع کې د (سبحان ربي العظيم) او په سجده کې د (سبحان ربى الأعلى) ويل،

۱۰- په رکوع کې د زنګنونو د سترګو په سر، د لاسونو ايښودل چې ګوتې يې پراخه نيولې وي، يعنې په عادي حالت د لاسونو ايښودل،

۱۱- د ښۍ پښې ودرول او د چپې پښې غوړول په دواړو قعدو او د دواړو سجدو په منځ ناسته (جلسه) کې ورباندې کېناستل،

۱۲- د (أشهد أن لّا إله) په وخت کې د شهادت ګوته پورته کول او د (الا الله) په ويلو سره ښکته کول،

۱۳- د کېناستلو په وخت کې لاسونه په زنګنونو باندې ايښودل،

۱٤- د فرضو په دوو وروستيو رکعتونو کې د (الحمدلله...) لوستل سنت دي.

۱۵- د امام له لوري د انتقاليدو تکبيرونه، (سمع الله لمن حمده) او سلام لفظ په لوړ آواز سره ويل سنت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶- په وروستی ناسته (قعده) کې درود ويل،
۱۷- له درود نه وروسته د ماثورې (قرآني او مسنونه) دعاء لوستل، لکه: (ربنا آتنا فی الدنيا حسنة و فی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار)،
۱۸- د سلام گرځولو په وخت کې ښي او کيڼ لور ته د مخ گرځول،
۱۹- کله چې امام سلام اړوي، بايد مقتديان په نيت کې ونيسي چې زما سلام په دوی، ساتونکو (حفظه) ملايکو او د جنياتو په صالحو بندگانو باندې دی.
۲۰- کله چې مقتدي سلام گرځوي؛ په نيت کې به هغه خلک نيسي چې کوم د سلام لور ته وي.
۲۱- مقتدي به د سلام گرځولو په وخت کې، په امام باندې چې کوم لور ته واقع وي هم د سلام اچولو نيت کوي او که په امام پسې ولاړ وي په دواړو سلامونو کې به په امام د سلام اچولو نيت کوي.
۲۲- که چېرې يو څوک يوازې لمونځ کوي؛ د سلام اچولو په وخت به په ساتونکو (حفظه) ملايکو د سلام اچولو نيت کوي.

فعاليت

- يو زده کوونکی دې د لمانځه واجبات د نورو زده کوونکو په وړاندې بيان کړي.

ارزونه

- الف: لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱- د لمانځه له واجباتو څخه د يو واجب پاتې کېدل څه حکم لري؟
۲- د لمانځه سنتونه څو دي؟ پنځه يې بيان کړئ.
۳- د لمانځه واجبات بيان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• ب: د لاندې صحيحو جملو مخې ته (ص) او د غلطو مخې ته د (غ) توري وليکئ:

۱- په وترو کې د قنوت دعاء لوستل فرض ده (   ).

۲- د آمين، أعوذ بالله، بسم الله او سمع الله لمن حمده ويل د لمانځه سنتونه دي. (   )

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنيو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه د ادا کولو طریقه

۱. د لمانځه د ادا کولو طریقه په لاندې ډول ده:

۱- لمونځ کوونکی باید د لمانځه د پیل پر مهال، لاسونه د غوږونو له لاندنیو نرمیو سره برابر کړي او هم مهاله دې (الله اکبر) ووایي.

۲- بیا دې خپل ښی لاس په چپ لاس له نامه لاندې کېږدي، بیا دې ثناء (**سُبْحَانَكَ اللَّهُمْ وَ بِحَمْدِكَ وَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَ تَعَالَى جَدُّكَ وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ**) ووايي.

۳- د ثناء ویلو نه وروسته دې (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ) ووایي.
(د ثناء، أعوذ بالله او بسم الله ویل په پټ آواز سره دي او مقتدي به اعوذ بالله او بسم الله نه وایي که چیرې لمونځ په جماعت سره و).

٤- (ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢﴾ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَٰلِكِ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ ٱهْدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ ٱلْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ﴿٧﴾) دې ووایي.

٥- بیا دې په پټه سره (آمین) ووایي.

٦- وروسته دې د قرآن کریم یو سورت او یا درې آیتونه تلاوت کړي.

٧- د سورت تلاوت کولو نه وروسته دې، په تکبیر (الله اکبر) ویلو سره رکوع ته ټیټ شي.

٨- په رکوع کې به په پنډیو باندې، په ولاړ حالت کې لاسونه د زنګنونو په سترګو په داسې حال کې کېږدي چې ګوتو یې ګونډې محکمې نیولې، شا یې غوړولې او سر به یې نه ښکته وي نه پورته، رکوع به وکړي.

٩- په رکوع کې دې درې ځله تسبیح (سبحان ربي العظیم) ووایي.

١٠- کله چې له رکوع څخه سر را اوچت کړي، نو لومړی دې (سمع الله لمن حمده) ووایي، او بیا دې (ربنا ولک الحمد) ووایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسأله

د جماعت په لمانځه کې به امام (سمع الله لمن حمده) ووايي او مقتدي يوازې (ربنا ولك الحمد) وايي.

۱۱- د (ربنا ولك الحمد) له ويلو نه وروسته، لمونځ کوونکی لږه شېبه په مطمئن ډول نېغ درېږي، بيا سجدې ته د ټيټيدو پرمهال د تکبير (الله اکبر) په ويلو سره ټيټېږي، لومړی به زنګنونه، بيا لاسونه په داسې حال کې چې ګوتې يې مخامخ قبلې ته وي، بيا پوزه او وربسې تندی په ځمکه کېږدي او په هره سجده کې به درې ځله (سبحان ربي الاعلى) ووايي. د سجدې پر مهال بايد څنګلې له زنګنونو او ورنونه له ګېډې نه لرې کړې او د پښو د ګوتو سرونه به د قبلې لور ته کوي، داسې چې له ځمکې څخه به پورته نه وي.

۱۲- بيا دې په تکبير ويلو سره سم، له سجدې څخه سر راپورته کړي او په مطمئن ډول سره دې لاسونه د زنګنونو سترګو سره برابر کېږدي، په داسې حال کې چې ښۍ پښه يې ولاړه او کينه پښه يې څملولې وي، کېني.

۱۳- د لږې شېبې دمې نه وروسته دې دويمې سجدې ته لاړ شي او درې ځله دې تسبيح (سبحان ربي الاعلى) ووايي.

۱٤- له دويمې سجدې نه وروسته دې په تکبير (الله اکبر) ويلو سره په داسې حال ودرېږي چې لومړی خپل سر، بيا لاسونه وربسې زنګنونه را اوچت کړي. لمونځ کونکی دې لاسونه په ځمکه نه لګوي او په مستقيم ډول دې دوهم رکعت ته پورته شي.

۱۵- دويم رکعت دې هم د لومړي رکعت په څېر اداء کړي، (لاسونه دې غوږونو ته نه پورته کوي، ثناء او أعوذ بالله به هم نه وايي، نور پاتې رکعتونه يوازې په بسم الله الرحمن الرحيم سره پيلېږي).

۱٦- کله چې لمونځ کونکی د دويم رکعت له سجدې څخه خلاص شي؛ نو بيا دې د لاسونو ګوتې خپرې د زنګنونو له سترګو سره برابرې کېږدي، داسې چې ښۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس يې په ښي زنګون او کيڼ لاس يې په کيڼ زنګون کېښودل شوی وي، له بلې خوا ښی پښه ولاړه او کيڼه پښه يې خملولې وي او پرې ناست وي او بيا دې (**التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَد أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ**) ووايي.

۱۷- که چېرې لمونځ دوه رکعته وي بيا دې درود شريف (**اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ**) او د ماثورې دعا (**اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ**) تر ويلو وروسته، سلام وګرځوي.

۱۸- که چېرې لمونځ درې رکعتيزه وي؛ بيا د دريم رکعت له دويمې سجدې وروسته تشهد، درود او دعا ووايي او سلام دې وګرځوي.

۱۹- که څلور رکعتيز وي؛ بيا دې د څلورم رکعت له دويمې سجدې وروسته همدا پورتنی عمل ترسره کړي.

۲. د سړي او ښځې د لمانځه ترمنځ توپيرونه

د ښځې لمونځ د سړي له لمانځه نه په لاندنيو شيانو کې توپير لري:

۱_ ښځه به د تکبير تحريمه په وخت کې لاسونه تر اوږو پورته کوي او سړی د غوږو تر نرميو پورې.

۲_ ښځه د قيام پر مهال لاسونه پر سينه او سړي يې تر نامه لاندې ږدي.

۳- په سجده کې به ښځه څنګلې له زنګنونو سره نښلوي، نارينه به يې جلا کوي.

٤- په سجده کې به ښځه خېټه له ورنونو سره نښلوي او سړی يې جلا کوي.

٥- د لمانځه په ټولو ناستو کې ښځه دواړه پښې ښي طرف ته باسي او پر ځمکه کېني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- ښځه به د سجدې په وخت کې څنګلې له ځمکې سره لګوي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې، عملاً دوه رکعتیز لمونځ د خپلو ملګرو په وړاندې اداکړي. ښوونکی او نور زده کوونکي دې خپلې ملاحظې په آخر کې وړاندې کړي.

ارزونه

۱. د ثنا دعاکومه ده او له دې څخه وروسته به لمونځ کوونکی څه وایي؟
۲. د (ولا الضآلین) نه وروسته کومه کلمه پټه تکراریږي؟
۳. (سمع الله لمن حمده) او (ربنا ولك الحمد) په کوم ځای کې ویل کیږي؟
٤. د ښځې او سړي د لمانځه تر منځ مهم توپیرونه ووایاست.

کورنی دنده

د لمانځه د اداکولو طریقه، په لنده توګه خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وتر او سنت لمونځونه

۱. د وترو د لمانځه حکم

د وترو لمونځ د امام ابوحنیفه (رحمة الله علیه) په نظر واجب دی، لکه څرنګه چې د اخترونو لمونځونه دي او د یارانو په نظر مؤکد سنت دی.

۲. د وترو د لمانځه مقدار

د وترو لمونځ درې رکعته دی.

۳. د وترو د لمانځه وخت

د وترو لمونځ د ماسخوتن له لمانځه څخه وروسته ادا کېږي.

۴. د وترو لمونځ کې قرائت

د وترو په ټولو رکعتونو کې د قرائت لوستل لازم دي.

۵. د قنوت ویل

له رکوع څخه مخکې د وترو په دریم رکعت کې د قنوت دعا ویل کېږي:

د قنوت دعا

اللَّهُمَّ إنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيكَ وَنُثْنِي عَلَيكَ الْخَيرَ. ونَشْكُرُكَ وَلا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَن يفجرُكَ.اللَّهُمَّ إياكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ ونَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ.

۶. د سنت ډولونه

سنت په دوه ډوله دي، یو ته یې مؤکد او بل ته یې غیر مؤکد سنت یعنې مندوب وایي.

الف ـ مؤکد سنت

هغه دي چې رسول الله ﷺ پرې همیشه والی کړی، خو کله کله یې د دې لپاره پرېښې چې د فرضو ګومان پرې ونه شي.

ب ـ غیر مؤکد سنت (مندوب)

هغه سنت دي چې رسول الله ﷺ کله کړي او کله یې پرېښې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مؤکدو سنتونو وختونه

د مؤکدو سنتونو د وختونو ترتیب په لاندې ډول دی:

۱-د سهار له فرضو څخه مخکې دوه رکعته او په کولو یې ډېر تاکید شوی دی.

۲- د ماسپښین له فرضو څخه مخکې څلور رکعته لمونځ په یو سلام سره (او یا هم د جمعې لمانځه څخه مخکې).

۳-د ماسپښین له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

٤- د ماښام له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

٥-د ماخوستن له فرضو څخه وروسته او له وترو څخه مخکې دوه رکعته.

٦- د جمعې له لمانځه څخه وروسته څلور رکعته په یو سلام اداء کول.

۹. د غیر مؤکدو سنتونو وختونه

د غیر مؤکد سنتونو وختونه په لاندې ډول دي:

۱- د ماسپښین له دوه رکعته سنتو سره نور دوه رکعته یو ځای کول.

۲- د مازدیگر له فرضو څخه مخکې څلور رکعته.

۳- د ماخوستن له فرضو څخه وروسته څلور رکعته، علاوه له هغو مؤکدو سنتو څخه.

٤- د ماښام له فرضو څخه وروسته شپږ رکعته.

ارزونه

۱- د وترو د لمانځه حکم څه دی؟

۲- د وترو لمونځ څه وخت اداء کېږي؟

۳- د قنوت دعا ووایاست.

٤- غیرمؤکد سنتونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د مؤکدو او غیر مؤکدو سنتو وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تراويح لمونځ او قضايي لمونځونه

۱. **د تراويح د لمانځه حکم**: د تراويح لمونځ د ښځو او سړو لپاره د روژې په مياشت کې مؤکد سنت دی، ځکه چې نبي اکرم (صلی الله علیه وسلم) او راشدو خلفاوو پرې هميشه والی کړی. په جماعت سره اداء کول يې هم سنت دي.

مسأله: نفل په پيل باندې لازمېږي، بناءً کله چې چا پرې پيل وکړ او بيا يې پرېښود يعنې فاسد يې کړ وروسته به يې قضاء راوړي.

۲. **د تراويح د لمانځه وخت**: د تراويح لمونځ له ماخوستن لمانځه څخه وروسته او له وترو څخه وړاندې اداء کېږي.

۳. **د تراويحو د رکعتونو شمېر**: تراويح شل رکعته دي، دوه دوه رکعته په يو نيت او سلام اداء کېږي او بيا د هرو څلورو رکعتو وروسته يوڅه ناسته کېږي، يعني په لسو سلامو شل رکعته تراويح پوره کېږي، بيا له دې څخه وروسته د وترو لمونځ هم په جماعت سره اداء کېږي. ياده دې وي چې د روژې له مياشتې څخه په پرته نورو مياشتو کې وتر په جماعت سره نه اداء کېږي.

۴. **د قضايي لمونځونه وختونه**: کله چې له چا څخه لمونځ قضاء شي، هر وخت چې فرصت ومومي بايد قضايي يې راوړي مگر په هغو درو وختونو کې دې نه کوي په کومو کې چې د لمانځه له کولو څخه منعه راغلې ده.

۵. **د قضايي لمونځونو د ادا کولو کيفيت**: په قضايي لمونځونو کې ترتيب واجب دی. کله چې له چا څخه له شپږو لمونځونو څخه لږ لمونځونه قضاء شوي وي، دا سړی د ترتيب خاوند دی، فقهاء کرام وايي: د ترتيب په خاوند د ترتيب مراعتول واجب دي، د ترتيب معنا دا ده چې قضايي لمونځونه به له حاضر لمونځ نه مخکې کوي او بيا به د قضايي ترمنځ هم ترتيب مراعتوي يعنې کوم لمونځ چې ترې مخکې قضاء شوی وي هغه به وړاندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. هغه شیان چې د ترتیب وجوب پرې ساقطېږي:

۱- کله چې قضایي لمونځونه پر ته له وترو شخه شپږو ته ورسېږي.

۲- کله چې له سرې شخه قضایي لمونځونه هېر شي.

۳- کله چې وخت تنګ وي او دواړه (وختي او قضایي لمونځونه) نه اداکېږي.

فعالیت

زده کوونکي دې پورتني مطالب په ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

أ. د وترو او تراویحو لمونځونه څه حکم لري؟

ب. د وترو او تراویحو لمونځونه څنګه اداء کېږي؟

۲- لاندې صحیحو جملو ته د (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کېږدئ:

أ. د تراویحو لمونځ د ماخوستن له وترو شخه وروسته اداء کېږي. (   )

ب. له چا شخه چې د پنځو لمونځونو شخه زیات لمونځونه قضاء شي، د ترتیب خاوند دی. (   )

ج. د ترتیب خاوند به وختي لمونځ په قضایي لمونځ باندې مخکې کوي. (   )

د. د وخت په تنګوالي سره ترتیب ساقطېږي. (   )

ه. شل رکعته تراویح په لسو سلامونو سره سرته رسېږي. (   )

کورنی دنده

پورتنیو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وواياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه مفسدات او مکروهات

۱. د لمانځه مفسدات

(فساد) په لغت کې د صلاح ضد ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې په عبادت کې ناسم وصف فساد بلل کېږي. په عباداتو کې د فساد معنا بطلان دی او په معاملاتو کې فساد بېله معنا او بطلان بېله معنا لري، هدف دا چې معاملات له فساد څخه وروسته صحيح کيدای هم شي خو عبادات داسې نه دي.

۲. د لمانځه مفسدات:

۱- خبرې کول،
۲- خوراک او څښاک کول که څه هم په هېره وي.
۳- داسې کار کول چې له لمانځه څخه بیرون کس پرې د لمونځ کوونکي ګومان ونه کړي.
٤- له قبلې څخه د سينې ګرځول،
٥- د لمانځه په منځ کې درې پرله پسې قدمونه اخيستل،
٦- ليونتوب او بې هوشي،
٧- د پوره يو رکن اداء کول په داسې ډول سره چې عورت يې څرګند او يا ورسره دومره نجاست وي چې لمونځ ورسره نه کېږي.
٨- داسې خندا چې خپله يې واوري.
٩- په خوله د سلام اچول يا ځوابول،
١٠- د نيوي امورو لپاره ژړل، خو که چېرې د خدای له ويرې وي بيا يې لمونځ نه فاسدېږي.
١١- هغه الفاظ ويل چې له لمانځه څخه نه دي لکه: (انا لله و انا اليه راجعون) او يا (الحمد لله) ويل.
١٢- په داسې شکل سره قرائت کول چې د کلمې معنا غلطوي.
١٣- له امام نه پرته بل چاته فتحه ورکول.

۳. د کراهيت معنا

(کراهيت) په لغت کې د محبت ضد ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې هر هغه شی چې پرېښودل يې له کولو څخه غوره وي، تنزيهي مکروه بلل کېږي او که چېرې منعه والی يې په ظني دليل ثابت وي تحريمي مکروه بلل کېږي.
کله چې لمونځ له تحريمي کراهيت سره اداء شي؛ راګرځول يې واجب دي او که له تنزيهي کراهيت سره شوی وي، بېرته يې راګرځول مستحب دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د لمانځه مکروهات

لاندې شيان په لمانځه کې مکروه دي:

۱ـ د سنتو او واجباتو پرېښودل، لکه: د امام متابعت چې په لمانځه کې پرېښودل شي.

۲ـ په لمانځه کې په نورو کارونو باندې د لاسونو مصروفول، لکه:

- د ګوتو قاتول راقاتول،
- له ګوتو شخه ټکونه ويستل،
- د لمانځه پر مهال تندې پاکول،
- د کاڼو او ګټو لرې کول، وېښتان ويستل،
- له خپلو جامو او لاسو سره لوبې کول،
- په اشاره باندې د سلام ځوابول.

۳ـ په لمانځه کې په نورو شيانو باندې د سترګو مصروفول، لکه:

- د آسمان لور ته کتل.
- د سترګو پټول.
- ښي او کيڼ لور ته کتل.

٤ـ مخصوص اذکار او دعاګانې نه لوستل، لکه: د رکوع په حالت کې چې د قرائت لوستل.

٥ـ په مسنونه طريقه د ارکانو نه ادا کول، لکه:

- غيرمنظم درېدل.
- نا سمه رکوع.
- نا سمه سجده لکه د پګړۍ په ول سجده کول.

٦ـ بې ضرورته ټوخى او اوسيلى کول.

فعاليت

- زده کوونکي دې نور هغه کارونه چې د لمانځه د روحيې خلاف دي او بعضې اشخاص هغه کوي، په ګوته کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

ا - کراهيت او فساد څه معنا لري؟ په لنډ ډول يې تعريف کړئ.

ب- د لمانځه له مکروهاتو څخه پنځه ووایاست.

ج- د لمانځه پنځه مفسدات بيان کړئ.

۲- لاندې صحيح جملوته (ص) او غلطو جملو ته (×) نښه کېږدئ:

أ- په لمانځه کې له ګوتو څخه ټکونه ويستل مکروه دي. (   )

ب- د رکوع په حالت کې د قرائت لوستل لمونځ فاسدوي. (   )

ج- په لمانځه کې خبرې کول مکروه دي. (   )

کورنی دنده

زده کوونکي دې د پورتنيو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه متفرقه مسایل

۱ ـ په لمانځه کې بې اودسه کېدل

کله چې څوک پرته له ارادې، په لمانځه کې بې اودسه شي:

۱- لمونځ دې پرېږدي، اودس ته دې لاړ شي او پس له اوداسه دې خپل لمونځ له هغه ځای څخه پیل کړي چې په کوم ځای کې بې اودسه شوی دی. خو له سره راګرځول يې غوره دي.

۲- که چېرې بې اودسه شوی شخص امام وي، يو له خپلو مقتديانو څخه دې امام کړي او پاتې لمونځ به په خپل امامت مقتديانو ته پوره کوي.

۳- که چېرې يو لمونځ کونکي ته له وروستۍ ناستې څخه وروسته بې اودسي پېښه شي، له لمانځه څخه دې وګرځي، اودس دې وکړي او بيا دې سلام واړوي، پورتني درې واړه هغه صورتونه دي چې خبرې يې نه وي کړې، خو که خبرې يې کړې وي، بيا يې لمونځ فاسدېږي برابره ده قصداً، سهواً او يا خطأ يې له خولې وتلي وي.

٤- که چېرې کوم لمونځ کوونکی له بې اودسۍ څخه وروسته د اودس لپاره قدمونو اخيستلو او يا له قبلې څخه مخ ګرځولو ته اړ و او دا کار يې وکړ، لمونځ يې نه فاسدېږي که څه هم له درو قدمونو څخه زيات هم تللی وي.

۲- د سهوې سجده

الف ـ (سهوه) غفلت او بې پروايۍ ته وايي. د سهوې سجده هغو دوو سجدو ته ويل کېږي چې د لمانځه زيادت يا نيمګړتيا پوره کوي.

ب ـ د سهوې د سجدې حکم: د سهوې سجده واجب ده.

ج ـ د سهوې د سجدې سببونه: د سهوې سجده په لاندې شيانو واجبېږي:

- کله چې له واجباتو څخه يو يې له خپل ځای نه وړاندې يا وروسته، سهواً زيات او يا پرېښودل شي.

- کله چې لمونځ کوونکی فرض له خپل ځای څخه سهواً مخکې يا وروسته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• **مسأله**

د سنتو په پرېښودلو باندې د سهوې سجده نه لازمېږي، ځکه چې د سنتو په پرېښودلو باندې لمونځ نه نیمگړی کېږي.

• **مسأله**

د فرضو پرېښودل په سجده سهوه باندې نه جبیره کېږي، ځکه چې د فرضو پرېښودل لمونځ باطلوي، خو که چېرې ځوک د لمانځه په کوم رکن کې سهوه شو بېرته به یې راگرځوي او که چېرې یې له خپل ځای څخه وروسته کړ، بیا به د سهوې سجده کوي.

۳- د سهوې د سجدې وخت

د سهوې د سجدې وخت د اخري قعدې له تشهد او یو سلام گرځولو څخه وروسته دی.

۴- د سهوې د سجدې طریقه

د وروستۍ قعدې له تشهد څخه وروسته یو سلام اړول کېږي او بیا له دې څخه وروسته دوه د سهوې سجدې کېږي، له دې څخه وروسته تشهد (التحیات...) د دویم ځل لپاره په همدې ناسته کې بیا به درود (اللهم صل...) او دعاء چې مخکې ندي ویل شوي، ولولي او بیا به ښي او کیڼ لور ته سلام واړوي.

۵- په لمانځه او یا اوداسه کې شک کول

۱- که چېرې یو چاته دا شک پیدا شو چې لمونځ یې کړی او که یې نه دی کړی، دې سرې لمونځ نه دی کړی، ځکه نه کول یې یقیني او په کولو کې یې شک دی.

۲- که چېرې یو چا ته له سلام گرځولو او یا د آخري قعدې له تشهد نه وروسته شک پیدا شو، دا شک هیڅ باوري نه دی او اعتبار ورته نشته.

۳-که چېرې ځوک ډېر شکي وي او هر وخت ورته شک پیدا کېږي، دا به په غالب گمان عمل کوي.

٤- که چېرې ځوک په دې باور وي چې اودس مې کړی دی، خو فکر کوي چې ممکن بې اودسه شوی وي، د دې سړي اودس شته، مگر که په یاد یې وي چې دی بې اودسه و، خو ممکن له عادت سره سم ده اودس کړی وي، نو دا بې اودسه دی.

۶- د تلاوت سجده:

الف ـ د تلاوت د سجدې حکم: د تلاوت سجده کول واجب دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب ـ د تلاوت د سجدې اسباب

د تلاوت سجده په لاندې درو سببونو باندې واجبېږي:

- تلاوت: د تلاوت سجده په تلاوت کوونکي باندې واجبېږي.
- اوريدل:د تلاوت سجده د سجدې د آيت په اوريدلو په اوريدونکي باندې هم واجبېږي.
- اقتداء: که امام د تلاوت د سجدې آيت ولوست په مقتدي باندې هم واجبېږي، که څه هم چې اوريدلی يې نه وي.

ج ـ د تلاوت سجده ادا کول

تکبير به وايي (خو لاسونه به غوږونو ته نه پورته کوي) او سجدې ته به ښکته کېږي، داسې سجده به کوي لکه څنګه چې د لمانځه سجده کوي او بيا به له سجدې څخه د پورته کېدو لپاره تکبير وايي، دا دواړه تکبيرونه ويل واجب دي، د تلاوت سجده کې تشهد او سلام نشته.

په سجدې کې به (سُبْحَانَ رَبِّیَ الْاَعْلَی) درې ځلې وايي، د تلاوت د سجدې آيتونه په لاندې جدول کې روښانه شوي دي او همدارنګه په قرآن کريم کې هم دغه ځايونه په نښه شوي دي.

د ـ د تلاوت د سجدو شمېر

شمېره	سورت	آيت	شمېره	سورت	آيت
۱	الاعراف	۲۰۶	۸	النمل	۲۶
۲	الرعد	۱۵	۹	الم السجدة	۱۵
۳	النحل	۵۰	۱۰	ص	۲٤
٤	الاسراء	۱۰۹	۱۱	حم السجدة	۳۸
۵	مريم	۵۸	۱۲	النجم	٦۲
٦	الحج	۱۸	۱۳	الانشقاق	۲۱
۷	الفرقان	٦۰	۱٤	العلق	۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د خپلو ملګرو په وړاندې د تلاوت سجده عملاً اداء کړي او هم دې د وجوب اسباب څرګند کړي.

ارزونه

الف ـ لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:

۱. د سهوې سجدې حکم څه دی؟ او سببونه یې په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۲. د تلاوت د سجدې اسباب څو او کوم دي؟

۳. د تلاوت د سجدې د آیتونو شمېر څو دی؟

٤. که چېرې امام په لمانځه کې بې اودسه شي، څه باید وکړي؟

ب ـ لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. د سنتو په پرېښودلو باندې د سهوې سجده..........لازمېږي.

۲. د فرضو پرېښودل د سهوې په سجدې باندې.............کېږي.

۳. د تلاوت سجدې په دې سورتونو................................کې دي.

کورنی دنده

پورتني سوالونه سره له ځوابونو په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناروغ او مسافر لمونځ

د ناروغ لمونځ

د ناروغ لمونځ، ناروغی ته په کتلو په لاندې ډولونو دی:

۱- کله چې ناروغ ته ودرېدل ناشوني شول؛ بيا به لمونځ په ناسته، رکوع او سجدې سره کوي.

۲- که چېرې کوم ناروغ ته د رکوع او سجدې کول ناشوني شول؛ بيا به رکوع او سجده په داسې حال په اشاره کوي چې د سجدې اشاره به د رکوع له اشارې څخه ټيټه وي، خو د سجدې لپاره دې څه شی نه پورته کوي چې هلته ورباندې سجده وکړي.

۳- که چېرې څوک په ناسته هم قادر نه و، دا سړی به ستونی ستغ په داسې حال کې څملي چې پښې به يې د قبلې لور ته وي، د سر لاندې به يې د پورته کولو په خاطر، بالښت ايښی وي، مخ په قبلې به ملاست، رکوع او سجده به په اشاره باندې ترسره کوي.

٤- کله چې کوم ناروغ په دې قادر نه وي چې د سر په اشارې باندې لمونځ وکړي، له ده څخه لمونځ وروسته کېږي، د سترګو او وريځو په اشارې سره لمونځ کول ورته روا نه دي.

۲- د مسافر لمونځ

څرنګه چې سفر ستونزې لري، نو د دې لپاره ځانګړې احکام راغلي دي چې په لاندې ډول دي:

۱- د روژې په مبارکه مياشت کې مسافر ته روژه خوړل روا اما نيول يې غوره دي.

۲- مسافر ته د سفر په خاطر، په اغوستل شويو موزو باندې درې ورځې او شپې مسحه کول روا دي.

۳- په مسافر باندې د جمعې او اخترونو لمونځونه او قرباني نه شته.

٤- مسافر په سفر کې څلور رکعتي فرض لمونځونو کې قصر کوي.

۵ - د لمونځ وروسته کول هم ورته روا دي په هغه صورت کې چې له غلو او شوکمارو څخه وېره ولري.

۳- قصر

څلور رکعتيز فرض لمونځونه نيمايي کول او پر ځای يې دوه رکعته کول، قصر بلل کېږي، بناءً د سهار او ماښام لمانځه کې قصر نه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د قصر حکم: د لمانځه قصر په سفر کې لازم او په روژه کې (عزیمت) دی.

۵- د قصر شرطونه: فقهاوو کرامو د قصر لپاره لاندې شرطونه ایښي دي:

۱. د سفر اندازه او لیاره به په عادي تګ سره درې ورځې او شپې وي.[۱]

۲. سفر د مسافر له خپل کلي یا قریې څخه د وتلو نه حسابیږي، یعنې کله چې مسافر له خپلې علاقې څخه بیرون شو، مسافر بلل کیږي.

۳. د سفر نیت به کوي.

٤. باید کوم سفر چې نیت یې لري، له دریو ورځو څخه کم نه وي.

٦. **د سفر په هکله مسلې**:

۱- یو سړی له خپل اصلي ټاټوبي څخه هغه چې پکې زیږیدلی او هستوګنه کوله؛ لاړ او بل ځای کې یې هستوګنه غوره کړه، د ځینو اړتیاوو له امله د څه وخت لپاره خپل ټاټوبي ته راغی، دا سړی به په خپل اصلي ټاټوبي کې قصر کوي، په دې شرط چې د دواړو تر منځ فاصله درې ورځې او یا له دې څخه زیاته وي.

۲- که له یو چا څخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول او بیا کور ته راستون شو، د سفر د لمانځه قضایي به دوه رکعته راوړي او که چیرې په کور کې ترې قضاء شوي وي او قضاء یې په سفر کې راوړي هم هغه څلور رکعته به پوره کوي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

أ- د سفر ځانګړي احکام څو دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

ب- قصر څه ته وایي او حکم یې څه دی؟

ج- قصر څو شرطونه لري؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۲- لاندې صحیحو جملوته (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کیږدئ:

آ- د سفر اندازه په عادي تګ سره درې ورځې ده. (   )

ب- که له یو چاڅخه په سفر کې لمونځونه قضا شول، په کور کې به یې پوره اداکوي. (   )

ج- په مسافر باندې د جمعې، اخترونو لمونځونه او قرباني نشته. (   )

د- کله چې ناروغ ته دربدل ناشوني شي بیا به لمونځ په ناسته کوي. (   )

کورنۍ دنده

پورتنیو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

---

(۱) ځینو معاصرو علماوو د شرعي سفر اندازه تقریباً (۸۹) کیلومتره تعیین کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

د سیرت النبي ارزښت

الله تعالی فرمایي: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» [الاحزاب سورت(۲۱)].

ژباړه: (په حقیقت کې ستاسو لپاره د الله په رسول کې یوه خورا غوره نمونه ده)

الله تعالی په دې مبارك آیت کې، موږ د پیغمبر ﷺ پیروی او اطاعت ته هڅولي یو، له دې امله لازمه ده چې د نبي کریم ﷺ سیرت زده کړو تر څو وکولای شو هغه پسې اقتداء او د هغه لاره تعقیب کړو، د سنتو او طریقو پلټنه یې وکړو او په لارښوونو یې عمل وکړو، نو د اسلام په پوهیدو او پیژندو کې د سیرت څه اهمیت دی؟ د سیرت مفهوم او ځانګړتیاوې کومې دي؟ د سیرت د تدریس موخې څه دي؟

د سیرت تعریف

په لغت کې: د سنت، طریقې او تګلارې په معنا راغلی دی.

په اصطلاح کې: سیرت د یوه شخص د ژوند حالاتو، تاریخ او په هغه پورې اړوندو موضوعاتو ته ویل کیږي.

کله چې سیرت مطلق ذکر شي، نو د حضرت محمد ﷺ سیرت ور څخه مراد وي.

فعالیت

- د سیرت علم له کوم علم سره زیات ورته والی لري؟ د حدیثو له علم سره، د تاریخ له علم سره او که له کوم بل علم سره؟

هغه عمده موضوعات چې په سیرت کې ځېرل کیږي عبارت دي له:

د پیغمبر ﷺ د میلاد له مهال څخه د نبوت مقدماتي نښې او نښانې، د حضرت محمد ﷺ وړوکتوب، رشد، ځواني، په مختلفو حالاتو کې د الله ﷻ ساتنه له خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیغمبرنه، پیغمبرﷺ باندې د وحې د نازلېدلو وخت، پټ او ښکاره دعوت، د قریشو له خوا د مسلمانانو ډول ډول ربړونې، د مسلمانانو هجرت حبشې ته، له مکې مکرمې څخه بهر د اسلام د مقدس دین خپرېدل، د یثرب (مدینې منورې) له خلکو سره تړون، هلته هجرت، په مدینه منوره کې د اسلامي ټولنې جوړول، قبائلو او ګاونډیانو سره تړونونه، د مسلمانانو پر ضد د مشرکانو او یهودو توطیې او دسیسې، د هغوی په وړاندې د مسلمانانو دفاع او د پیغمبر اکرمﷺ غزاګانې، ګاونډیو حاکمانو ته د دعوت د پیغامونو لېږل، د جزیرة العرب مختلفو سیمو ته د اسلام رسېدل، د پیغمبرﷺ سفرونه، د هغهﷺ ځلانده صفات او له نیمګړې دنیا څخه د هغه رحلت.

د سیرت النبي ځانګړتیاوې

نبوي سیرت ډېرې ځانګړتیاوې لري چې ځینې یې دا دي:

۱ - د نبي کریمﷺ سیرت د نورو انبیاوو د سیرت په پرتله تر ټولو صحیح ترین سیرت دی، ځکه چې دغه سیرت د متصلو روایاتو، پېژندل شوو او موثقو شخصیاتو له لارې نقل شوی او د ثبت او تدوین مرحلې ته رسېدلای دی.

د سیرت تدوین په (۱۰۱هجري) کال کې د عمر بن عبد العزیز د خلافت په دور کې پیل شو، نو ځکه د سیرت علماء په ډېرې آسانۍ سره کولای شي د پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) صحیح سیرت له ناسمو اقوالو او ضعیفو کیسو څخه جلا کړي.

۲ – د سیرت لارښوونې هر اړخیزې او د ژوند ټولو حالاتو ته شاملې دي چې د هر چا لپاره په هر وخت او شیبه کې د ژوند غوره نمونه دي.

۳ – د پیغمبرﷺ سیرت روښانه سیرت دی چې د هغه د ژوند د حالاتو پړاوونه په څرګند ډول بیانوي: د پیغمبرﷺ د پلار عبد الله او مور بي بي آمنه بنت وهب د واده له وخت څخه پیل، د پیغمبرﷺ پیدایښت، بعثت، د دعوت پړاوونه، غزاګانې او د پیغمبرﷺ وفات په څرګند ډول بیانوي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیرت النبي د زده کړې ارزښت:

۱ - د نبي کریم ﷺ سپیڅلی سیرت له فضایلو، نیکو اخلاقو، نصیحتونو او عبرتونو ډک دی چې انسان د خیر په لور هڅوي.

۲ - د پیغمبر ﷺ د سیرت زده کړه دا روښانه کوي چې د اسلام سپیڅلی دین د صبر، زغم، فکر، عقل، حکمت او بشریت ته د ښېګڼو او ګټو رسولو دین دی.

۳ - د پیغمبر ﷺ سیرت مصلحینو او داعیانو ته د ټولنې د اصلاح بلنه او لارښوونه کوي.

٤ - د پیغمبر ﷺ سیرت د اسلام د سپیڅلي دین لوړ مقام او بهتري د جاهلیت د زمانې د ناوړو دودونو، بې عدالتیو او ظالمانه رسمونو په پرتله، موږ ته را په ګوته کوي.

٥ - د نبوي سیرت لوستل، د پیغمبر ﷺ او اصحابو کرامو له زیارونو او تکلیفونو (چې د اسلام د دین لپاره یې ګاللي) خبریدل، د انسان صبر، زغم او حوصله زیاتوي.

٦ - د سیرت د زده کړې له برکته کولای شو د دین په ډېرو مقاصدو پوه شو، د قرآن کریم د زیاتو آیاتونو په تفسیر او شأن نزول خبر شو.

۷ - نبوي سیرت د اسلامي امت د وحدت څرګندونه کوي او دا را په ګوته کوي چې اسلام څرنګه وکولای شو له مختلفو، یو بل ته له دښمنو او خپرو قومونو، ملتونو او قبائلو څخه یو واحد، قوي عزتمند او یو موټی ملت جوړ کړي، او ټول سره ورونه کړي، د دوی مشران چې له تقوی، اخلاص او الهي وېرې څخه برخمن وو، د خپلو کشرانو او اتباعو په زړونو کې یې تر ټولو ګران او عزتمند کړي دي.

۸ - د سیرت لوستل او تدریس مسلمان ته، د اسلامي فرهنګ او پوهې د یوې مهمې برخې د غنامندۍ او بډاینې لامل ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱ - نبوي سيرت په لغت او اصطلاح کې تعريف کړئ.

۲- د نبوي سيرت درې ځانګړتياوې څرګندې کړئ.

۳- د نبوي سيرت د زده کړې ارزښت، د مسلمانانو د ژوندانه په مختلفو اړخونو کې څرګند کړئ.

کورنی دنده

د دې لوست د مطالبو خلاصه، د يوې لنډې مقالې په لړ کې په خپلو الفاظو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبوي سيرت او تاريخ

د تاريخ تعريف

تاريخ په لغت کې د يوې پېښې د وخت او زمان تعيين ته وايي.

په اصطلاح کې د تيرو وختونو د مهمو پېښو او واقعاتو د وخت او زمانې ټاکل دي، لکه: د مهمو شخصيتونو، ډلو، د هغوی د ژوند او مرگ له حالاتو، له تمدنونو، ښارونو، دودونو، رواجونو، عاداتو، کړنو، صنعتونو او انسابو څخه بحث کوي.

سيرت د تاريخ اساس او بنسټ دی

د پيغمبر ﷺ سيرت د تاريخ اساس او بنسټ دی چې مسلمانان پرې وياړي، ځکه لومړنۍ تاريخي پېښې چې مسلمانانو ليکلې دي، هغه د سيرت پېښې وې، بيا د وروستنيو حوادثو تدوين تر نن ورځې پورې د هماغه سيرت لړۍ ده.

د سيرت او تاريخ د سند د نقلولوطريقه:

د روايت په سلسله د تاريخي پېښو نقلول او صحيح روايتونه له غلطو روايتونو څخه جلا کول دا يوازې د عربو او مسلمانانو ځانگړتيا وه چې نور ورځنې بې برخې وو، ځکه چې مسلمانانو د سيرت ليکنه خپله ديني وجيبه گڼله، دوی زيار باسه تر څو په رواياتو کې کوم شک او شبهه پاتې نشي او سيرت له هر ډول دروغو څخه پاک وي. دغه تگلاره لومړۍ د حديثو او سيرت په ليکنه کې رامنځته شوه، بيا د تاريخ په ليکنه کې ورځخه کار واخيستل شو او تاريخ پورې اړوندوحقايقو د تمييز لپاره معيار وټاکل شو.

فعاليت

- د سيرت او د تاريخ د علم ترمنځ تفاوت واضح کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبوي سیرت مصادر

مونږ کولای شو د نبوي سیرت مصادر په لاندې ډول خلاصه کړو:

۱ - قرآن کریم: د نبوي سیرت یوه پراخه برخه په قرانکریم کې په اجمالي توګه ذکر شوې ده.

۲ - نبوي سنت: دنبوي سیرت زیاته برخه د احادیثو په کتابونو کې ذکر شوې ده، د احادیثو کتابونه عبارت دي له: کتب الصحاح، سنن، مسانید، مستدرکات او معاجم او د سننو د کتابونو له قاموسونو څخه.

۳ - د محمدي صفاتو (شمایلو) کتابونه:د محمدي شمایلو کتابونه هغه کتابونه دي چې مؤلفینو یې د نبي کریم ﷺ اخلاقو، عاداتو، فضایلو اوسلوکو ته ځانګړې توجه کړې وي.

٤ - د نبوي دلایلو کتابونه (محمدي معجزې): په دغو کتابونو کې د پیغمبر ﷺ معجزې او د نبوت دلائل ذکر شوي دي.

٥ - د محمدي خصائصو کتابونه: دغه کتابونه د پیغمبر ﷺ او د هغه د امت د خصائصو او ځانګړتیاوو په هکله بحث کوي.

٦ - د غزاګانو کتابونه:

دغه کتابونه د اسلام په اول کې د مسلمانانو د دښمنانو له سازشونو، دسیسو، د مسلمانانو له دفاع او د پیغمبر ﷺ له غزواتو څخه بحث کوي.

۷_د سیرت ځانګړي کتابونه: دغه کتابونه د سیرت له علم پورې له اړوندو موضوعاتو څخه بحث کوي.

د سیرت د لیکنې پیل او د سیرت مشهور کتابونه

۱- **د صحابه وو دوره**: د سیرت تدوین په ابتدایي بڼه له (۵۰-۶۰) هجري کلونو څخه پیل شو، چې حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنه به خپلو شاګردانو ته د پیغمبر ﷺ د نسب او د هغه د غزاګانو په هکله معلومات ورکول او هغوی به لیکل، همدارازعبدالله بن عمرو بن العاص او براء بن عازب رضي الله عنهما به هم خپلو شاګردانو ته دسیرت د علم تدریس کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **د تابعینو دوره**: د سیرت تالیف د تابعینو په زمانه کې پیل شو، عروه بن زبیر بن عوام د رسول الله ﷺ د غزاګانو کتاب ولیکه.

د پیغمبر ﷺ په سیرت او غزواتو کې تر ټولو مهم کتاب چې د تابعینو په زمانه کې ولیکل شو، هغه د آبان بن عثمان (رحمه الله) کتاب و چې لیکل یې له (۸۳) هجري څخه دمخه بشپړ شو.

له هغه څخه وروسته په دویمه درجه کې د وهب بن منبه چې په (۱۱۰) هجري کې وفات شوی او د موسی بن عقبه چې په (۱٤۱) هجري کې وفات شوی، د سیرت کتابونه دي.

دغو کسانو د صحابه وو کرامو په زمانه کې ژوند کاوه او له هغوی څخه یې زده کړه کړې وه.

۳- **د اتباع تابعینو دوره**: په دغه دوره کې چې کوم کتابونه لیکل شوي دي، په لاندې ډول دي:

«السیر والمغازي» د محمد بن اسحاق (المتوفی ۱۵۱هـ) لیکنه، «السیرة النبویة» د ابن هشام (المتوفی ۲۱۳ هـ) لیکنه، پورتني دواړو مؤلفانو له تابعینو څخه زده کړې کړې وې.

همدارنګه (الموطأ) د امام مالك (رحمه الله) (المتوفی ۱۷۹ هـ) لیکنه، دا د احادیثو کتاب دی، خو زیاته برخه احادیث یې د پیغمبر ﷺ په سیرت او اوصافو پورې اړه لري. (صحیح البخاري) د محمد بن اسماعیل البخاري (رحمه الله) (المتوفی ۲۵٦ هـ) لیکنه، او (صحیح مسلم) د امام مسلم (رحمه الله) (المتوفی ۲٦۱ هـ) لیکنه، په دغو کتابونو کې د احادیثو ډېره برخه، د پیغمبر ﷺ له نبوت څخه مخکې او وروسته، د ژوند حالات، د هغه خصائص، فضائل، غزوات او د یارانو مناقب او فضیلتونه بیانوي.

وروسته بیا نور کتابونه هم ولیکل شول چې ځیني یې دا دي:

۱- عبد الملك بن هشام د محمد بن اسحاق کتاب (السیر والمغازي) مختصر کړ، بیا د دغه (مختصر) لپاره، امام ابو القاسم عبد الرحمان اندلسي د (الروض الانف) په نوم شرحه ولیکله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- محمد بن سعد چې د واقدي شاګرد و، د(الطبقات الکبری) کتاب په اتو جلدونو کې ولیکه چې لومړی او دویم جلد یې یواځې د پیغمبرﷺ د سیرت او غزواتو د بحث لپاره ځانګړی شوی دی.

په اوسني عصر کې د سیرت په مختلفو اړخونو کې ډېر کتابونه تألیف او تدقیق شوي دي چې ځینې یې لاندې ذکرشوي دي:

- سیرة النبي: د امام ابن کثیر لیکنه.
- سیرة النبي: د علامه شبلي نعماني لیکنه.
- الرحیق المختوم: د مبارکپوري لیکنه.
- فقه السیرة: د محمد الغزالي لیکنه.
- نبي الرحمة: د محمد بن مسعد یاقوت لیکنه.
- تهذیب سیرة النبي ابن هشام د عبد السلام هارون لیکنه.[۱]

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د نبوي سیرت تاثیر د تاریخ په تدوین کې بیان کړئ.

۲. د سیرت النبيﷺ تدوین په مستقله توګه څه وخت پیل شو؟ او د دوو کتابونو نومونه واخلئ چې په مستقیمه توګه د نبوي سیرت په هکله تالیف شوي وي.

کورنی دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکئ.

---

(۱) د (سیرت د لیکنې پیل او د سیرت د مشهورو کتابونو) بحث، اضافي معلومات دي، په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ویشتم لوست

له اسلام څخه وړاندې د جزیرة العرب حالت
الف - (د بتانو د عبادت پیل)

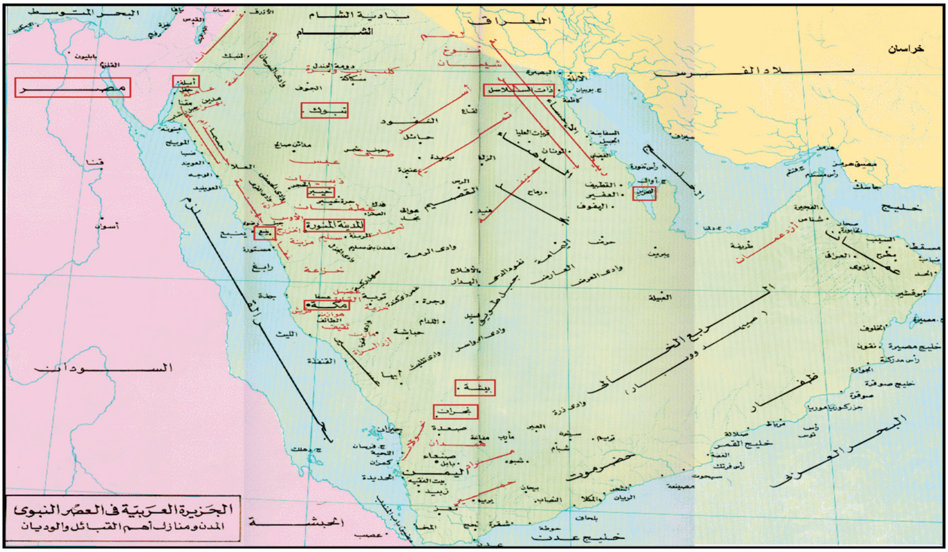

د شپږمې پیړۍ په دویمې نمایي کې د جزیرة العرب حالت

- په عربي جزیره کې حاکم دین کوم و؟
- د بتانو عبادت څرنګه شروع شو؟
- بتان له کومه ځایه عربي جزیرې ته راوړل شول؟

د دین تعریف

دین په لغت کې: د شریعت، قانون، مذهب، ملت، لارې، جزا او حساب په معنا راغلی دی.

په اصطلاح کې د انسانانو د ژوند هغه نظام دی چې اعتقادي، فکري، اخلاقي او عملي اړخونه یې په بر کې نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له اسلام څخه دمخه د عربانو دين

له هغه وخته چې په مکه مکرمه کې د ابراهيمؑ څوځات (نسل) ميشت شول او بيا د عربي جزيرې په نورو سيمو کې خپاره شول، عربان د ابراهيمي دين پيروان وو. د يو الله بنده ګي يې کوله، خو د يوې اوږدې مودې له تيريدو وروسته هغوی هغه څه چې يې زده کړي وو، هغه يې هير کړل او پرته له ځينو ديني شعائرو څخه نور هيڅ شی هم په هغوی کې پاتې نه وو.

د بتانو د عبادت پيل

د لومړي ځل لپاره د نوحؑ په زمانه کې د بتانو عبادت پيل شو. د نوحؑ له قوم څخه پنځه تنه د (ود، سواع، يغوث، يعوق او نسر) په نامه نيک، ښه او عبادت کوونکي خلک وو، د هغوی مرګ د خلکو د وېرې، غم او خپګان لامل وګرځيد، يوه سړي ورته وويل: آيا د دوی څيرې ستاسو لپاره له لرګي څخه جوړې کړم چې د هغو په ليدو سره تاسو ته آرامي حاصله شي؟ دوی وويل: هو! که کولای شې دا کار وکړه.
نو څيرې يې د هغوی د ژوندانه د حالت په شان د خلکو لپاره جوړې کړې، د هرې کورنۍ چې به کومه څيره خوښيده، هماغه به يې وړه او په خپلو کورونو کې يې کېښوده، هغې ته به يې کتل او څه اندازه غمونه او اندېښنې به يې کميدلې، وخت په همدې توګه تيريده، دويمه او دريمه پيړۍ يو په بل پسې تيرې شوې، خو ټولو خلکو به د هغو څيرو سره د لومړنۍ پيړۍ په شان کړنه کوله ترڅو څلورمه پيړۍ را ورسيده، خلکو وويل: که چېرې موږ د دغو نيکو او صالحو اشخاصو د څيرو عبادت وکړو، نو دا به الله ﷻ ته زموږ د نږدېوالي لامل وګرځي او دوی به د الله ﷻ په وړاندې زموږ شفاعت وکړي، بناء د دغو مجسمو او شکلونو عبادت يې پيل کړ او راتلونکو نسلونو هم دې کار ته دوام ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عربو پر ځمکه دبتانو د عبادت پیل

پیغمبر ﷺ د الله ﷻ له لوري د اسې خلکو ته ولیږل شو چې هغوی د جاهلیت په تورو تیاروکې ژوند تیراوه او دغه تیاره د هغوی د ژوندانه په هره برخه حاکمه وه.

له دې څخه مخکې ټول عرب د ابراهیم علیه السلام د سپیڅلي دین پیروان وو.

یوکس چې عمرو بن لحی نومیده او د بني خزاعه د قبیلې مشر و، هغه یوه ورځ شام ته سفر وکړ، ګوري چې د شام خلک د بتانو عبادت کوي، دا کار یې ډیر خوښ شو، له شام څخه یې یو بت چې (هبل) نومیده، له ځانه سره مکې ته راوړ او د کعبې شریفې په منځ کې یې کیښود. د مکې خلک یې د دغه بت بندګۍ ته راوبلل، د مکې خلکو د ده بلنه ومنله او د بتانو عبادت یې پیل کړ، لږه موده وروسته د ټول حجاز اوسیدونکو د مکې د خلکو لاره ونیوله.

د حجاز د خلکو د پخوانیو بتانو له جملې څخه (لات، منات او عزا) وو چې په مختلفو سیموکې یې شتون درلود. له دې وروسته له الله ﷻ سره شریک نیول او بت پرستي په ټول حجازکې خپره شو، په هر کلي او بیا په هر کورکې د بتانو عبادت پیل شو، مسجد الحرام یې له بتانو څخه ډک کړ، په دې توګه بت پرستي د جاهلیت د دین یو مظهر وګرځیده.

د بت پرستۍ مراسم

د بت پرستۍ مراسم دا رنګه وو:

خلکو به د بتانو عبادت کاوه، هغوی ته به یې پناه وړه، په ستونزو کې به یې بتانو ته فریاد او زاری کولې، خپل ضرورتونه او اړتیاوې به یې له بتانو غوښتلې، داسې عقیده یې درلوده چې بتان د الله ﷻ په وړاندې زموږ سپارښتنه کوي، د هغو په شا اوخوا به یې طوافونه کول، هغو ته به یې سجدې کولې او د بتانو لپاره او د هغو په نامه به یې قرباني کولې.

خپل هر شی (خیر او شر) به یې په غشو معلومول، د کاهنانو، منجمانو او غیب ویونکو په خبرو یې باور درلود، فال اچونه په هغو کې مروجه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دین چې پر شرک، بت پرستۍ، وهمیاتو او خرافاتو ولاړ و، د ډېرو عربانو دین و.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. دین په لغت او اصطلاح کې څه ته وایي؟ تعریف یې کړئ.
۲. د کعبې شریفې په چاپېریال کې خلکو څه وخت د بتانو عبادت پیل کړ؟
۳. مشرکان په بت پرستۍ کې د یو شمیر مراسمو پابند وو، ځینې له هغو څخه شرحه کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له اسلام څخه د مخه د عربو حالت
(ديني، اخلاقي، ټولنيز ، سياسي او اقتصادي حالت)

د اسلام د څلانده لمر له ځرك وهلو نه وړاندې عربو څرنګه اخلاق درلودل؟ د هغوی ټولنيز او سياسي حالت څرنګه و؟

ديني حالت

كله چې د اسلام سپيڅلی دين څرګند شو، عربانو چې د ابراهيم عليه السلام د دين د پيروۍ دعوا يې درلوده، د هغه د شريعت له اوامرو او نواهيو څخه ډېر لرې پاتې وو، د ګڼ شمير بتانو عبادت يې كاوه او د ابراهيمي دين ټول اخلاقي مكارم يې پريښې وو.
له همدې امله د وخت په تېريدو سره په دوی كې ناوړه تقليدونو او دودونو وده وكړه، چې په پايله كې بت پرستي منځ ته راغله، دغو كارونو د دوی په ديني، ټولنيز او سياسي ژوند باندې د پام وړ اغيزې وكړې.

اخلاقي او ټولنيزحالت

پرته له شكه د عربو د جاهليت په دور كې داسې ناوړه، ټيټو او ناكارو اخلاقو شتون درلود چې سليم عقل نشو منلی او بيداره وجدان نشو قبلولی، خو د دې ترڅنګ د دوی په منځ كې ځينې ستايل شوي اخلاق او غوره عادتونه هم وو چې د عربو مشرانو او شاعرانو به پرې وياړ كاوه، لكه: سخاوت، ځوانمردي، په وعدو وفا، ميرانه، عزت النفس او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عربي ټولنه په بېلا بېلو طبقو ويشل شوې وه چې د هرې طبقې ژوند به د بلې طبقې له ژوند سره توپير درلود.
نارينه به د کورنۍ مشر او د پوره واک خاوند و، د سړي او ښځې اړيکه د واده د مراسمو په ترڅ کې د ښځې د اولياوو د نظر لاندې سرته رسيده، خو په ځينو طبقاتو کې به د سړو او ښځو ترمنځ ډول، ډول ناروا اړيکو شتون درلود چې موږ هغې ته له بدکارۍ، فساد او بې پتۍ پرته بل تعبير نه شو ورکولای. د جاهليت په زمانه کې به د ډېرو ښځو لرل، د يوه کس لپاره په ميراني، وياړ او نيکۍ دلالت کاوه، د پلرونو ښځې (ميرې) به يې له طلاقيدو يا د پلار له مړينې څخه وروسته، زامنو په نکاح کولې.
پلرونو به له خپلو اولادونو سره جلا، جلا چلند درلود، ځينو به ويل: زامن زموږ د ځيگر ټوټې دي چې د ځمکې په سر گرځي او ځينو به خپلې لورگانې د ننگ، عار، فقر او لوږې له امله ژوندۍ خښولې، د زوی په زيږيدلو به خوشحاله کيدل، د لوڼو په زيږيدنه به خورا زيات خپه کيدل او د ډېر غم او قهر له کبله به يې د مخونو رنگونه توريدل، له خلکو څخه به پټيدل، گواکې چې په کور کې ورته کوم لوی غم پيښ شوی دی. خرافات د دوی ترمنځ دومره اوج ته رسيدلي وو چې کله ناکله به يې خپل مقصد ته د رسيدو په موخه زامن نذر او قرباني کول اوخلکو به د ښاروړو په ځير ژوند کاوه.
ښځې به يې د خرڅلاو لپاره بازار ته وړاندې کولې او کله به هم ورسره د کاڼو، لرگيو او نورو جماداتو په څير معامله کيده.

سياسي حالت

د اسلام د ظهور په وخت کې د عربي جزيرې حاکمان په دوه ډوله وو:
١ – تاجداره پاچاهان: چې دا ډول حاکمان په حقيقت کې له خپلواکۍ او بشپړې آزادۍ څخه برخمن وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د قبايلو او پرگنو مشران: ددغو مشرانو حاکميت او امتياز د تاجدارو پاچاهانو په څېر و، ډېرو يې بشپړه آزادي درلوده، خو ځينو نورو يې د تاجدارو پاچاهانو پيروي کوله.

هغو خلکو به د قبيلو مشري په غاړه اخيسته چې دنورو په پرتله به يې ډېره پانگه او طاقت درلود.

قبيله د يوه واړه حکومت په څير وه چې د قومي يووالي، متقابلې گټې، د خپلې خاورې د ساتنې او د دښمن د ځپلو پر بنسټ تشکيليده.

د حجاز حکومت د ټولو عربانو لپاره د احترام وړ و، هغه يې د ديني مرکز لاربښود، ساتونکی او خادم گڼلو، د اوسني پارلمان په څيرد ادارو او تشکيلاتو خاوند و، خو دا حکومت ډېر کمزوری او ناتوانه و.

اقتصادي حالت

اقتصادي حالت د ټولنيز او امنيتي حالت تابع وي، دا قضيه هغه وخت په سمه توگه روښانه کېږي چې د عربو د ژوندانه بڼې اوحالت ته نظر وکړو، تجارت چې د ژوندانه د اړتياوو د پوره کولو تر ټولو لويه وسيله ده، يوازې د سولې او امن په سيوري کې وده کولای شي سوله او امن په جزيرة العرب کې يوازې په حرامو مياشتو (اشهر الحرم) کې شتون درلود او د عربو مشهور بازارونه به په همدې مياشتو کې گرميدل.

د څارويو ساتنې په جزيرة العرب کې رواج درلود، په ځينو سيمو کې به کرنه او زراعت هم ترسترگو کيده، د عربو ډېرې ښځې به په وړيو وريښلو اخته وې خو دا ټول شيان به په جگړه کې له منځه تلل، بې وزلي، لوږه او بربنډتوب د ټولنې په ټولو برخو کې څرگند وو.

دښمني، د قوم او قبيلې پلوي کول د دوی په منځ کې عامه وه،خلك په ډلو او گروپونو ويشل شوي وو او هرې ډلې به يوازې د خپلې قبيلې او خپل ټولې لپاره کار کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شخړې او جګړې پر مهال به هيچا هم دا لټه نه کوله چې حق له کومې ډلې سره دی، بلکې د هغوی کوښښ به دا و چې خرنګه بل لوری زيانمن، ناتوانه او کمزوری کړي.

فعاليت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ييزه توګه د سوال او ځواب په طريقه تکرار کړي

ارزونه

١- د جاهليت په زمانه کې د عربو ديني او اخلاقي حالت بيان کړئ.
٢- د جاهليت په زمانه کې د عربو سياسي او اقتصادي حالت بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د يوې مقالې په لړ کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) نسب

د نبي کریمﷺ د نسب سلسله چېرته رسېږي؟ نبوي کورنۍ کومه ده؟

د پیغمبر اکرمﷺ نسب

نوم یې محمد بن عبد الله بن عبدالمطلب بن هاشم قریشي دی، د نسب سلسله یې عدنان او له هغه څخه پورته اسماعیل بن ابراهیم (علیهما الصلاة والسلام) ته رسېږي.

نبوي کورنۍ:

نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده چې نسبت یې د نبي اکرمﷺ نیکه هاشم بن عبد مناف ته کیږي، لدې امله باید د هاشم او له هغه څخه وروسته امورو او حالاتو ته یوه کتنه وکړو.

هاشم:

هاشم چې نوم یې عمرو و، د بني عبد مناف د څوځات نه یوازنی کس و چې د الله د کور زایرینو ته یې اوبه ورکولې او د هغوی خدمت یې په غاړه درلود، بدې شخص و او د خلکو په منځ کې له زیات شرافت او عزت څخه برخمن و.

عبدالمطلب:

عبد المطلب به د هاشم په څیر د الله جل جلاله د کور میلمنو ته اوبه ورکولې، د هغوی خدمت به یې کاوه او د خپل قوم په منځ کې داسې شرف، عزت او مرتبې ته ورسید چې هیڅ یو له نیکونو څخه یې دې مقام ته نه و رسیدلی.

د عبدالمطلب په زمانه کې د کعبې شریفې په هکله دوه مهمې پیښې واقع شوې:

۱- د زمزم د څاه کیندل.

۲- د فیل پیښه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د زمزم د څاه د کيندلو لنډه کيسه

د زمزم د کوهي داخلي نقطه

عبدالمطلب ته په خوب کې د زمزم د څاه ځای ور په ګوته شو، بيا يې د څاه په کيندلو پيل وکړ، په څاه کې يې قيمتي شيان، لکه: توري، زغري او دوه د سرو زرو هوسۍ و موندلې چې (جرهميانو) د خپلو وتلو په وخت هلته خښې کړې وې. له تورو څخه يې کعبې ته دروازه جوړه کړه او دواړه د سرو زرو هوسۍ يې په دروازه کې کېښودلې او حاجيانو ته يې د زم زم د اوبو ورکول پيل کړ.

کله چې د زمزم څاه ښکاره شوه، نو قريشو له عبدالمطلب سره جنجال او منازعه پيل کړه، هغه ته يې وويل: مونږ ته هم په هغې کې برخه راکړه.

عبدالمطلب وويل: زه داسې کار نه کوم.

له قريشو سره د همدې منازعې په پايله کې عبدالمطلب پر خپل ځان نذر کېښود چې که چېرې الله جَلَّجَلَالُهُ ده ته لس زامن ورکړل او په هغه څه کې بريا ته ورسېږي چې له قريشو سره په کې ښکيل دی، نو له خپلو زامنو څخه به يو تن په کعبه کې قرباني کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د فیل د پېښې لنډيز

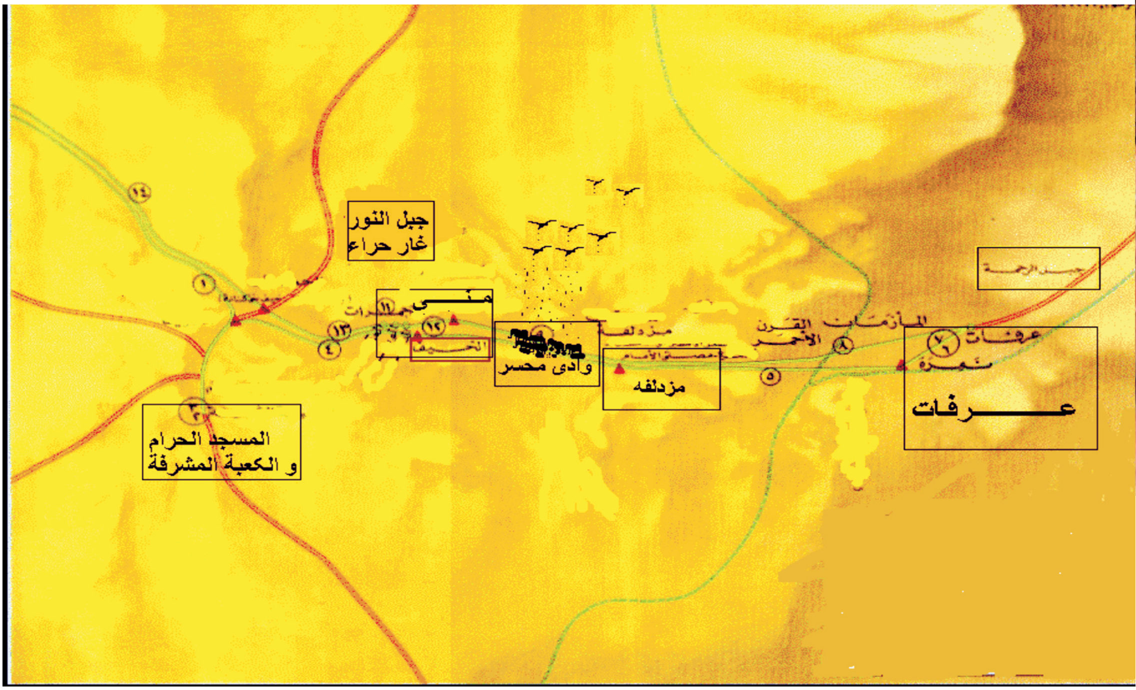

کله چې (حبشي ابرهه) چې په یمن کې د حبشې د پاچا والي و، په کعبه شریفه کې د عربو د زیارت کول او راټولیدل ولیدل، نو لوی معبد یې د (صنعا) په ښار کې جوړ کړ، او غوښتل یې چې خلك د مکې په ځای هلته لاړ شي، له شپیته زریز لښکر سره د مکې په لوري روان شو، تر څو کعبه ورانه کړي او د ځان لپاره یې لوی فیل غوره کړ، خپل حرکت ته یې دوام ورکړ، کله چې لوی فیل د (محسر) وادي ته (چې د منی او مزدلفې تر منځ پرته ده) ورسید، فیل یې خپله سینه پر ځمکه کېښوده او جګ نشو، د کعبې په لوري له ورتګ څخه یې ډډه وکړه.

عبدالمطلب د ابرهه په وړاندې

عبدالمطلب له څو زامنو سره د ابرهه د پوځیانو د مرکز په لوري حرکت وکړ، کله چې د ابرهه دروازې ته ورسیدل، ابرهه ته وویل شوه، عبدالمطلب ستا د دروازې مخې ته راغلی دی.

هغه وویل: عبدالمطلب څوك دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ته وویل شوه: هغه د قریشو مشر او د مکې د کاروان څښتن دی، هغه خلکو ته په هواره ځمکه او هوایي مرغانو ته د غرونو په لوړو څوکو کې خواړه ورکوي.
ابرهه ورته د داخلیدو اجازه ورکړه.
بیا یې خپل ژباړونکي ته وویل: له هغه څخه یې پوښتنه وکړه چې څه اړتیا لري؟
ژباړونکي د حاجت پوښتنه وکړه.
هغه وویل: حاجت مې دا دی چې دوه سوه اوښان مو زما نیولي دي، هغه ماته بیرته راکړه. ابرهه خپل ژباړونکي ته وویل: کله مې چې ته ولیدې په حیرت کې شوم، خو کله مې چې ستا خبرې واورېدې، نو ډېر بې اعتنا او بې پروا شوم. زه راغلی یم څو کعبه ونړوم، هغه کعبه چې ستا دین او ستا د پلرونو دین دی، ته د دوو سوو اوښانو په هکله زما سره خبرې کوې؟ او د کعبې په هکله هیڅ نه وایې؟
عبدالمطلب وویل: (أنا ربُّ الإبل، وللبیتِ ربٌ یَحْمِیهِ): زه د اوښانو څښتن یم، کعبه خپل څښتن لري، هغه به یې ساتي.
ابرهه د عبدالمطلب د خبرو په ځواب کې وویل: هیڅوک نشي کولای چې زما د پرمختګ خنډ شي.
عبدالمطلب ورته وویل: نور دا ستا کار دی.
نو هغه دوه سوه اوښان یې چې نیولي وو، عبدالمطلب ته واپس کړل. عبدالمطلب راستون شو او قریش یې له کیسې څخه خبر کړل، بیا یې د کعبې د دروازې په کړۍ او پردو پورې خپل ځان په ډیر عجز، ویرې او زارۍ و ځړاوه، عبدالمطلب او قریشو الله تعالی ته پناه یوړه او له هغه څخه د مرستې او ساتنې غوښتونکي شول. بیا له مکې څخه ووتل څو په درو، غارونو او د غرونو په څوکو کې پناه واخلي او په دې انتظار وو چې قادر او توانا خدای څه وخت د ظالمو سرکښانو تغر ټولوي.
کله به چې د ابرهه لښکر د سهیل، شمال یا ختیځ په لورې روانیده، نو فیل به په چابکۍ سره مخکې کیده او کله به یې چې د کعبې په لورې مخ کاوه فیل به په ګونډو کیده او خپله سینه به یې په ځمکې کېښوده، په همدې حالت کې وو چې الله تعالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغوی باندې د وادي محسر په سیمه کې ډلې، ډلې مرغان را ولېږل او هغوی يې د سجیل په کاڼو وویشتل، په پایله کې هغوی د خوړل شوو وښو په څیر وګرځیدل، الله تعالی ابرهه په داسې رنځ اخته کړ چې غړي يې بند، بند جدا کېدل، صنعا ته په لار کې و چې زړه يې وچاودید، سینه يې څیرې شوه او هلاک شو.

دا واقعه د محرم په میاشت کې پنځه پنځوس ورځې مخکې د نبي کریم ﷺ له زیږیدنې څخه، منځ ته راغله.

فعالیت

- څو تنه زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د پورتني لوست ځینې مهمې برخې د ټولګیوالو په وړاندې بیان کړي.

عبدالله د پیغمبر ﷺ پلار

د نبي کریم ﷺ د پلار نوم عبدالله و، عبدالله د عبدالمطلب تر ټولو ښه زوی او دی هماغه ذبیح دی.

کله چې د عبدالمطلب زامن لسو تنو ته ورسیدل او پوه شو چې هغوی کولای شي د قریشو مخه ونیسي، نو زامنو ته يې د خپل نذر خبره وکړه او دوی فرمانبرداري ښکاره کړه، نومونه يې په غشو ولیکل او هغه يې د (هبل) ساتونکي ته ورکړل څو په غشو فال ونیسي، غشی د عبدالله په نامه راووت. عبدالمطلب عبدالله او چاړه له ځان سره واخیستل او د کعبې په لور يې منډه کړه تر څو عبدالله حلا ل کړي، قریشو او په ځانګړې توګه ابو طالب او ماماګانو يې د عبدالله د حلالولو مخ نیوی کاوه.

بیا يې غشی د عبدالله او سلو اوښانو تر منځ واچوه، غشی د اوښانو په نامه راووت، عبدالمطلب سل اوښان د عبدالله په ځای حلال کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبر ﷺ مور آمنه

عبدالمطلب د خپل زوی عبدالله لپاره يوه نجلۍ د آمني بنت وهب بن عبد مناف په نامه غوره کړه، هغه په خپل وخت کې د مرتبې او نسب له حيثه د قريشو بهترينه نجلۍ وه، پلار يې د بني زهره د قبيلې سردار و، عبدالله په مکې کې له هغې سره واده وکړ. بيا وروسته د تجارت په مقصد شام ته ولاړ، په لاره کې ناروغ شو، د ناروغتيا په حالت کې مدينې ته ورسيد او هلته د (۲۵) کلنۍ په عمر وفات شو.

د لوست ځينې مهم ټکي

١ – د کعبې شريفې عظمت او لويي.

٢ –د بيت الله او قريشو په مقابل کې د ابر هه کينه او حسد.

٤ – پدې اړوند کلک او راسخ ايمان درلودل، چې پاک الله ﷻ د خپل کور دفاع او ساتنه په خپله کوي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييزه توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ارزونه

١. نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده، هاشم څوک دی؟

٢. د الله د کور په هکله عبدالمطلب ته دوه مهمې واقعې پيښې شوې، هغه څه وې؟ څرګندې يې کړئ.

٣. د نبي کريم ﷺ پلار څه وخت وفات شو؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د يوې مقالې په لړ کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي کریم ﷺ پیدایښت

د نبي کریم ﷺ میلاد په ټول انساني تاریخ کې یوه لویه پیښه وه چې د تاریخ او بشري ژوند مجرا ته یې بدلون ورکړ.
نو د میلاد پیښه یې څنګه وه؟ د ماشومتوب دوره یې څنګه تېره شوه؟

مولد النبي ﷺ

پیغمبراکرم ﷺ د دوشنبې په سهار چې د ربیع الاول دولسمه وه، د ابو طالب په کور کې د بني هاشم له څوځاته دنیا ته تشریف راوړ. دا میلاد د عام الفیل چې د (٥٧١)م کال د اپریل د میاشتې له شلمې یا دوه ویشتمې نیټې سره برابره ده، منځ ته راغی.
کله چې محمد ﷺ دنیا ته راغی، مور یې هغه خپل نیکه عبد المطلب ته ولیږه او همداراز هغه ته یې د خپل لمسي د زیږیدنې په هکله زیرى ورکړ، عبدالمطلب خوشحاله شو او لمسى یې د کعبې شریفې داخل ته یووړ، د الله تعالی شکر یې اداء کړ او هغه ته یې د (محمد) نوم غوره کړ په داسې حال کې چې دا سې نوم په عربو کې نا اشنا و او هغه یې په اوومه ورځ سنت کړ.لومړنۍ ښځې چې محمد ﷺ ته یې د هغه له مور څخه وروسته شیدې ورکړې، ثویبه د ابولهب وینځه وه.

د بني سعد په قبیله کې

د عربو ښاریانو عادت درلود چې د خپلو ماشومانو لپاره به یې شیدې ورکوونکې ښځې (مرضعې) کتلې تر څو د هغوى ماشوم د ښار له ناروغیو څخه لرې خپل ژوند تېرکړي، قوي جسمونه او اعصاب ولري او د عربي فصیحه ژبه په اصلي ټاټوبي کې په سمه توګه زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالمطلب هم د بني سعد بن بکر له قبیلې ښځه یوه ښځه د (حلیمه سعدیه) په نامه، د خپل ماشوم د شدو ورکولو لپاره غوره کړه.

د پیغمبرﷺ رضاعي وروڼه - (حمزه بن عبد المطلب، عبد الله بن حارث، ابو سفیان بن حارث) او رضاعي خویندې یې (انیسه بنت الحارث او شیما بنت الحارث) دي.

د مهربانې مور په غیږ کې

حلیمې سعدیې د شیدو د مودې له پوره کیدو څخه وروسته محمدﷺ خپلې مور ته وسپاره، تر شپږ کلنۍ پورې یې د خپلې مور په څنګ کې ژوند کاوه، آمنې بي بي هوډ وکړ چې د خپل میړه په یاد په یثرب کې د هغه د قبر زیارت وکړي.

آمنه له خپل یتیم زوی محمدﷺ، خادمې ام ایمن او پالونکي عبدالمطلب سره له مکې څخه روانه شوه او د پنځو سوو کیلو مترو فاصلې له وهلو وروسته یثرب ته ورسیده. یوه میاشت یې هلته تېره کړه، د بېرته را ستنیدو پر مهال آمنه ناروغه شوه او د لارې په اوږدو کې یې ناروغي سختیده چې بالاخره د (ابواء) په سیمه کې چې د مکې او مدینې تر منځ پرته وه، وفات شوه او هم هغلته دفن شوه.

له زړه سواندي او خواخوږي نیکه سره

عبدالمطلب له محمدﷺ سره یو ځای مکې ته راستون شو، د عبد المطلب زړه سوی، مهرباني او شفقت پر خپل یتیم لمسي باندې ورځ په ورځ زیاتېده، ځکه په داسې ازمېښت کې ولوید چې د ده تېر پرهرونه یې بیا را تازه کړل، په محمدﷺ یې زړه سوی او نرمي دومره زیاته شوه چې په هېڅ یو زوی یې دومره نه وه زیاته شوې، هغه به ویل: «په الله قسم چې د ده په وجود کې لویي او دبدبه نغښتې ده»، نو له هغه سره به په یوه فرش کیناسته، د هغه په سر به یې لاس را کاږه او د هغه هر کار د عبد المطلب د خوشحالۍ لامل ګرځیده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډه دا چې اته کاله یې د خپل ارزښتناك عمر تېر کړل چې نیکه یې (عبدالمطلب) په مکه کې وفات شو او له وفات څخه مخکې یې ابو طالب چې د محمد ﷺ تره و، د خپل لمسي د سرپرستی او پالنې لپاره وګماره.

د خپل تره د سیوري لاندې

ابو طالب د خپل وراره محمد ﷺ حق لکه څنګه چې لازم و، اداء کړ. پیغمبر ﷺ یې له خپل زوی سره یو ځای کړ هغه ته به یې ځانګړې درناوی او عزت ورکاوه او د تل لپاره یې ملاتړ و.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. پیغمبر ﷺ څه وخت پیدا شو؟

۲. د محمد ﷺ د مور د وفات پېښه شرحه کړئ.

۳. د رسول الله ﷺ د مور له مړینې وروسته د هغه نیکه له رسول الله ﷺ سره څرنګه کړنه کوله؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد ﷺ د ځوانی په درشل کې

محمد ﷺ د وړوکتوب دوران تیر کړ څو د بلوغ مرحلې ته ورسید په میړانه، امانت، صبر او استقامت کې بې سارې و، همیشه یې ربښتیا ویل او له ناوړو کارونو څخه یې ځان ژغوره تر دې چې د خلکو په منځ کې په (امین) مشهور شو.
علي بن ابي طالب رضي الله عنه وايي: پیغمبر ﷺ د ښه خوی، نرم مزاج او ورین تندي خاوند و، هیڅکله هم بدخویه، زړه سختی، بد ویونکی او عیب پلټونکی نه و... نو د ده د وړوکتوب او د ځوانۍ پر مهال څه نښې ښکاره شوې چې ځینو یې د ده پر نبوت ګواهي ورکوله، دغه پېښې چې را منځ ته شوې، کومې دي؟

بحیرا راهب

کله چې پیغمبر ﷺ دولس کلنۍ ته ورسید، کاکا یې ابو طالب هغه د تجارت په نیت له ځان سره شام ته بوتلو، تردې چې بصرې ته چې په شام کې د عربو یوه سیمه ګڼل کیده او د یونانیانو له سلطې لاندې وه؛ ورسیدل. په دې ښار کې یو راهب د (جرجیس) په نامه چې په (بحیرا) مشهور و، ژوند کاوه، کله چې قافله ورسیده؛ بحیرا د دې قافلې خواته ورغی او په پوښتنو او پلټنو یې پیل وکړ ترڅو د پیغمبر ﷺ حضور ته ورغی او هغه یې له لاسه ونیوه او وه یې ویل: دا (کس) د عالمیانو سردار او د پروردګار رالیږل شوی پیغمبر دی، دا هغه څوک دی چې پاک الله به یې د عالمیانو د رحمت لپاره غوره کوي.
بیا یې دوی ته ډېره درنه میلمستیا وکړه، د دوی اکرام او عزت یې وکړ، له ابوطالب څخه یې وغوښتل چې هغه بیرته مکې ته بوځي او په راتلونکي کې یې هم د شام له راتګ څخه وساتي، هسې نه چې یونانیان او یهودیان ده ته تاوان ورسوي. ابوطالب د راهب خبره ومنله او دی یې له خپلو زامنو سره مکې ته ولیږه.

د فجار جګړه

نبي کریم ﷺ شل کلن و چې د عکاظ په بازار کې د قریشو چې بني کنانه هم ورسره ملګرې وو، او د قیس غیلان د قبیلې تر منځ جګړه پیښه شوه، دا جګړه د (فجار) په نامه مشهوره ده.
ددې جګړې لامل دا و چې د بني کنانه قبیلې د قیس له قبیلې څخه درې سړي ووژل، سمدستي داخبره د عکاظ په بازار کې خپره شوه، دواړه خواوې د جنګ لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولاړې شوې او يو له بل څخه يې د ديت غوښتنه کوله، په دې جنګ کې د قريشو او بني کنانه سرمشري د حرب بن اميه په غاړه وه، د جنګ په لومړۍ ورځ د قيس قبيله پر بني کنانه بر لاسې وه، خو د ورځې په پای کې جګړه دقريشو په ګټه تمامه شوه.
د جګړې پر مهال د قريشو ځينو وګړو دواړه خواوې سولې ته را وبللې، په دې توګه چې دواړه خواوې دې خپل مړي وشميري هر لوري چې ډېر مړي درلودل، د هغو ديت دې واخلي، سوله په همدې توګه تر سره شوه، کومه دښمني او کرکه چې د دوی تر منځ وه، له منځه لاړه او دا جګړه د (فجار) په نامه له دې کبله ونومول شوه چې په دې جګړه کې د حرامو مياشتو حرمت او عزت له منځه تللی و.

د فضول تړون (حلف الفضول)

د فضول تړون له هغه عزتمن تړون څخه عبارت و چې د بېوزلو او غريبانو د حقوقو د دفاع او ساتنې لپاره تر سره شوی و، کله چې قريش د فجار له جګړې څخه راستانه شول، نو هغوی دا تړون په مکه کې د عبدالله بن جدعان په کور کې وکړ.
په دې تړون کې ټولو ژمنه وکړه چې په مکه مکرمه کې، که د مکې اوسېدونکی وي يا د کوم بل ځای، په هر چا چې تيری او ظلم وشو، نو د مظلوم په څنګ کې به ودرېږو او له هغه څخه به ملاتړ کوو تر څو مظلوم ته د هغه حق ورکړل شي. قريشو دا تړون د (حلف الفضول) په نامه ونوماوه.
دې تړون د قريشو مرتبه د نورو قبايلو په منځ کې لوړه کړه، کله چې پيغمبر ﷺ په دې تړون کې برخه واخيسته، په دغه وخت کې شل کلن و.
داتړون د (حلف الفضول) په نامه ځکه ونومول شو چې دې تړون د (جرهم) د قبيلې (حلف الفضول) له تړون سره ورته والی اومشابهت درلود کومه چې پخوا په مکه مکرمه کې ميشته وه. هغه تړون د داسې کسانو په زيار شوی و چې د هغوی د نومونو پيل د (فضل) په لفظ سره، شوی و، لکه: (فضل بن حارث، فضل بن وداعه، فضل بن فضاله)، له دې امله په (حلف الفضول) مشهور شو. د دې دواړو تړونونو ترمنځ يو بل ورته والی په دې کې و چې ددواړو تړونونو اساس اوبنسټ يو شان و، لکه: د دوو جګړه مارو ډلو ترمنځ عدالت او انصاف تامينول، د مظلوم حق له ظالم څخه اخيستل، دلارويو او مسافرو حق له استوګنو څخه اخيستل. دغه لوی انساني تړون پر محمد ﷺ باندې ډېره ژوره اغېزه وکړه ځکه چې دغه تړون خلک د خير او ښېګڼې لوري ته را وبلل. نبي کريم ﷺ په دې تړون کې تشريف درلود، وروسته له دې چې په پيغمبرۍ عزتمن شو ويې فرمايل: د عبد الله بن جدعان په کور کې چې په کوم تړون کې حاضر وم، هغه ماته له سرو اوښانو څخه زيات ارزښتناک و، که په اسلام کې هم يوه داسې کار ته وبلل شم، نو وبه يې منم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزمن او له هڅو ډک ژوند

پیغمبر ﷺ د ځوانۍ په پیل کې د بني سعد په قبیله کې مېږې څرولې، همدارنګه یې په مکه مکرمه کې د څو (قیراطونو) په بدل کې د مکې د خلکو مېږې څرولي دي.
کله یې چې د ځوانۍ په درشل پښه کېښوده، نو تجارت ته یې مخه کړه، نبي کریم ﷺ له سائب مخزومي سره ګډ تجارت کاوه چې د هغه بې ساری شریک و، کله چې مکه فتحه شوه، سائب مخزومي پیغمبر اکرم ﷺ ته هر کلی وویلو او ورته یې وویل: زما ګرانه وروره او د تجارت ملګریه په خیر راغلې.
په پنځه ویشت کلنۍ کې د خدیجه الکبری د مال په اړوند، شام ته د تجارت لپاره لاړ، خدیجه بنت خویلد یوه شریفه، بډایه او تاجره ښځه وه په خپل مال کې د تجارت لپاره به یې ځینې نارینه استخدامول او هغه ته به یې یوه ټاکلې برخه ورکوله. قریشو د تجارت دنده درلوده، کله چې خدیجه د نبي کریم ﷺ له رښتینولۍ، اخلاص، امانت دارۍ، ځوانمردۍ او نورو لوړو اخلاقو څخه خبره شوه، نو یو سړی یې هغه ته ولیږه او له انحضرت ﷺ څخه یې وغوښتل چې د دې پانګه د تجارت لپاره د دې د مریي میسره په ملتیا شام ته یوسي، پیغمبر ﷺ د هغې وړاندیز ومانه او له میسره سره شام ته روان شو.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

له خدیجې (رضي الله عنها) سره واده

کله چې نبي کریم ﷺ له شام څخه مکې ته را ستون شو؛ خدیجې رضي الله عنها په خپل مال کې داسې امانت او برکت ولید چې هیڅکله یې هم نه و لیدلی، همدا رنګه کله چې میسره خپل د سترګو لیدلی حال (د نبي کریم ﷺ صفتونه، روغ فکر او ریښتینولي) خدیجې ته بیان کړه، خدیجې خپل ورک شوی ګوهر بیاموند.
د قریشو مشرانو او مخورو خلکو له خدیجې رضي الله عنه سره نکاح کول غوښتل، خو خدیجې دې کار ته غاړه نه ایښوده. خدیجې خپله د زړه خبره خپلې د راز ملګرې نفیسې بنت منبه سره شریکه کړه، نو نفیسه د نبي کریم ﷺ حضور ته ورغله او د خدیجې د نکاح خبره یې ورسره وکړه، هغه قبوله کړه، بیا یې له خپل کاکا سره مجلس وکړ، هغوی د خدیجې کاکا ته ورغلل او خدیجه یې د نبي کریم ﷺ لپاره وغوښته. د هغه له رضا وروسته نکاح وتړل شوه، د نکاح په مراسمو کې د بني هاشم اوبني مضرد قبیلو مشران حاضر وو، د نکاح مهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل اوښي وټاکل شوې دا نکاح د شام له سفر څخه دوه میاشتې وروسته ترسره شوه.

پندونه او نصیحتونه:

۱-عدالت په هر وخت او د هر چا له خوا چې یې وړاندیز وشي، د ستاینې او منلو وړ دی.

۲- د فضول تړون د جاهلیت د تیارو په وړاندې د یو روښان څراغ په څیر و، دا خبره په دې دلالت کوي چې په یوه ټولنه یا یو نظام کې د فساد خپریدل د ټولو فضلیتونو د منتفي کېدو په معنا نه ده.

۳- ظلم په هره بڼه چې وي مردود دی، که څه هم په ډېر لږ شمیر خلکو باندې واقع شي، اسلام له ظلم سره په جګړه کې دی او د مظلوم په څنګ کې پرته له رنګ، دین، وطن او جنس څخه ولاړ دی.

٤- د خیر او نیکو کارونو لپاره د تړون جواز، مسلمانانو ته جائز دی چې د حلف الفضول په شان تړونونه له کفارو سره لاسلیک کړي، په دې شرط چې د اسلام له مقاصدو سره مطابقت ولري.

٥- مسلمان باید په ټولنه کې همیشه فعاله ونډه واخلي او د چاپیریال په حوادثو کې باید هیڅکله هم بې پروا پاتې نشي.

٦- الله تعالی خپل پیغمبر ته مناسبه میرمنه غوره کړه، ترڅو د هغه مرسته وکړي غمونه یې کم کاندي او د رسالت د کړاوونو په زغملو کې یې مرستیاله وي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- د پیغمبر ﷺ اخلاق د ځوانۍ پر مهال او له پیغمبرۍ څخه د مخه څرنګه وو؟

۲-آیا نبي کریم ﷺ د ځوانۍ پرمهال کوم ټاکلی کسب او کار درلود؟ څرګند یې کړئ.

۳-َ له حلف الفضول څخه څه پندونه او نصیحتونه اخیستلای شو؟ څرګند یې کړئ.

٤- بحیرا راهب پیغمبر ﷺ څرنګه وپیژنده؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کعبې شريفې جوړول

د کعبې شريفې پخوانۍ انځور

د کعبې شريفې ودانول:

نبي کريمﷺ د (۳۵) کلونو په عمر کې و چې قريش د کعبې جوړولو لپاره راغونډ شول، د کعبې د چت جوړول هغوی ته زيات ارزښت درلود، خو د کعبې له ړنګولو يې وېره درلوده.

قريشو د کعبې د چت د جوړولو لپاره مناسب لرګي برابر کړل، د کعبې کوټه د اسماعيل عليه السلام له وخته تر دغه دمه چت نه درلود او د تيږو يو ديوال و، په همدې کال کې پر مسجد الحرام باندې سيلاب راغی، نږدې وه چې کعبه ورانه او ويجاړه شي، قريش دې ته اړ شول چې کعبه شريفه له سره جوړه کړي.

قريشو پرېکړه وکړه چې د کعبې په جوړولو کې له حلال او پاکيزه مال څخه پرته بل مال مصرف نه کړي او هغه پيسې چې له ناروا لارو، لکه سود او قمار څخه په لاس راغلې وي د کعبې په جوړولو کې ورڅخه استفاده ونه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولید بن مغیره مخزومي د کعبې په ورانولو پیل وکړ، کولنګ یې را واخیست او ویې ویل: (اې پروردګاره ! له نیکۍ نه پرته بله هیڅ اراده نه لرم) د رکنینو برخه یې ورانه کړه، کله چې هغه ته په لومړۍ ورځ کومه ستونزه پیښه نه شوه؛ نو په دویمه ورځ یې خلکو په ورانولو کې ملاتړ او پیروي وکړه او هغو بنسټونو ته ورسیدل چې د ابراهیم علیه السلام په لاس جوړ شوي وو.

له هغه وروسته یې د کعبې په جوړولو پیل وکړ، داسې چې کعبه یې په څو برخو وویشله او د هرې برخې جوړول یې یوې قبیلې ته وسپارل. هرې قبیلې د کاڼو په راوړلو او په جوړولو پیل وکړ، د کعبې شریفې د جوړولو دنده د یو رومي معمار په غاړه وه.

کله چې دیوال د حجرالاسود د ایښودلو تر ځایه پورته شو؛ نو دا چې د حجر الاسود د کاڼي دکیښودلو ویاړ به د چا په برخه شي، د دوی تر منځ اختلاف پیدا شو او تر څلورو یا پنځو ورځو پورې یې دوام وکړ، نږدې و چې دا اختلاف د حرم شریف په منځ کې په یوې خونړۍ جګړې بدل شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

په حجر اسود کې د تحکیم واقعه

حجر اسود د سپینو زرو له غلاف سره

حجر اسود پرته له غلاف څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو امیه بن مغیره وړاندیز وکړ: د دې جنجال د اوارولو په هکله به هغه لومړنی سړی چې سهار مهال د جومات په دروازه راننوځي؛ حَکم ټاکو، ټولو ومنله. الله غوښتل چې لومړنی سړی کوم چې د جومات په دروازه را ننوځي؛ هغه به رسول اللهﷺ وي کله چې خلکو هغه ولید؛ نو د خوښۍ غږونه یې پورته شول او ویې ویل: دا هماغه امین دی، دا محمدﷺ دی؛ موږ د ده پریکړه منو هغه ته یې د شخړې په هکله معلومات ورکړل. محمدﷺ یو ټادر راوغوښت، حجرالاسود یې په ټادر کې کیښود، د جنجال کوونکو قامونو له مشرانو څخه یې وغوښتل چې هغوی ټول د ټادر پیڅکې ونیسي او هغه پورته کړي او ځای ته یې ورسوي، بیا یې په خپله د حجرالاسود تیږه راواخیسته او په خپل مبارك لاس یې په خپل ځای کې کیښوده. دا د جنجال د اوارولو یوه مناسبه طریقه وه چې ټول خلك پرې راضي شول.

د کعبې د جوړولو پر مهال د قریشو مال کم شو، نو سهیلي برخه یې پریښوده چې تر اوسه پاتې ده او د حجر یا (حطیم) په نامه یادیږي همدارنګه د کعبې دروازه یې هم له ځمکې څخه لوړه کړه.

د کعبې د جوړولو پر مهال پیغمبرﷺ ته دوه ځانګړي ویاړونه ور په برخه شول: یو د مکې د قبیلو ترمنځ د احتمالي جنګ مخنیوی و او بل په خپلو مبارکو لاسونو د حجر الاسود ایښودل په ټاکلي ځای کې و.

له بعثت څخه وړاندې د نبوي سیرت لنډه پیژندنه

پیغمبرﷺ د ډېرو نیکو صفاتو خاوند و، لکه: له خلکو سره ښېګڼه، تواضع او عاجزي، میړانه، ریښتینولي، میلمه پالنه، امانتداري، سخاوت، په وعده وفا، انصاف،شفقت پاك نفسي، کلکه او مظبوطه اراده او داسې نور.

هغه شراب نه څښل، د بتانو نذرانې یې نه خوړلې، په هغو مرا سموکې چې د بتانو د لمانځنې لپاره به تیاریدل؛ ګډون نه کاوه، د ژوند له لومړنیو شیبو څخه یې له بتانو څخه کرکه درلوده، بلکې د ځمکې په سر یې هغه تر ټولو موجوداتو بدګانه او نه یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر بتانو قسم زغملای شو.

محمد ﷺ د خلکو تر منځ په ښو خویونو او غوره خصلتونو شهرت درلود. هغه تر ټولو ښه‌ګاونډی، تر هر چا د اوچتو اخلاقو څښتن، د ډېر لوی زغم خاوند، په خبرو کې تر ټولو ریښتینی، زیات مهربان، نرم خویه او په وعدو ولاړ شخص و. لنډه دا چې د انسانیت او د کمال ټول صفتونه پر هغه ﷺ تمام شوي وو.

د کعبې شریفې د جوړولو تاریخ:

۱- د کعبې شریفې د جوړولو په اړوند ډول، ډول روایتونه راغلي دي.

ځینو مؤرخینو د کعبې تاریخ حتی د آدم علیه السلام له زمانې څخه ډېر مخکې په‌ګوته کړی او وایي: د آدم علیه السلام له زیږیدنې څخه لا ډېر مخکې ملائکو کعبه شریفه جوړه کړې وه.

خو بله ډله په دې نظر ده چې: لومړنی هغه کس چې کعبه یې جوړه کړه آدم علیه السلام و او کله چې یې د کعبې ودانۍ سرته ورسوله الله جل جلاله ورته وحې وکړه چې له کعبې څخه طواف وکړي او ورته یې وویل: (ته لومړنی انسان او دا لومړنی کور او ودانۍ ده).

له هغه څخه وروسته ډېرې پیړۍ تېرې شوې او د نوح علیه السلام زمانه راورسیده، نوح علیه السلام د کعبې د حج مراسم اداء کړل. د څو پیړیو په تیریدو سره د ابراهیم علیه السلام زمانه راغله هغه هم د کعبې بنیادونه اوچت کړل.

په هر حال هغه څه چې د قرآن کریم په قطعي دلیل ثابت دي هغه دادي: یوازیني هغه دوه سړي چې د بیت الحرام بنیادونه یې ودرول هغه ابراهیم او د هغه زوی اسماعیل (علیهما السلام) و.

۲- کعبه شریفه څلور ځله جوړه شوې او یو ځل په پاخه شان ترمیم او رغول شوې ده:

لومړی ځل: د لومړي ځل لپاره کعبه ابرا هیم علیه السلام جوړه او اسماعیل علیه السلام په ورسره مرسته کوله.

دویم ځل: د پیغمبر ﷺ له بعثت څخه دمخه قریشو کعبه له سره جوړه کړه چې پیغمبر ﷺ هم په کې شریک و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم ځل: د یزید بن معاویه په زمانه کې، کله چې د عبد الله بن زبیر رضي الله عنه د محاصرې پر وخت یزیدیانو کعبه په منجنیقو وویشتله او اور یې واخیست، عبدالله بن زبیر رضي الله عنه هغه له سره آباده کړه.

څلورم ځل: د عبد الملک بن مروان په زمانه کې، کله چې عبد الله بن زبیر رضي الله عنه ووژل شو عبد الملک بن مروان کعبه په هغه نقشه جوړه کړه څرنګه چې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په زمانه کې وه.

پنځم ځل: د کعبې ترمیم او رغونه:

د سعودي پاچا خادم الحرمین الشریفین ملک فهد بن عبد العزیز آل سعود کعبه د مسجد الحرام په شمول دننه او بهر تېوله په اساسي توګه ترمیم او ورغوله.

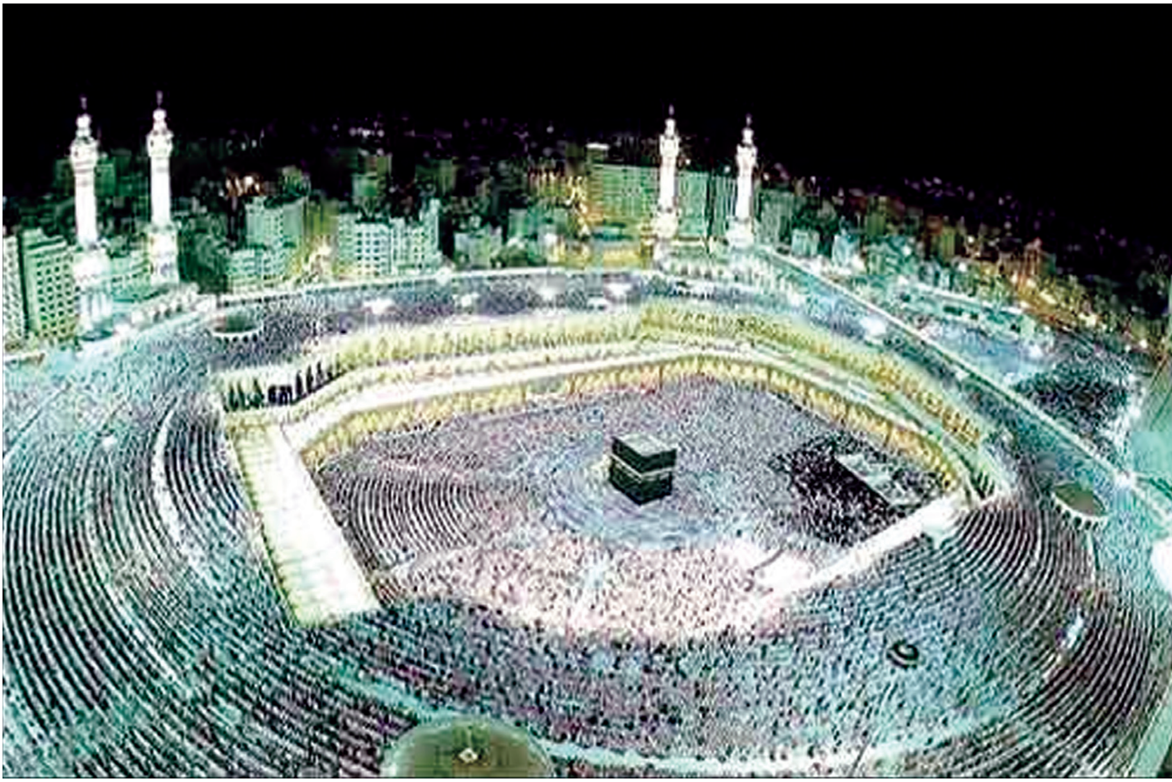

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د لوست مطلبونه په ډله ییزه توګه د پوښتنې او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

١- د هغې شخړې لامل چې د حجرالاسود د کېښودلو پر مهال د قبایلو تر منځ پیښه شوه، څه و؟

٢- د نبي کریمﷺ د تحکیم قضیه څنګه منځ ته راغله؟ په لنډه توګه یې شرحه کړئ.

٣- هغه نیک صفتونه چې له بعثت څخه وړاندې په نبي کریمﷺ کې را غونډ شوي وو؛ ځینې له هغو څخه بیان کړئ.

٤- له بعثت څخه د مخه د پیغمبرﷺ غوره اخلاق چې له خلکو سره یې کول وارزوئ.

کورنی دنده

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیرشم لوست

د نبوت او رسالت په سیوري کې

وروسته له دې چې الله تعالی پیغمبر ﷺ ته د نبوت او رسالت عزت ور په برخه کړ؛ نو ژوند یې په دوو برخو ویشل کېږي چې هره یوه برخه یې خپلې ځانګړتیاوې لري. دا دوه برخې له مکي او مدني دورو څخه عبارت دي، نو دا دوه دورې څه ځانګړتیاوې لري؟ کومو مرحلو ته شاملیدای شي؟

مکي دور

دواړو دورو ګڼې مرحلې تیرې کړې دي او هره مرحله یې خپلې ځانګړتیاوې لري. که چیرې هغو حالاتو ته ښه ځیر شو چې له دغو پړاوونو تیر شوي دي؛ موږ کولای شو مکي دوران چې تقریباً (دیارلس کاله) و په دریو برخو وویشو:

۱- د پټې بلنې مرحله چې درې کلونه وه.

۲- مکې والو ته ډاګیزه او ښکاره بلنه چې د بعثت له څلورم کال څخه پیل او د بعثت د لسم کال تر آخره پورې یې دوام وکړ.

۳- له مکې څخه بهر د دعوت د خپریدو مرحله چې د بعثت لسم کال له وروستیو څخه پیل او مدینې منورې ته تر هجرت پورې دوام وکړ.

فعالیت

زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

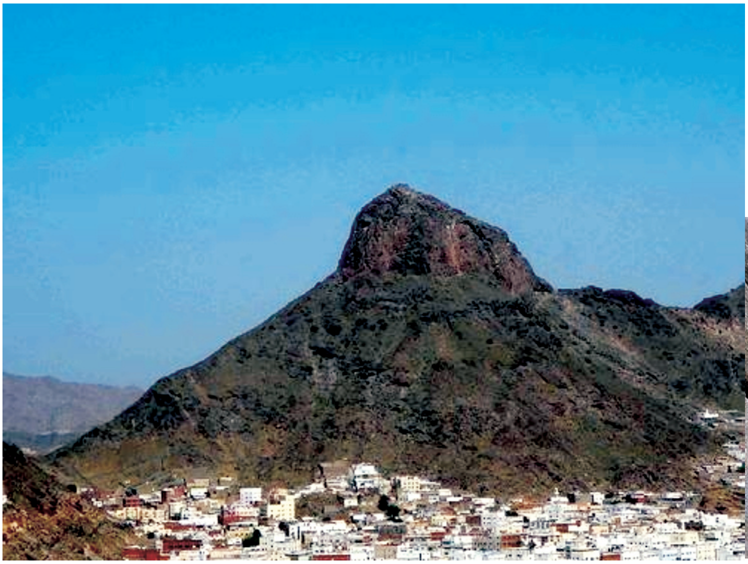

د حراء غار قبلې ته مخامخ

د حرا غار(جبل النور)

کله چې د نبي کريم ﷺ عمر څلويښتو کلونو ته نږدې شو، نو گوښه والی او خلوت يې اختيارکړ، اوبه او خواړه به يې له ځان سره واخيستل او د حراء د غار په لور چې په (جبل النور) کې موقعيت لري؛ روان شو. که چېرې تاسې له مکې مکرمې څخه د سهيل په لور د يوه ساعت په واټن لار ووهئ؛ نو هلته به تاسې يو غر ووينئ دا غر همغه د جبل النور غر دی چې د حراء غار پکې شتون لري او نبي کريمﷺ به د روژې (رمضان) مياشت په دغه غارکې تيروله، خپل وخت به يې په عبادت، د کايناتو په ننداره او د هغه قدرت په سوچ او فکرکې تېراوه چې د کايناتو تر شا وجود لري، هغه شرکي عقايد چې د ده قوم پرې اخته و، ده ته د منلو ورنه وو او د روښنايي هغه لار چې د دهﷺ اعتماد او رضا پرې حاصليدای شوه له ده څخه ورکه وه، نو له دې امله به هر وخت پريشانه و.

دغه خلوت اوعزلت د دې لپاره و؛ ترڅو دیﷺ د هغه لوی مسئووليت او امانت لپاره چې د ده په انتظارکې و، تيار شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جبرائيل عليه السلام له وحې سره

کله چې د پیغمبرﷺ عمر پوره څلویښت کاله شو؛ نو د نبوت وړانګو یې په ځلیدو پیل وکړ، داسې چې د مکې هر یوه کاڼي به ورته سلامونه کول، هر خوب به یې چې لیده حقیقت به یې د روڼ سهار په څېر ځرګندیده په همدې توګه شپږ میاشتې تیرې شوې.

د رمضان میاشت په داسې وخت کې را ورسیده چې پیغمبرﷺ د دریم کال په رمضان کې د حراء په غار کې ګوښه ناست و، الله تعالی وغوښتل تر څو د ځمکې خلک له خپل رحمت څخه برخمن کړي؛ نو محمدﷺ یې په نبوت عزتمن کړ او جبرائیل(علیه السلام) یې د قرآن کریم له څو آیتونو سره د ده حضور ته ورولیږه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحې څه وخت نازله شوه؟

د دوشنبې په ورځ د رمضان المبارک یوویشتمه چې د (٦١٠) میلادي کال د اګست له لسمې نیټې سره سمون خوري، کله چې پیغمبر ﷺ د څلوېښت کلنۍ په عمر کې و؛ وحې پرې نازله شوه.

عائشه صدیقه (رضي الله عنها) پدې هکله داسې روایت کوي: د رسول الله ﷺ د وحې پیل له نیکو او ښو خوبونو څخه شوی و، د حرا په غار کې به یې له خلکو ګوښه ژوند کاوه، پرته له دې چې کورته ولاړ شي، څو مسلسلې شپې به په عبادت مشغول و او د هغو شپو لپاره به یې توښه ورسره وړله، بیا به خدیجې ته راستون شو او همغومره نوره توښه به یې له ځان سره واخیستله.

د حرا په غارکې و چې وحې پرې نازله شوه. ملائکه ورته راغله او ورته یې وویل: «ولوله»، ده وویل: «زه لوستل نشم کولای»، رسول الله ﷺ وویل: «بیا ملائکې زه ټینګ ونیولم او زور یې کړم، بیا یې پرېښودم»، بیا یې وویل: «ولوله»، ما وویل: «زه لوستونکی نه یم»، بیا یې دویم ځلې ونیولم او ډېر زیات یې زور کړم او ډېر په تکلیف شوم، بیا یې پرېښودم او ویې ویل: ولوله ! ما وویل: «زه لوستونکی نه یم»، دریم ځلې یې ونیولم او را ټینګ یې کړم او بیا یې پرېښودم او راته یې وویل:

﴿ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝ ﴾[1]

ژباړه: ولوله (ای پیغمبره)! د خپل رب په نوم چې هغه پیدا کړل، پیدا یې کړ انسان د کلکې شوې وینې له ټوټې څخه، ولوله او ستا رب ډېر مهربان دی چې هغه د قلم په مرسته علم وښوده، انسان ته یې د هغه څه علم ورکړ چې هغه پرې نه پوهېده.

پیغمبر ﷺ د حرا له غاره راستون شو، زړه یې درزیده او خدیجې رضی الله عنها ته یې وویل: «ما ونغاړه، ما ونغاړه»، هغه یې په څادر کې ونغاړه تر څو یې وېره ورکه شوه، خدیجې رضی الله عنها

(١) العلق: ١ - ٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته يې وويل: «په ما څه شوي دي؟» خديجه (رضی الله عنها) يې له هغې پېښې څخه چې په ده تېره شوې وه، خبره کړه. خديجې (رضی الله عنها) وويل: «هيڅکله داسې نده، په الله قسم دی چې پاك الله به تا نه رسوا کوي ځکه چې ته خپلوي پالې، د بېوزلانو مرسته کوې، پرېوتي خلك تر منزله رسوې، د مېلمه عزت او پالنه کوې او د حق په لاره کې د ستونزو د لرې کولو لپاره ملا تړې».

خديجه (رضی الله عنها) له رسول اللهﷺ سره، خپل د تره زوی ورقة بن نوفل ته ورغله، هغه په جاهليت کې د نصرانيت دين قبول کړی و او يو سپين ږيری بوډا سړی و چې سترګو يې ليد نشو کولی.

خديجې (رضی الله عنها) ورته وويل: «اې د تره زويه! د خپل وراره خبرې دې واوره»، ورقه ورته وويل: «اې وراره! څه شوي دي»؟ پيغمبرﷺ هغه ته ټوله کيسه بيان کړه. «ورقه وويل دا هماغه ملائکه ده چې الله تعالی موسی (عليه السلام) ته هم را لېږلې وه، اې کاشکې زه ځوان او غښتلی وای (تر څو ستا مرسته مې کړې وای) او کاشکې چې زه هغه وخت ژوندی وای کله چې تا خپل قوم له کور او وطنه وباسي».

پيغمبرﷺ وويل: «آيا هغوی به ما له مکې څخه وباسي» ؟ ده وويل: «هو! هر چا چې ستا په څېر پيغام راوړی دی، دښمني ورسره شوې ده، نو که زه چېرته هغه وخت ژوندی وم؛ په ټول توان او طاقت سره به ستا ملاتړ وکړم».

له دې پېښې وروسته ورقه ډېر ژر وفات شو او وحې هم بنده شوه.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. مکي دور په دوو پړاوونو ویشل کیږي، نومونه يې واخلئ.
۲. ولې نبي کریم ﷺ له پیغمبرۍ مخکې د حرا غار ته تشریف وړلو؟
۳. کله چې پیغمبر ﷺ ورقه بن نوفل د وحې له نازلیدو خبرکړ؛ د هغه عکس العمل څه و؟

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وحې د نزول ادامه

د وحې ډولونه

د وحې ډولونه او مرتبې په لاندې ډول دي:

۱ - رښتيني خوبونه: دا خوبونه د پيغمبر ﷺ لپاره د وحې پيل و.

۲ - هغه څه چې ملايکې د ده په ذهن او زړه کې تلقينول، پرته له دې چې ملايکه ووينې.

۳ - کله به ملايکه د يوه سړي په څيره کې نبي کريم ﷺ ته راتله ترڅو هغه څه چې ورته وايي، ښه پرې پوه شي، په دغسې حالت کې به صحابه وو هم جبرائيل عليه السلام ليده.

٤ - پرښته به د زنګ د کړنګار په څير ورته راتله او د دې ډول وحې زغمل به ورته سخت تماميدل، حتی په سخته يخنۍ کې به د ده په مبارکې تنډې د خولو څاڅکي معلوميدل، او که په دغه حالت کې پر سپرلۍ سپور و نوسپرلۍ به پر ځمکه ګونډې لګولې.

۵- پيغمبر اکرم ﷺ به کله ملائکه په خپل اصلي شکل کې ليدله او د الله جل جلاله له خوا راليږل شوی فرمان به يې ورته سپارلو. دا ډول وحې دوه ځله پېښه شوې ده چې د (النجم) په سورت کې يې بيان راغلی دی.

٦ – آسمان ته د تللو پر وخت هم الله جل جلاله پر هغه ﷺ وحې نازله کړه، لکه د معراج په شپه چې په پيغمبر ﷺ وحې نازله شوه.

۷ – د الله تعالی کلام به د پرښتې له واسطې پرته نبي کريم ﷺ ته وحې کيده، لکه څنګه چې الله تعالی د موسی بن عمران (عليه السلام) سره خبرې کړې وې چې دغه وحې د موسی عليه السلام لپاره د قرآن په نص او د پيغمبر ﷺ لپاره د اسراء او معراج په حديث کې ثابته ده.

جبرائيل عليه السلام دويم ځلې وحې راوړې

وحې څو ورځې ځنډ شوه، نبي کريم ﷺ د وحې د نازليدو په انتظار کې و چې الله تعالی دويم ځلې په وحې مشرف کړ، پيغمبر ﷺ فرمايي: يوه مياشت د حرا په غار کې معتکف شوم، کله چې زما اعتکاف پای ته ورسيد؛ د حرا له غاره راکوز شوم، يو آواز مې واوريد، نو ښي، کيڼ، مخې او شاته مې وکتل، څه مې ونه ليدل، کله چې مې پورته خواته وکتل؛ همغه ملايکه مې وليده چې د حراء په غار کې ماته راغلې وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغه کرسۍ چې د آسمان او ځمکې تر منځ يې شتون درلود؛ ناسته وه، نو ډېر زيات وويريدم او د هغې د ليدو له ويرې پر ځمکه پريوتم.

خديجې ته راغلم او ومې ويل: ماونغاړه! ماونغاړه! هغې زه ونغاړلم، بيا دا آيتونه نازل شول:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمُدَّثِّرُ ۝ قُمۡ فَأَنذِرۡ ۝ وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ ۝ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ ۝ وَٱلرُّجۡزَ فَٱهۡجُرۡ ۝ ﴾[۱]

ژباړه: اې ځان نغښتونکيه څملاستونکيه! پاځېږه او خبرداري ورکړه او د خپل رب لويي اعلان کړه او خپلې جامې پاکې وساته او له چټلۍ څخه په څنګ اوسه.

د دې څخه وروسته پيغمبر ﷺ شل کاله د ارامۍ خوب اوراحت پر ځان او پر خپله کورنۍ بند کړ او د الله ﷻ دين ته د بلنې لپاره يې خپله ملا وتړله، د الهي رسالت د تبليغ درووند پېټی يې په غاړه واخيست، د ظلم، تيرې او له جهالت سره د کلکې مبارزې درووند بار يې په اوږو کېښود، نو ځکه يې د شلو کلونو څخه زياته موده په مختلفو برخو کې هلې ځلې او کوښښونه کول او په دې لاره کې يې بې شمېره زحمتونه وګالل.

کله يې چې آسماني آواز تر غوږو شو او د دعوت په رسولو مامور شو؛ نو د دنيا هيڅ ډول خنډونو او ستونزو ونشوای کړای د ده د لوړې موخې د لارې خنډ واقع شي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د وحې ډولونه په لنډه توګه بيان کړئ.

۲. جبرائيل امين د دويم ځل لپاره د څرنګه وحې سره راغی؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

---

(۱) المدثر: ۱ – ۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدیجه رضي الله عنها

خدیجه رضي الله عنها څوک ده؟ څرنګه یې د پیغمبر ﷺ ملاتړ وکړ؟ له پیغمبر ﷺ سره د هغې نکاح د دعوت په نشراوخپرولو کې څه اغیزه درلوده؟

خدیجه رضي الله عنها څوک ده؟

خدیجه بنت خویلد بن اسد ده چې د پیغمبر اکرم ﷺ سره په درېم نیکه کې شریکېږي.
هغه رضي الله عنها د (طاهرې) په نامه هم یادېدله، له عام الفیل څخه پنځلس کاله د مخه زیږېدلې وه. په ټولو ښځو کې د حسب او نسب له مخې کامله او د ښو اخلاقو څښتنه وه، پیغمبر ﷺ فرمايي:(د جنت په ښځو کې تر ټولو غوره خدیجه بنت خویلد، فاطمه بنت محمد، مریم بنت عمران او آسیه بنت مزاحم د فرعون ښځه ده).
خدیجه رضي الله عنها لومړنۍ ښځه ده چې په نبي کریم ﷺ یې ایمان راوړی دی.
خدیجه رضي الله عنها د نبي کریم ﷺ لومړنۍ ښځه وه چې کونډه وه او د رسول الله ﷺ سره د واده پر مهال یې عمر (٤٠) کاله و، پیغمبر اکرم ﷺ (٢٥) کلن و چې له خدیجې رضي الله عنها سره یې واده وکړ. دوی وروسته له واده (٢٥) کاله ګډ ژوند درلود.

خدیجه د رسول اکرم ﷺ ملاتړې

کله به چې د پیغمبر ﷺ په وړاندې ستونزې راتللې؛ ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها به د هغه تر څنګ ولاړه وه، د هغه ﷺ کړاوونه به یې کمول، هغه ته به یې ارزښتناکې مشورې ورکولې، په خپله پانګه یې له هغه سره همدردي کوله او په خبرو سره یې هغه ته تسلي ورکوله.

د پیغمبر ﷺ ماشومان

د پیغمبر ﷺ ټول ماشومان له خدیجې رضي الله عنها څخه وو، یوازې ابراهیم له ماریې څخه و، هغه ماشومان چې له خدیجې رضي الله عنها څخه وو عبارت دي له: قاسم، عبدالله او څلور لورګانې یې هره یوه زینب، رقیه، ام کلثوم او فاطمه ده.
قاسم او عبدالله په وړکتوب کې وفات شوي دي.

د خدیجې رضي الله عنها مړینه

له بندیز او محاصرې څخه ډېر وخت نه و تېر شوی چې خدیجې رضي الله عنها د پاک الله د لورې اجل بلونکي ته لبیک وویل او له هجرت څخه درې کاله دمخه وفات شوه، نبي کریم ﷺ د هغې په مړینه ډېر سخت غمجن شو، پیغمبر ﷺ یې قبر ته ښکته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو او په خپلو مبارکو لاسونو يې په قبر کې کېښوده. خديجه رضی الله عنها د روژې په لسمه د (٦٥) کلونو په عمر له فاني دنيا سترګې پټې کړې.
دا کال په " عام الحزن " يعنې د غم په کال ونومول شو، ځکه په دې کال کې نبي کريم صلی الله علیه وسلم دوه مهم شخصيتونه له لاسه ورکړل چې خديجه او ابو طالب وو. ځکه چې دا دوه شخصيتونه د هميش لپاره د پيغمبر صلی الله علیه وسلم ملاتړي وو، له پيغمبر صلی الله علیه وسلم سره يې بې کچې مينه درلوده او پر هغه زيات مهربانه وو. د دوی په مرګ پيغمبر صلی الله علیه وسلم يوازې پاتې شو او په کورنی کې يې بل مرستندوی او ملاتړی نه درلود. پيغمبر صلی الله علیه وسلم د خديجې رضی الله عنها له وفات څخه وروسته واده وکړ، مګر د خديجې رضی الله عنها مينه د پيغمبر صلی الله علیه وسلم په زړه کې د ژوند تر اخرنيو شيبو پورې ځای نيولای و او تل به يې د هغې يادونه کوله.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

امهات المؤمنين

(امهات المؤمنين) هغه کُنيه ده چې قرآن کريم د نبي کريم صلی الله علیه وسلم ميرمنې په هغې عزتمنې کړې دي، الله جل جلاله فرمايي:{ وازواجه أمهاتهم } [الاحزاب: ٦].
د دې کُنيې له اطلاق څخه موخه د نبي کريم صلی الله علیه وسلم له رحلت وروسته، د دغو بيبيانو سره د نکاح د حرمت اعلان و. دا کُنيه د هغې وياړمنې امتيازي نښې په څير وه چې دوی ته د احترام، درناوي او د دعوت په لارکی د نه ستړي کېدونکو هلو ځلو لپاره ورکړل شوه.

ارزونه

١. خديجه رضی الله عنها څوک وه؟
٢. هغه لاملونه چې له پيغمبر صلی الله علیه وسلم سره د خديجې رضی الله عنها د واده د ترغيب باعث شوی؛ څه و؟ بيان يې کړئ.
٣. خديجې رضی الله عنها به نبي کريم صلی الله علیه وسلم سره همدردي کوله، هغه ته به يې تسلي ورکوله، دا موضوع شرحه کړئ.
٤. له امهات المؤمنين څخه مراد څه دی؟ او دا ځانګړتيا چې الله تعالی هغوی ته ورپه برخه کړه، څه مطلب افاده کوي؟

کورنی دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټه بلنه (سرّي دعوت)

پیغمبر ﷺ د رسالت په رسولو، د توحید او د یو الله ﷻ د عبادت په لور د خلکو په رابللو مامور شو، نو رسول الله ﷺ د خپل رسالت تبلیغ څرنگه او له کومه ځایه پیل کړ؟ د خلکو غبرگون د دې نوي بلنې په وړاندې څرنگه و؟

د پټې بلنې پیل: د مدثر سورت د څو آیتونو له نازلیدو وروسته نبي کریم ﷺ خپل دعوت او بلنه د یو الله په لورې پیل کړه.

ولې د دعوت پیل په پټه وشو؟

رسول الله ﷺ په داسې قوم کې ژوند کاوه چې پرته له بت پرستی یې بل کوم دین نه درلود، د دوی دلیل د بتانو په عبادت کې دا و چې د دوی پلرونو د بتانو عبادت کاوه.
د ستونزو او شخړو په حل کې یې پرته له توري بله لاره نه پیژندله. له دې سره، سره یې په عربي جزیره کې دیني زعامت او مشري درلوده.
په داسې شرایطو کې د حکمت غوښتنه دا وه چې بلنه باید په پټه مخکې لاړه شي، څو د مکې خلک په یو ځلي او ناڅاپي توگه له یو پارووونکي کار سره مخامخ نشي، نو لدې امله به پیغمبر ﷺ خلک په پټه او سري توگه اسلام ته رابلل.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییز توگه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

بلنه له کوم ځایه شروع شوه؟

رسول الله ﷺ به لومړی هغه چاته دعوت وړاندې کولو چې له ده سره ډېر نژدې او د کورنۍ غړي او دوستان به یې وو. رسول الله ﷺ هغه کسان اسلام ته رابلل چې په نیکو صفاتو پیژندل شوي وو، لکه: د حق طرفداران، د خیر او اصلاح خاوندان، ریښتیني او داسې نور.
داسې خلکو به ضرور د پیغمبر ﷺ بلنه منله او د پیغمبر ﷺ په خبرو به یې باور کاوه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی اسلام او د اسلام پیغمبر ته پوره اخلاص درلود او د ژوند تر آخري سلګۍ پورې له بې ساري قرباني او سرښندنې سره د اسلام په خدمت کې وو.

دوی د اسلام په تاریخ کې د اسلام په لومړیو مخکښانو (السابقون الاولون) وپیژندل شول. د دې ډلې په سر کې د پیغمبر ﷺ بي بي ام المؤمنين حضرت خديجه بنت خويلد، ابو بکر صديق، علي بن ابي طالب او زيد بن حارثه (رضی الله عنهم) وو. دا ډله د دعوت په لومړۍ ورځ په اسلام مشرفه شوه. حضرت ابو بکر صديق د دعوت په کار کې فعاله ونډه واخيسته او د خپل قوم په منځ کې یې دعوت پیل کړ، خپل ډېر نږدې او د باور وړ کسان يې اسلام ته را وبلل، لکه: عثمان بن عفان، زبير بن عوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابي وقاص او طلحه بن عبيد الله (رضی الله عنهم)، د ابو بکر صديق په بلنه په اسلام مشرف شول چې دوی هم د اسلام له لومړيو مخکښانو څخه شمېرل کېږي. له هغه وروسته ابو عبيده، عامر بن جراح، ابو سلمه بن عبدالاسد، ام المؤمنين ام سلمه، ارقم بن ابي ارقم، عثمان بن مظعون، عبدالله بن جحش او ډېر نور په اسلام سر لوړي شول او دا ټول د قريشو له قبيلې څخه وو. له قريشو پرته د اسلام په مخکښانو کې دا کسان وو: عبدالله بن مسعود، مسعود بن ربيعه، بلال بن رباح حبشي، صهيب بن سنان رومي، عمار بن ياسر او د هغه پلار ياسر، مور يې سميه او عامر بن فهيره (رضی الله عنهم). له يادو شوو ښځو څخه پرته د اسلام په مخکښو ښځو کې ام ايمن، ام الفضل لبابه بنت حارث او اسماء بنت ابي بکر صديق (رضی الله عنهن) وې.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- رسول الله ﷺ پټ دعوت څرنګه پيل کړ او څومره موده يې دوام وکړ؟
۲- داسلام له لومړنيو او مخکښو له جملې څخه د پنځو کسانو نومونه واخلئ.

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دار الارقم (د رهبرۍ مرکز)

د پټې بلنې مرکز: د ارقم (رضی الله عنه) کور د پټې بلنې مرکز و چې مسلمانان به هلته را ټولېدل. هره نوې وحې به يې له پيغمبرﷺ څخه اوريدله، رسول اللهﷺ به هغو ی ته د قرآن کريم تلاوت کاوه او د الله جل جلاله صفات به يې ورته بيانول. احکام، اخلاق او د اسلام د مقدس دين آداب يې هغوی ته ښودل. د هغوی پوښتنې به يې ځوابولې او د خپل نظر لاندې يې د اسلامي لارښوونو سره سم تربيه کول.

په دار الارقم کې به اصحابو د اسلام د اساسي ارزښتونو، لکه: توحيد، تقویٰ، صبر، زغم، تېرېدنې، تحمل، ثبات، وروړګلوۍ، صدق، وفاء، امانت، ايثار، يو له بل سره مرستې او يووالي په اړه درسونه زده کول.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ولې د ارقم کور؟

د مشرتابه د مرکز لپاره د ارقم د کور په غوره کولو کې ګڼ لاملونه وو چې ځينې يې دا دي:

۱. د ارقم د مسلمانيدو په هکله خلکو معلومات نه درلود. له دې امله د هيچا په خيال کې دا خبره نه تېريده چې محمدﷺ د خپلو يارانو سره د ارقم په کور کې غونډې جوړوي.

۲. ارقم بن ابي الارقم د مخزوم له قبيلې څخه و او هغه داسې قبيله وه چې د بني هاشمو په وړاندې يې د جګړې او سيالۍ بيرغ پورته کړی و.

۳. ارقم بن ابي الارقم يو شپاړس کلن ځوان و چې په اسلام مشرف شو او د عربو عادت دا و چې دوی به عموما خپلې غونډې د مشرانو په کورونوکې کولې، له همدې کبله هيڅکله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تصور او ګمان نه کیده چې محمد ﷺ به داسې غونډې دیو ځوان په کور کې وکړي.

پټې بلنې څو کاله دوام وکړ؟

درې کاله په همدې توګه تیر شول، دعوت په پټه چلیده او دعوت په افرادو پورې منحصر و، د دې مودې په اوږدو کې یوه مؤمنه ډله منځ ته راغله چې یو بل ته یې د ورورۍ لاسونه ورکړل، یو د بل ملاتړ او هلې ځلې یې کولې چې د اسلام پیغام خلکو ته ورسوي.

پیغمبر ﷺ خپل دعوت د خلکو په منځ کې په ښکاره ډول اعلان نه کړ، خو په قریشو کې مشهور شوی و او د اسلام پاك نوم د مکې مکرمې په ګوډ ګوډ کې خپور شوی و. خلکو هر ځای د دې دعوت په هکله خبرې کولې، ځینو خلکو، لکه: ابوجهل او ابو لهب په یو شمیر مؤمنانو ظلم کاوه، خو سره له دې هم مشرکانو دې کار ته ډېره پاملرنه نه کوله، ځکه چې پیغمبر ﷺ لا تردې دمه د اسلام دعوت نه و ښکاره کړی، تر څو وحې نازله شوه او نبي کریم ﷺ یې له باطلو عقیدو سره د مقابلې او د بتانو په رټلو مکلف کړ.

ارزونه

۱. ارقم بن ابي ارقم څوك و؟
۲. اصحابو په دار الارقم کې څه زده کول؟
۳. ولې دارالارقم د غونډو لپاره مرکز وټاکل شو؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په خپل تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایمان او ثبات

عن سفیان بن عبد الله رضی الله عنه قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! قُلْ لِي فِي الإِسْلاَمِ قَوْلاً لاَ أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَداً غَيْرَكَ، قَالَ: «قُلْ آمَنْتُ بِاللهِ، ثُمَّ اسْتَقِمْ». [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم يې سفيان د پلار نوم يې عبدالله د طائف اوسيدونكى و، د حضرت عمر رضی الله عنه د خلافت په موده كې د طائف والي و.

د كلمو معنا

١- لاَ أَسْأَلُ:	پوښتنه ونه كړم.
٢- قَولاً:	خبره
٣- قُلْ:	ووايه
٤- ثُمَّ اسْتَقِمْ:	بيا په همدغه مستقيمه لاره ټينګ اوسه.

د حديث شريف معنا

له حضرت سفيان بن عبدالله رضی الله عنه څخه روايت دى چې پيغمبر صلی الله علیه وسلم ته مې عرض وكړ: اى د الله پيغمبره! د اسلام په باره كې راته يوه داسې خبره وكړه چې په دې اړه له تا څخه وروسته له بل چا څخه د پوښتنې ضرورت پاتې نشي. نو يې وفرمايل: ووايه په الله ايمان لرم او بيا پرې ټينګ اوسه.

د حديث شريف حكمت

مؤمن د ايمان له بركته هېڅكله نه پرېشانه كېږي، ځكه چې دى پر هغه پروردګار ايمان او عقيده لري چې د ټولو كايناتو مالك او متصرف دى، هر څه د هغه په لاس كې دي، مؤمن په دې هم پوهېږي چې يوازې ماديات د انسان ټول مشكلات نشي حل كولاى او د ده اړتياوې نه پوره كوي، په همدې اساس د خپل پروردګار په بنده ګۍ او اطاعت كلك ولاړ وي.

په نتيجه كې هغه مؤمن چې د ايمان په غوښتنو ثابت ولاړ وي؛ د ده د ذهن او فكر څخه هر ډول تشويشونه او غمونه لرې كوي. صبر، حوصله او زغم ورپه برخه كوي، ځكه چې د برياليتوب راز يوازې په استقامت كې نغښتى دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کونکي دې په ټولنيز، اقتصادي او امنيتي اړخونو کې په الله تعالی د ايمان مثبتې اغيزې له غير اسلامي ټولنو سره په مقايسه کولو بيان کړي.

له استقامت څخه هدف: له استقامت څخه هدف بې له کمي او زياتي څخه د اسلام پر سمې لارې تلل، په پوره ډول د الله ﷻ له ټولو اوامرو څخه پيروي کول او له نواهيو څخه يې ځان ساتل دي.

د استقامت ګټه: استقامت له مسلمان سره د الله تعالی په بنده ګۍ کې کومک کوي، د شيطاني وسوسو او نفسي خواهشاتو په مقابل کې يې سر لوړی کوي، د هغه د سعيې او کوښښ د ضايع کېدلو مخه نيسي، د دنيا او آخرت د نېکمرغۍ لامل ګرځي.

د حديث شريف ګټې:

۱. په الله تعالی باندې د ايمان ارزښت: په الله تعالی ايمان درلودل دومره مهم او ارزښتناک کار دی چې پيغمبر ﷺ د سوال په ځواب کې لوی عنوان وټاکه.

۲. د استقامت لزوم: انسان د خپل برياليتوب لپاره دوو ارزښتناکو قوي قوو ته اړتيا لري چې يوه يې باطني او بله يې خارجي ده، باطني قوه يې په الله تعالی باندې کامل ايمان دی او خارجي قوه يې په ايمان باندې استقامت دی.

۳. د دين زده کړه: د دغه صحابي له پوښتنې څخه معلومېږي چې هر مسلمان بايد د دين د زده کړې لپاره د علم او پوهې له خاوندانو څخه پوښتنې وکړي.

ارزونه

۱- له ثبات او استقامت څخه مراد څه دی؟

۲- د استقامت ګټې څه دي؟

۳- لاندې کلمې معنا کړئ.

أ- قُلْ آمَنْتُ بِاللّٰهِ:.......................   ب- ثُمَّ اسْتَقِمْ:..........................

کورنۍ دنده

د ايمان د اهميت او پر هغه د استقامت د حتميوالي په باره کې يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یتیم پالنه

عن سَهْلِ بْنَ سَعْدٍ رضي الله عنه عَنْ النَّبِيِّ(صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)قَالَ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ وَقَرَنَ بَيْنَ أُصْبُعَيْهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ». [رواه ابو داود]

د راوي پېژندنه

نوم يې سهل د پلار نوم يې سعد الساعدي دی، د جاهليت په زمانه کې يې نوم حزن (غم) و، پيغمبر صلی الله علیه وسلم په سهل (ايماني) باندې ونوماوه په ډېرو غزاگانو کې يې گډون کړی و او د هجرت په (۸۸) کال د (۹٤) کلونو په عمر وفات شوی دی.

د کلمو معنا

۱- كَافِلُ: پالونکی.

۲- الْيَتِيمِ: هغه ماشوم چې پلار يا مور او پلار دواړه يې مړه وي.

۳- كَهَاتَيْنِ: لکه دغه دوه (گوتې).

٤- قَرَنَ بَيْنَ أُصْبُعَيْهِ: دواړه گوتې يې سره يو ځای کړې.

د حديث شريف معنا:

حضرت سهل رضي الله عنه له پيغمبر صلی الله علیه وسلم څخه روايت کوي چې ويې فرمايل: زه او د يتيم پالونکی به په جنت کې يو د بل تر څنگ داسې نېږدې يو لکه د يو لاس دا دوه گوتې.
راوي وايي چې خپله منځنۍ او د شهادت گوته يې سره نېږدې کړې.

فعاليت

- زده کوونکي دې يتيم ته د نه پاملرنې زيانونه په ډله ييز ډول بيان کړي.

د حديث شريف حکمت

په هره ټولنه کې لکه څرنگه چې پانگوال او سرمايه دار ژوند کوي، فقيران، بې وزله او بې کسه يتيمان هم ژوند کوي. د اسلام مقدس دين موږ ته هڅوي چې د هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرپرستي وکړو او دوی پرې نږدو چې په دغه حالت کې د یوازې والي احساس وکړي، که چېرې د دوی اړتیاوې او ضرورتونه پوره نه کړل شي؛ نو تجربې دا ثابته کړې ده چې دغسې خلک لوی شي، زړونه یې سخت وي، کینه او خطرناک فکرونه لري او بیا د اسلام دښمنان ورڅخه د خپلو سترو اهدافو ته د رسېدلو لپاره کار اخلي او په ورانکارۍ پیل کوي، د راحت فضا خړه پړه او ژوندون په یو تریخ حقیقت بدلوي، نو په همدې اساس د شتمنو او بډایو خلکو دا وظیفه ده چې د دوی تعلیم او سالم تربیت په خپله غاړه واخلي او خپله دیني وجیبه ترسره کړي او هم د لوی اجر او ثواب خاوندان شي.

فعالیت

- خنګه کولای شو له یتیمانو سره مرسته وکړو؟ په دې اړه خپل نظریات په ډله ییز ډول څرګند کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د یتیم د پالونکي مقام: پیغمبر ﷺ د یتیم پالونکي ته دا زیری ورکړی دی چې هغه به د قیامت په ورځ د پیغمبر ﷺ ترخنګ ولاړ وي.

۲- په ښوونه کې له تعلیمي وسایلو څخه استفاده: د دې لپاره چې مطلب د مخاطب په ذهن کې ښه ځای ونیسي پیغمبر ﷺ د خپلو مبارکو ګوتو له اشارو څخه کار واخیست.

ارزونه

۱- یتیم چا ته ویل کېږي او د هغه پالنه د چا په غاړه ده؟

۲- د یتیم د پالونکي مقام څه دی؟ واضح یې کړئ.

۳- د پورتني حدیث شریف ګټې ذکر کړئ.

کورنی دنده

په دې اړوند چې یتیم دې له کومه حیثه د پاملرنې وړ وګرځي یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرسته او کومک

عَنْ عَبدِ اللهِ بنِ عُمرَ (رضي الله عنهما) أَنَّ رسولَ اللهِ (صلی الله علیه وسلم) قال: «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِم، لا يَظْلِمُهُ، ولا يُسْلِمُهُ، و مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيْهِ، كانَ اللهُ فِيْ حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمِ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يومِ القِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِماً سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ القِيَامَةِ». [رواه البخاري].

دراوي پېژندنه

نوم يې عبدالله، د پلار نوم يې عمر او په قوم قريشي دی، په مکه مکرمه کې په اسلام مشرف او بيا يې مديني منورې ته هجرت وکړ. په صحابه کرامو کې د فقهاوو له جملې څخه و، له نبي کريم ﷺ څخه يې زيات شمير احاديث روايت کړي دي او د هجرت په (۷۳) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- كُرْبَةً: کړاو اوستونزه.

٢- فَرَّجَ: ليرې يې کړي.

٣- سَتَرَ: عيب يې پټ کړ.

د حديث شريف معنا

له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: مسلمان د مسلمان ورور دی، نه تيری ورباندې کوي او نه يې تيري کوونکو ته سپاري. هر څوک چې د خپل ورور اړتيا پوره کړي الله تعالی به د ده اړتيا پوره کړي. هر څوک چې د يو مسلمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشکل حل کړي، الله تعالی به یې د قیامت په ورځ مشکلات اسانه کړي. هر چا چې پر یو مسلمان پرده واچوله، الله تعالی به یې د قیامت په ورځ پرده وساتي.

فعالیت

- په پورتني حدیث شریف کې، د مرستې او کومک ښې اغېزې په ډله ییز ډول بیان کړئ.

د حدیث شریف حکمت

الله تعالی دوه ورونه یا خویندې اویا د یوې کورنۍ غړي فطرتاً داسې پیداکړي دي چې ځانګړې مینه او محبت یې تر منځ وي او د تل لپاره د یو بل د سعادت او هوساینې په فکر کې وي، که اړتیا وربېښه شي او یا له کومې ستونزې سره مخامخ شي د حل لپاره یې د خپل توان مطابق هلې ځلې کوي، هېڅکله هم پر یو بل تیری نه کوي او نه یو بل غلیم ته سپاري، نو ځکه پیغمبر ﷺ په دې حدیث شریف کې ټول مسلمانان د یوې کورنۍ د غړو او په خپلو کې د خویندو او ورونو په څېر بللي دي او له داسې اعمالو څخه چې دغه اړیکې پرې کوي او له منځه یې وړي، منع کړي دي، لکه: ظلم، تېری او داسې نور.

د یوې دیني دندې په توګه یې د یو بل د غم خوړلو، د ستونزو د حل کولو او د نورو له عیبونو څخه سترګو پټولو ته خپل پیروان را دعوت کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کونکـــي دې پــه خپل ګروپ کې د دې لوســـت حديث شـــريف په صحيحو الفاظو سره ووايي.

د حديث شريف ګټې:

۱- مسلمانان په خپلو کې خويندې او وروڼه دي. بايد چې د يوې کورنۍ د غړو په څير سره ژوند وکړي.

۲- مسلمان پر مسلمان ظلم نه کوي او ظلم کول په هيڅ هم روا نه دي.

۳- مسلمان خپل مسلمان ورور دښمن ته نه سپاري.

٤- مسلمان د خپل مسلمان ورور د اړتياوو د پوره کولو په فکر کې وي.

۵- يو مسلمان د بل مسلمان عيب پټوي. بې عيبه انسان نشته ريښتينی مسلمان د خلکو ښه صفتونه بيانوي او بدۍ يې پټوي.

٦- د دې ټولو کارونو په بدله کې الله تعالى له خپل بنده سره همدغه شان مرسته او کومک کوي.

ارزونه

۱- يو مسلمان د بل مسلمان په باره کې بايد څرنګه احساس ولري؟

۲- د څه لپاره د نورو په عيبونو پرده اچوو؟

۳- د لاندې کلمو معنا څه ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف –لا يَظْلِمُهُ:..

ب ـ ولا يُسْلِمُهُ:..

ج ـ فَرَّجَ:..

د ـ كُرْبَةً:..

ه ـ سَتَرَ مُسْلِماً:...

و ـ سَتَرَهُ اللهُ:...

کورنی دنده

څرنګه کولای شو د خپلو ټولګیوالو او ګاونډیانو سره مرسته وکړو؟ تر دې عنوان لاندې يوه لنډه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان پېژندنه

عن عبدِالله بنِ عَمرو (رضی الله عنه). عن النبي (صلی الله علیه و سلم) قال: «اَلْمُسلِمُ مَن سَلِمَ الْمُسلِمُونَ مِن لِسَانِه وَيَدِهِ والْمُهاجِرُ مَن هَجَرَ مَا نَهَی اللهُ عنه» [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

دغه راوي په اووه دیرشم لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلمو معنا

۱. مِن لِسَانِه: د هغه له ژبې.

۲. وَيَدِهِ: د هغه له لاسه.

۳. الْمُهاجِرُ: پرېښودونکی.

۴. مَن هَجَرَ: چا چې پرې اېښې وي.

۵. مَا نَهَی اللهُ: هغه څه چې الله تعالی منع کړي دي.

د حديث شريف معنا

له حضرت عبدالله ﷺ څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: مسلمان هغه څوک دی چې نور مسلمانان یې د ژبې او لاس له ضرر څخه په امن وي او مهاجر هغه څوک دی چې له ګناهونو څخه ځان ساتي.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه د ژبې او لاس د ضررونو په هکله خپل معلومات وړاندې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

انسان ته له دوو لوریو ضرر رسیدلای شي، یو جسمي او فزیکي او بل معنوي او روحي. بناءً په دې حدیث شریف کې مسلمانان نورو ته د ژبې او لاس له هر ډول ضرر رسولو څخه منع شوي دي، ترڅو مسلمانان یو بل ته د متقابل احترام په فضا کې د عزت ژوند وکړي او له هر ډول تیري، بهتان، تمسخر او ازار څخه خوندي وي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د ژبې سپېڅلتیا: مسلمان په غور او سوچ سره خبرې کوي او له بدو الفاظو او کنځلو څخه ځان ساتي.

۲- د مسلمان له لاسه هېچا ته ضرر نه رسېږي.

۳- د ګناه له مجلسونو څخه لرې والی: مسلمان باید د ګناهونو له مجلسونو څخه خپل ځان لرې وساتي او په پاک چاپېریال کې ژوند وکړي.

ارزونه

۱- پدې حدیث شریف کې له مهاجر څخه څوک مراد دی؟

۲- ولې یوازې د لاس او ژبې په ساتنه ټینګار شوی دی؟

کورنۍ دنده

پورتنی حدیث شریف له معنا سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلام پنځه بناوې

عَنِ ابنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما)، قَالَ: قال رَسُولَ اللهِ (صلى الله عليه وسلم): بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْس: شَهَادَةِ أنْ لاَ إله إلاَّ الله، وَأنَّ مُحَمَّداً رِّسُولُ اللهِ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ البَيْتِ. [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

دا راوي په اوه دېرشم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلمو معنا

١_ بُنِيَ: بنا شوی دی.
٢_ خمس: پنځه.
٣_ إِقَامِ الصَّلاَةِ: د لمانځه اداء کول.
٤- إِيتَاءِ الزَّكَاةِ: زکات ورکول.

د حدیث شریف معنا

حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما وايي: چې پيغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمايل: اسلام پر پنځو ستنو ولاړ دی:

١_ په دې گواهي ورکول چې پرته له الله جل جلاله څخه بل معبود نشته (هيڅوک د عبادت او بندگۍ وړ نه دی) او حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د الله جل جلاله رسول دی.

٢_ د لمانځه اداء کول.

٣_ د زکات ورکول.

٤_ د حج د فريضې اداء کول

٥ _ د رمضان د مبارکې مياشتې روژه نيول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

اسلام د سلم (صلح) او سلامتۍ له مادې څخه اخیستل شوی او الله تعالٰی ته د غاړې ایښودلو په معنا دی چې بنده به د الله تعالی ټول امرونه مني او له نواهیو څخه به یې ځان ژغوري. په دې حدیث شریف کې د اسلام مقدس دین له داسې تعمیر سره تشبیه شوی دی چې په پنځو محکمو ستنو ولاړ دی.

دغه پنځه ستنې دا دي:

د شهادت د کلمې لوستل: د اسلام بنسټ د الله تعالٰی په یووالي ایمان لرل دي چې یوازې همدغه ذات د کایناتو پیدا کوونکی او د عبادت او بندګۍ وړ دی او حضرت محمد ﷺ یې بنده او پیغمبر دی او د هغه پېغامونه یې انسانانو ته رسولي او د ژوند کولو او بندګۍ لارې یې ورته ښودلې دي.

لمونځ: له کلمې وروسته د اسلام مهم رکن لمونځ دی چې د ورځې پنځه وخته پر هر نارینه او ښځه فرض دی. لمونځ مؤمن ته قوت ورکوي، لکه څنګه چې په قرآن عظیم الشان کې ویل شوي دي: (وَاسْتَعِينُواْ بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ) ژباړه: ((اې مؤمنانو! په صبر او لمانځه سره مرسته وغواړئ)) (۱) د الله تعالٰی د یاد تر ټولو ستره وسیله لمونځ دی په دې باره کې قرآن عظیم الشان فرمایي: (وَأَقِمِ الصَّلاَةَ لِذِكْرِي) (۲) ژباړه: ((زما د یاد لپاره لمونځ وکړه)). لمونځ د مؤمن ژوند منظموي، له فحشا او منکراتو څخه یې منع کوي او زړه ته ډاډ ورکوي.

لمونځ یو ټولنیز عبادت دی خلکو ته د الله تعالٰی د احکامو په وړاندې د ټولو انسانانو د برابرۍ پېغام ورکوي.

زکات: زکات بله هغه ستنه ده چې اسلام ورباندې ولاړ او د پاکۍ او ودې په معنا دی. زکات یوازې مالي مرسته نه ده، بلکې د لمانځه، روژې او حج په څېر یو عبادت دی. د زکات په ورکولو مؤمن د خپل رب امر پر ځای کوي او په پای کې یې د ثواب

---

(۱) د البقره سورت، ۱۵۳ آیت.

(۲) طه سورت، ۱٤ آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مستحق گرځي او همدغه ثواب دی چې د انسان اخروي ژوند جوړوي او که په ښه طريقه ورکړل شي د ټولنې د ټولو افرادو د ژوند سطحه لوړوي.

روژه: روژه هم د اسلام د بنا په حيث انسانان له ګناه څخه ژغوري، انسان ته د صبر، شکر او نظم درس ورکوي، د فقيرانو له حال څخه يې خبروي او د جسم د آرامۍ لامل ګرځي.

حج: ډېر فردي او ټولنيز حکمتونه لري، د حج په کولو سره د انسان ګناه ښنل کېږي او زړه يې پاکېږي، انسان عبادت او بندګۍ ته هڅوي، ايمان قوي کوي، د اسلام تېر برم را يادوي او د اسلام په لارکې د رسول الله ﷺ او يارانو سرښندنې او قهرمانۍ يې را ژوندۍ کوي.

حج په ميليونونو انسانان بې له دې چې د رنګ، ژبې، قوميت، دولت، فرهنګ، مقام او منصب توپير يې په نظر کې ونيول شي؛ د يو ګډ هدف او موخې لپاره په يو ځای را ټولوي او دا ښکاره کوي چې په مسلمانانو کې د ورور ګلوۍ او برابرۍ اړيکې څومره کلکې او غښتلې دي، نو دغه دين يواځينی دين دی چې ټول خلک په يوه محور راټولوي او د دنيا او آخرت د نېکبختۍ په لور يې بيايي.

د حديث شريف ګټې:

۱ــ اسلام پر پنځو بناوو ولاړ دی.

۲ــ لمونځ فرض دی.

۳ــ روژه فرض ده.

٤ــ زکات په بډايه او شتمنو مسلمانانو څوک چې د نصاب خاوندان وي؛ فرض دی.

۵ــ حج فرض دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې په ډله ییز ډول د اسلام د ارکانو په باره کې سره خبرې وکړي.

ارزونه

۱ـ اسلام څو بناوې لري؟
۲ـ د لمانځه د اهمیت او ارزښت په باره کې مو څه زده دي؟
۳ـ د حج ځینې حکمتونه ذکر کړئ.

کورنی دنده

د دې لوست حدیث شریف حفظ کړئ او له معنا سره یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حياء

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرو (رضى الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ». [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

نوم يې عقبه، کنيه يې ابو مسعود او په کوفه کې زېږېدلى دى. د هجرت په (٤٠) کال د حضرت علي رضي الله عنه د خلافت په دوره کې وفات شوى دى.

د کلمو معنا

١- مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ: هغه څه چې خلکو له مخکينيو څخه زده کړي دي.

٢- مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى: هغه څه چې د ټولو انبياوو (عليهم السلام) شريعتونو وربانديې اتفاق کړى دى.

٣- إِذَا لَمْ تَسْتَحِ: کله دې چې حيا نه لرله.

٤- فَاصْنَعْ: نو کوه.

د حديث شريف معنا

له ابو مسعود رضي الله عنه څخه روايت دى، چې پيغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمايل: د تېرو شوو پيغمبرانو له ويناوو څخه چې خلکو زده کړې، يوه دا خبره مهمه ده چې کله دې حياء نه لرله، نو څه چې دې خوښ وي؛ کوه يې.

فعاليت

- آيا په زده کړه او ښوونه کې حيا کول ښه دي؟

د حديث شريف حکمت: حيا د هغه انساني کيفيت نوم دى چې سړى له هرې غير مناسبې خبرې او ناوړه کار څخه کرکجن کوي، انسان بايد د هر چا څخه زيات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی څخه حیاء ولري. کوم شی چې ټولنه فاسدوي، اخلاقي فساد دی او حیا داسې یو نېک صفت دی چې انسان له ټولو بدیو او ناوړو کارونو څخه منع کوي، ځکه خو اسلام حیا د ایمان ارزښتناکه څانګه بللې ده او سپارښتنه یې کړې ده چې مسلمانان دې دغه خوی په ځان کې پیدا کړي، خپله ټولنه دې له بربنډتوب او بې حیایۍ څخه چې د ډول ډول ناروغیو لامل کېږي؛ وساتي او د خلکو د تشویش مخنیوی دې وکړي.

د حیا ثمره

د حیا پایلې همیشه ګټورې وي، لکه څنګه چې پیغمبر ﷺ فرمایلي دي «اَلحَیَاءُ لَایَاتِي إلَّابِخَیر» حیا یواځې خیر او ښېګڼه زېږوي. په بل حدیث شریف کې فرمایي:

((حیا او ایمان تل ملګري وي. کله چې یو له دوی دواړو څخه نه وي؛ بل به یې هم نه وي)).

فعالیت

- زده کوونکي دې د حیا په باره کې سره خبرې وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- حیا د ټولو پیغمبرانو له لارښوونو څخه ده.

۲- د حیا اهمیت: حیا انسان له فحشا، منکراتو او خپل سریو څخه منع کوي.

۳- حیا انسان ته قدر ارزښت او عزت ور په برخه کوي.

ارزونه

۱- حیا تعریف کړئ.

۲- د حیا حکمت بیان کړئ.

۳- انسان تر ټولو زیات باید له چا څخه حیا ولري؟

کورنۍ دنده

د حیا د ارزښت او ګټو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیشه یي توکي

عَنْ اُمِ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: (نَهَى رَسُولُ الله ﷺ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفْتِرٍ). [رواه ابو داود]

د راوي پېژندنه

نوم يې حضرت ام سلمة رضي الله عنها د بنو مغيره قبيلې ته منسوبه ده. له لومړنيو مسلمانانو څخه ده، ام سلمة رضي الله عنها د هغو مهاجرينو له جملې څخه ده چې حبشې او مدينې ته يې هجرت کړی دی. هغه د خپل ميړه ابو سلمة له وفات څخه وروسته د هجرت په څلورم کال د شوال په مياشت کې د پيغمبر ﷺ په نکاح کې راغله او د امهات المؤمنين په صف کې داخله شوه له (۳۰۰) څخه زيات احاديث يې له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي دي او بالاخره د هجرت په دیارلسم کال د (۸٤) کالو په عمر وفات شوه.

د کلمو معنا

۱- مُسْكِرٍ: نيشه کوونکی، د عقل له منځه وړونکی.
۲- مُفْتِرٍ: سستوونکی.

د حديث شريف معنا

حضرت ام سلمة رضي الله عنها روايت کړی چې پيغمبر ﷺ د هر هغه څه له استعمال څخه منع کړې ده چې نيشه راولي او عقل خرابوي او يا عقل کمزوری کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

د اسلام له مهمو هدفونو څخه یو هم د عقل، ځان او مال ساتنه او د الله تعالیٰ له نعمتونو څه د ګټې اخیستلو د ښو لارو ښودنه ده، الله تعالیٰ انسان ته د عقل په واسطه له حیواناتو څخه غوره والی ورکړی دی، څرنګه چې انسان د خپل عقل په وسیله ښه له بدو او ګټه له زیان څخه توپیر کولای شي او د خپل عقل په پراختیا کولای شي، د ترقۍ او پرمختګ لارې هوارې کړي.

لدې کبله د اسلام مقدس دین، د عقل د ساتنې لپاره ټول نېشه يي توکي چې په لومړي سر کې يې شراب ځای لري، حرام کړي دي، ځکه چې د دغو توکو استعمال د مختلفو جرمونو، لکه: ځان وژنه، غلا، تېري، بد امنۍ د صحت خرابوالي او داسې نورو لامل ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- ټول مستي راوستونکي او سستوونکي، لکه شراب او د نېشه يي توکو مختلف ډولونه حرام دي.

۲- نېشه کوونکي توکي که لږ وي او که ډېر وي؛ حرام دي.

۳- له نېشه يي توکو څخه هر ډول ګټه اخیستل حرام دي.

٤- د اسلام مقدس دین، انسان د ځان او عقل د ساتنې مسؤول ګڼي.

ارزونه

۱- په اسلام کې د نېشه يي توکو حکم څه دی؟

۲- د شرابو او نېشه يي توکو زیانونه بیان کړئ.

۳- د درس مفهوم په لنډ ډول بیان کړئ.

کورنی دنده

د نېشه يي توکو د زیانونو په اړه یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جماعت لمونځ

۱. د جماعت د لمانځه حکم

د جماعت لمونځ مؤکد سنت دی.

۲. څوک د امامت حق لري؟

په امامت کې د لومړیتوب حق په ترتیب سره لاندې کسان لري:

۱- لومړی د امامت حقدار هغه څوك دی چې عالم وي، یعنې په شرعي مسایلو او خاصتاً د لمانځه په احکامو پوهېږي.

۲- که چېرې داسې څوك نه وي بیا هغه څوك دی چې د قرآن کریم قاري او یا چې قرآن ښه تلاوت وکړای شي.

۳- که عالم او قاري هم پیدا نه شي بیا به متقي او پرهېزگار سړی مخکې کېږي.

٤- او که په تقوی کې ټول سره یوشان وي بیا به هغه څوك مخکې کېږي چې په عمر کې تر نورو مشر وي.

۳- د اقتداء احکام

۱. د فرض کوونکي لمونځ په فرض کوونکي پسې په داسې حالت کې روا دی چې دواړه یو فرض له غاړې څخه ساقطوي، یعنې دواړه د ماسپښین فرض کوي، خو که یو د مازدیگر او بل د ماسپښین لمونځ کوي، بیا یو بل پسې نیت کول صحیح نه دی.

۲. تیمم کوونکی د اودس کوونکي امام کېدی شي.

۳. پښې وینځونکی د مسحې کوونکي مقتدي کېدی شي.

٤. په ناست پسې ولاړ دریدی شي.

٥. څوك چې رکوع او سجده کوي په اشاره کوونکي پسې یې اقتداء صحیح نه ده.

٦. د نفل کوونکي اقتداء په فرض کوونکي پسې صحیح ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. د غیر معذور لمونځ په معذور پسې روا نه دی.

۸. په جامه پټ سړی د لوڅ سړي مقتدي کېدای نه شي.

۹ . قاری دې په امي پسې اقتدا نه کوي.

۴. په جماعت سره د فرض لمونځ موندل

کله چې یو چا پر سنتو، فرضو یا قضایي لمونځ ځانته پیل وکړ، بیا جماعت ودرید، خپل لمونځ دې په ولاړه باندې په سلام گرځولو پرېږدي او په جماعت کې دې شریک شي.

۵. په یو جومات کې د جماعت د تکرار حکم

د کلي په جومات کې په یو آذان او اقامت د جماعت تکرار مکروه دی. مخصوصا چې دغه کار د یوې ډلې له خوا همیشه تکرار شي، ځکه دا د تفرقې لامل گرځي.

د کلي جومات: هغه مسجد دی چې امام او مقتدیان یې معلوم وي.

۶. په لاندې ځایونو کې د جماعت تکرارول روا دي

۱. د لارې په جومات کې.

۲. په هغه جومات کې چې ټاکلی امام او مؤذن ونه لري او هر وخت بېل بېل خلک راځي او لمونځ پکې کوي.

ارزونه

ا- د جماعت لمونځ څه حکم لري او په امامت کې د لومړیتوب حق په ترتیب سره بیان کړئ.

ب- د اقتداء ځینې احکام په لنډ ډول بیان کړئ.

ج-په کومو ځایونو کې د جماعت تکرارول روا دي؟

کورنی دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جُمعې او د اخترونو لمونځونه

د جمعې لمونځ:

١. د جُمعې د لمانځه حکم

د جُمعې لمونځ فرض عين دی.

٢. د جُمعې لمانځه د وجوب شرطونه

د جمعې د لمانځه د وجوب شرطونه دا دي:

١. نارينتوب: په ښځو باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

٢. مقيم توب: په مسافر باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

٣. امنيت: په هغه چا باندې چې امنيت يې تر ګواښ لاندې وي، د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

٤. د سترګو روغوالی: په ځای ناست ړوند باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

٣. د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه

١. د جُمعې لمونځ په ښار يا په هر هغه ځای کې چې امير او قاضي ولري صحيح دی.

٢. د جُمعې لمانځه امام بايد خپله د سيمې واکمن وي او يا خو د هغه استازی وي.

٣. د جُمعې لمونځ به د ماسپښين په وخت کې اداء کېږي، نو له ماسپښين څخه مخکې او وروسته د جمعې لمونځ نه صحيح کېږي.

٤. جومات ته به هر څوک ننوتلای شي او هېڅوک به ترې نه منع کېږي.

٥. په جماعت به ادا کېږي او پرته له جماعت څخه يوازې نه کېږي او د جماعت کمه اندازه درې تنه دي او د دوی لپاره خطبې ته حاضرېدل شرط نه دي. ځينې وايي که درې تنه د امام په شمول حاضر شي د جُمعې لمونځ ورسره کېږي.

٦. خُطبه له عربۍ څخه پرته په بله ژبه هم جواز لري.

٧. بايد خطبه د لمانځه څخه مخکې ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- یو زده کوونکی دې، عملاً د جُمعې لمونځ د خپلو ملګرو په وړاندې په لنډه توګه تمثیل کړي.

د اخترونو لمونځونه

د اخترونو د لمانځه حکم

په ټولو هغو خلکو چې د جُمعې لمونځ پرې فرض دی، د اختر لمونځ ورباندې واجب دی.

د اخترونو د لمانځه د وجوب شرطونه

د اخترونو د لمانځه د وجوب شرطونه، کټ مټ د جُمعې د لمانځه د وجوب شرطونه دي.

د اخترونو د لمانځه د صحت شرطونه

د اخترونو د لمانځه د صحت شرطونه، کټ مټ د جُمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي، خو د جُمعې په خلاف د اخترونو په لمانځه کې خطبه له لمانځه څخه وروسته سنت ده.

۴. د اخترونو د لمانځه لپاره سنتونه

١. په اخترونو کې غسل سنت دی د ټولو مسلمانانو لپاره که لمانځه ته ځي او یا نه ځي.
٢. خوشبویي لګول، غوره او پاکې جامې اغوستل،
٣. له چا سره د مبارکۍ په وخت کې ځان خوشحاله ښودل،
٤. د اخترونو په ورځ زیات خیرات او صدقه کول، همدا راز د سرسایې ورکول پر چا چې واجب وي.
٥. د لارې بدلول، یعنې تګ په یوه لار او راتګ په بله لار،
٦. د اخترونو له لمانځه څخه مخکې او وروسته نفل نه کول.

۵. د اخترونو د لمانځه ادا کولو کیفیت

١. امام او مقتدي به په شریکه د اختر د لمانځه نیت په ژبه باندې په داسې حال کې کوي چې امام به د امامت او مقتدي به د اقتداء لفظ ورسره زیاتوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. امام او مقتدي دواړه به ثناء (سبحانك اللهم....) په پټه وايي.
۳. له ثناء څخه وروسته به امام او مقتدي درې تکبیره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به تر غوږو پورې پورته کوي او ترمنځ به يې لږ چوپ پاتې کېږي.
٤. بيا به امام (اعوذ بالله او بسم الله) په پټه او ورپسې فاتحه د سورت په ملتيا په جهر وايي.
٥. بيا به رکوع ته د ښکته کيدو تکبیر وايي او رکوع به کوي.
٦. له قومې او سجدو څخه وروسته به دوهم رکعت ته د پورته کيدو لپاره تکبیر وايي.
٧. کله چې دوهم رکعت ته پورته شو (بسم الله الرحمن الرحيم) به په پټه وايي.
٨. له (بسم الله) څخه وروسته به فاتحه له سورت سره يوځای وايي.
٩. له سورت څخه وروسته او له رکوع څخه وړاندې به بيا درې تکبیره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به غوږونو ته پورته کوي.
١٠. بيا به وروسته په څلورم تکبیر رکوع ته ښکته کېږي. رکوع او سجده به کوي.
١١. له تشهد، درود او دعاء څخه وروسته به سلام اړوي.
١٢. له سلام څخه وروسته به امام پورته کېږي او دوه خطبې به وايي، که چېرې کوچنی اختر وي په لومړۍ خطبه کې به د سرسايې او که لوی اختر وي د قربانۍ او د تشريق د تکبيراتو احکام بيانوي.
١٣. د دواړو خطبو ترمنځ به لږ ساعت کښېني او بيا به دويمې خطبې ته پورته کېږي.

۶. د تشريق تکبيرونه

اَللهُ اَكْبَرُ- اَللهُ اَكْبَرُ لَا إله إلاالله و اَللهُ اَكْبَرُ اَللهُ اَكْبَرُ و لِلهِ اْلحَمْدُ.

۷. د تشريق د تکبيرونو حکم

د تشريق تکبيرونه په هر بالغ مسلمان واجب دي.

۸. د تشريق د تکبيرونو وخت

د عرفې د سهار له لمانځه څخه وروسته پيل او د تشريق د ورځو په اخري مازديګر پای ته رسېږي (د اختر په څلورمه ورځ د مازديګر له لمانځه وروسته د تکبيرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلو سره پای مومي).

فعاليت

• له شاگردانو څخه دې يو كس د اختر لمونځ په عملي بڼه تمثيل كړي.

ارزونه

١- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووايئ:
أ- د تشريق ورځې څو دي په لنډ ډول يې بيان كړئ؟
ب- د جمعې او اخترونو لمونځونه څه حكم لري؟
ج- د جمعې د لمانځه د صحت او و جوب شرطونه څو او كوم دي؟
د- د اختر د لمانځه له پاره د لمونځ كوونكي سنتونه په لنډ ډول بيان كړئ؟
٢- لاندې صحيحو جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه كېږدئ:
أ- د تشريق تكبيرونه په هر بالغ او نابالغ مسلمان واجب دي. ( )
ب- د اختر د لمانځه د صحت شرطونه كټ مټ د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي. ( )
ج- د تشريق تكبيرونه د عرفې د سهار له لمانځه څخه وروسته پيل او د ذی الحجې په ديارلسم پای مومي. ( )

كورنۍ دنده

• د اختر د لمانځه د اداء كولو طريقه په ترتيب سره په خپلو كتابچو كې وليكئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کسوف، خسوف او استسقا لمونځونه

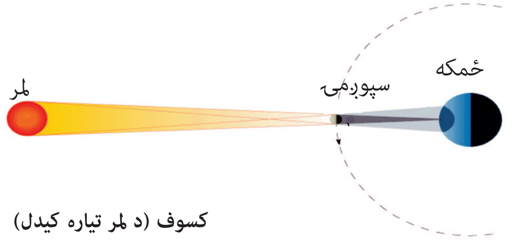

کسوف (د لمر تیاره کېدل)

د کسوف لمونځ

۱. د کسوف معنا

(کسوف) د لمر توروالي او یا یې د روښنایۍ کموالي ته وایي.
کله چې سپوږمۍ د ځمکې او لمر ترمنځ واقع شي او د لمر د وړانګو مخه ونیسي، نو کسوف (یا د لمر تیاره کېدل) منځ ته راځي.

د کسوف د لمانځه حکم

د کسوف لمونځ مؤکد سنت دی.

د کسوف د لمانځه کیفیت

د کسوف لمونځ دوه رکعته دی، په داسې شکل به کېږي لکه څنګه چې نور لمونځونه کېږي. خطبه، اذان او اقامت نه لري. امام به پکې په پټه قرائت لولي او د هغه چا په امامت به ادا کېږي چې کوم د جُمعې امامت کوي، خو که چېرې ځوک امامت ته حاضر نه شو؛ بیا به هر سړی په خپل کور کې ځانته دوه یا څلور رکعته لمونځ کوي.

د خسوف لمونځ

د خسوف معنا: د سپوږمۍ د سترګې توروالي او یا یې د روښنایۍ کموالي ته خسوف وايي. کله چې ځمکه د سپوږمۍ او لمر ترمنځ راشي او د ځمکې سیوری د سپوږمۍ پر مخ ولوېږي او د لمر د هغو وړانګو چې په سپوږمۍ به لوېدلې ممانعت وشي نو خسوف (یا د سپوږمۍ تیاره کېدل) منځ ته راځي.

د خسوف د لمانځه کیفیت

د خسوف لمونځ د تل لپاره کور کې کېږي. همدا راز لمونځونه د زلزلو او د ساري ناروغیو څخه د خلاصون په موخه هم کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. د استسقا لمونځ

استسقاء باران غوښتلو ته وايي. په استسقاء کې دوه رکعته لمونځ کېږي، بيا امام خطبه وايي او دعا کوي.

- **مسايل**:

۱. د استسقاء په لمانځه کې لازمه ده چې الله تعالی ته د خشوع، عذر او زاريو اظهار وشي او حتی څاروي هم له ځان سره صحرا ته يوړل شي.

۲. د ماشومانو او سپين ږيرو ويستل د استسقاء د لمانځه لپاره هم په کار دي، ځکه چې د الله ﷻ رحمت په داسي ضعيفو رانازلېږي.

۳. د استسقاء په لمانځه کې به امام ډېر استغفار وايي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او يا ګروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

أ- خسوف او کسوف څه معنا لري؟ تعريف يې کړئ.

ب- د خسوف لمونځ په کوم ځای کې کېږي؟ او پرته له خسوفه دا لمونځ په نورو کومو ځايونو کې کېږي روښانه يې کړئ؟

ج- استسقاء څه معنا لري لغوي او اصطلاحي تعريف يې وکړئ؟

د- د استسقاء د لمانځه حکم ووایاست.

۲-لاندې صحيحو جملوته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- دکسوف او استسقاء لمونځونه مؤکد سنت دي. (   )

ب-د کسوف د لمانځه امام به د جمعې امام وي. (   )

کورنۍ دنده

د پورتنيو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې احکام

د جنازې تعریف

کله چې مړی ښخولو ته برابر شي او د لمانځه او دفن لپاره وړل کېږي؛ نو دې ته جنازه وايي.

د ځنکدن د وخت آداب او سنتونه

د ځنکدن په حالت کې لاندې شيان سنت دي:

۱ـ د ځنکدن په وخت کې د شهادت کلمه ویل.

۲ـ د ناروغ د ځو تنوخپلوانو اویا دوستانو حاضریدل د ناروغ د ځنکدن په وخت کې مستحب دي، په دې خاطر چې که څه وصیت کوي، نو هغوی دې واوري او د شهادت کلمه ورته ورياده او تلقین کړي (البته ناروغ باندې باید امر ونه شي چې کلمه ووایه ځکه چې ناروغ په ځان نه پوهیږي اوکیدای شي منفي عکس العمل وښيي)

۳ـ کله چې روح له بدن څخه جدا شي، نو بیا لازمه ده چې د مړي بدن په داسي توگه لکه چې ویده وي، په ښکلي هیئت سره برابر شي، سترگې يې پټې، زنه يې راټوله، پښې او دواړه لاسونه يې اوار کړل شي او که کوم څادر وي؛ نو هغه دې پرې واچول شي.

۳. د میت حقوق

هغه معلوم قرضونه چې پر میت باندې دي، د هغو خلاصول او یا یې پر غاړه اخیستل،

۱ـ غسل ورکول،

۲ـ د جنازې لمونځ ورباندې اداء کول،

۳ـ په هدیره کې ښخول.

د حقیقي شهید احکام

۱ـ خپلې جامې يې کفن دی او بل نوی کفن ورته نه ورکول کېږي.

۲ـ هر هغه شی به ترې لرې کوي چې له کفن څخه زیات وي، لکه: چپن، ساعت او داسې نور...

۳ـ غسل ورته نه ورکول کېږي.

۴ـ د جنازې لمونځ به ورباندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د متوفىٰ ماشوم حق

۱ـ د نوم ایښودل.
۲ـ غسل ورکول.
۳ـ د جنازې لمونځ ورباندې کول.
۴ـ په هدیره کې ښخول.

د میت د تکفین او تجهیز مصارف

د میت د تجهیز، تکفین او ښخولو مصارف به د میت له خپل مال څخه ورکول کېږي. که چېرې کوم میت خپل مال ونه لري بیا به یې هغه خپلوان مصارف ګالي چې په کومو باندې یې نفقه واجبه ده او یا د ده نه میراث وړي. خو که څوك داسې خپلوان هم ونه لري بیا به له بیت المال څخه دا مصارف ورکول کېږي. البته لازمه ده له هغو اضافي او ملاماتوونکو مصارفوڅخه چې یواځې د تظاهر، ریا او د سیالۍ لپاره کېږي ډډه وشي، ځکه ډېر کله داسې کېږي چې د متوفي د کورنۍ د دوه چنده اذیت او تکلیف لامل ګرځي. [۱]

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:
۱. جنازه څه ته وایي؟
۲. د ځنکدن آداب او سنتونه کوم دي؟
۳. د میت حقونه کوم دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.
٤. د حقیقي شهید احکام په لنډ ډول ولیکئ.
۵. د میت د تجهیز او تکفین مصارف له کوم ځای څخه ورکول کېږي؟

کورنۍ دنده

د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

(۱) پورتني معلومات اضافي دي او په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میت لمبول او وړباندې د جنازې لمونځ کول

لومړی: د مړي د لمبولو طریقه:

۱. په یو مناسب او مستورځای کې به جامې ترې نه وکاږي او عورت به يې پټ کړي.

۲. د مړي حرمت دې وساتل شي او د عورت ځایونه دې په داسې شکل پرېمنځل شي چې غسل ورکوونکی دې په خپلو لاسونو کې څه ونیسي تر څو لاسونه يې د مړي پر بدن ونه لګیږي او نه ولیدل شي.

۳. اودس دې ورکړل شي، خو خوله او پوزه دې ورته نه پرېمینځي، بلکې خوله او پوزه به يې په یوه لمده ټوټه مسح کړي.

٤. بیا دې سر ورته پرېمنځي.

٥. بیا دې په ټول بدن باندې اوبه ورواچوي، که صابون پرې ووهل شي بهتره ده.

٦. بیا دې ښي اړخ ورته پرېمنځي او بیا دې چپ اړخ ورته پرېمنځي ترڅو چې ټول بدن يې ومینځل شي.

څوک د میت د لمبولو لپاره مناسب او غوره دي؟

دا بهتره ده چې میت د ده نږدې خپلوان کوم چې په لمبولو پوهېږي ولمبوي، خو که داسې نه وي، نو بیا دې داسې پرهېزګاره سړی ورته غسل ورکړي چې په لمبولو پوهېږي.

البته مړه ښځه به ښځه لمبوي، خو ښځه کولای شي خپل میړه ومینځي.

۲ـ میت ته کفن ورکول

* **د کفن ورکولو حکم**: مړي ته کفن ورکول فرض کفایي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* د کفن ډولونه:

کفن په درې ډوله دی:مسنونه کفن، کفایي او د ضرورت کفن.

مسنونه کفن: په لاندې ډول دی:

قمیص: له ورمیږ څخه ترقدمونو پورې دمړي ټول ځان ورباندې پټېږي.

ازار: د مړي سر او ټول بدن پټوي د قمیص له پاسه وراغوستل کېږي.

لفافه: دا هم له سر څخه تر قدمونو پورې ده، خو له ازار څخه یې اندازه زیاته ده او له سر او پښو سره تړل کېږي.

البته د ښځې په کفن کې دوه ټوټې نورې هم اضافه کېږي: (خمار او خرقه)

خمار: ټکرې د سر او د مخ لپاره

خرقه: یوه ټوټه د صدر (سینې) نه تر زنګونونو پورې

خمار او خرقه له لفافې نه مخکې وراغوستل کېږي.

کفن الکفایة: عبارت له ازار او لفافې څخه دی او قمیص پکې نشته، خو ښځې لپاره به یو څادر (ټیکرې) زیاتېږي.

کفن الضرورة: هغه ټوټه چې د کفن د کفایت له اندازې څخه کمه وي او میت د ضرورت لپاره پکې تکفین شي. (۱)

په مړي باندې د جنازې لمونځ

۱ـ د جنازې د لمانځه حکم: دجنازې لمونځ، لکه: د مړي تجهیز، تکفین اوخښول په مسلمانانو باندې فرض کفایي دی.

۲ـ د جنازې د لمانځه ارکان: د جنازې لمونځ دوه رکنه لري:

۱. څلور تکبیره،

۲. ودریدل.

- نیت یعني قصد او اراده د جنازې د لمانځه لپاره شرط دی.
- له څلورم تکبیر څخه وروسته دواړو لوروته سلام ګرځول واجب دي.

---

(۱) د دې درس پورتنی برخه اضافي معلومات دي او په امتحان کې شامل نه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې د لمانځه سنتونه

۱ـ له لومړي تکبير نه وروسته د حمد او ثنا ويل: (سُبحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَ بِحَمدِكَ وَ تَبَارَكَ اسمُكَ وَ تَعَالَى جَدُّكَ وَ جَلَّ ثَنَائُكَ وَ لَا إِلَهَ غَيرُكَ).

۲ـ له دويم تکبير نه وروسته د درود ويل: (اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحُمَّدٍ كَمَا صَلَّيتَ وَ سَلَّمتَ وَ بَارَكتَ وَ رَحِمتَ عَلَى اِبرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ اِبرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ).

۳ـ له دريم تکبير څخه وروسته، مړي ته دعاکول او هغه ته مغفرت غوښتل، په هر عبارت چې وي، خو بهتره دا ده چې په مأثوره الفاظو باندې دعا وشي، لکه:

- د بالغ مړي لپاره نارينه وي او که ښځينه: (اَللّٰهُمَّ اغفِر لِحَيِّنَا وَ مَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَ صَغِيرِنَا وَ كَبِيرِنَا وَ ذَكَرِنَا وَ أُنثَانَا، اَللّٰهُمَّ مَن احيَيتَه مِنَّا فَاَحيِيهِ عَلَى الاسلام و مَن تَوَفَّيتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الايمَانِ).
- او که مړی ماشوم وي؛ نو دا دعا به لولي: (اَللّٰهُمَّ اجعَلهُ لَنَا فَرَطاً وَ اجعَلهُ لَنَا أَجراً وَ ذُخراً وَ اجعَلهُ لَنَا شَافِعاً وَ مُشَفَعاً).
- او که مړی ماشومه وي؛ نو دا دعا به لولي: (اَللّٰهُمَّ اجعَلهَا لَنَا فَرَطاً وَ اجعَلهَا لَنَا أَجراً وَ ذُخراً وَ اجعَلهَا لَنَا شَافِعَةً وَ مُشَفَعَةً).

د جنازې د لمانځه ادا کولو طريقه

پس له دې چې جنازه د لمانځه لپاره کېښودل شوه، امام د مړي د سينې په مقابل کې درېږي او د صفونو له ترتيبولو او د ميت له تعيينولو (چې ماشوم دی او که لوی) وروسته لومړی تکبير وايي.

له لومړي تکبير سره د جنازې لمونځ کوونکي لاسونه تر غوږو پورته کوي، تکبير وايي او بيا (سُبحَانَكَ اَللّٰهُمَّ....) وايي.

بيا امام دويم تکبير وايي او وروسته (اَللّٰهُمَّ صَلِّ...) وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا دریم تکبیر وایي او وروسته دعا کوي، څنګه چې مخکې په تفصیل سره بیان شوې، لکه: (اَللّٰهُمَّ اغفِر لِحَیِّنَا وَ مَیِّتِنَا...)
له دعا څخه وروسته به څلورم تکبیر وایي او وروسته به سم د لاس ښي او کیڼ لورته سلام اړوي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د خپلو ټولګیوالو په وړاندې عملاً د لویانو د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

بل زده کوونکی دې د ماشوم د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.
او بل زده کوونکی دې د ماشومې د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د جنازې د لمانځه دعاګانې ووایئ.
۲. کفن په څو ډوله دی؟
۳. د نارینه او ښځینه کفن څه توپیر لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د جنازې لمونځ په یادو زده کړي او د جنازې کیفیت دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زکات

د زکات تعریف

زکات په لغت کې: پاکوالي، زیاتوالي او برکت ته وایي.

په اصطلاح کې: مستحقینو ته د هغه مال د ټاکلې برخې ورکول دي چې نصاب ته رسیدلی وي.

د زکات حکم

زکات د اسلام له ارکانو څخه یو رکن دی او ورکول یې په هغه چا فرض دی چې د ورکولو شرطونه په کې وي.

د زکات د فرضیت دلایل

زکات په قرآن کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابت دی:

۱. قرآن کریم: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ)[۱]

ژباړه: تاسې لمونځونه قایم کړئ او زکات ورکړئ.

۲. حدیث: رسول اکرم ﷺ فرمایي: اسلام پنځه بناوې لري لومړی بنا یې د شهادت کلمه، دویمه بنا یې لمونځ، دریمه بنا یې زکات ورکول، څلورمه بنا یې د روژې نیول او پنځمه بنا یې د حج کول دي.

۳. اجماع: د ټول امت علماوو اجماع کړې چې زکات د اسلام له ارکانو څخه یو رکن دی.

د زکات د فرضیت کال: زکات د هجرت په دویم کال د روژې له فرضیت څخه مخکې فرض شوی دی.

---

۱ (د البقرې سورت، ۴۳ آیت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زکات د وجوب شرطونه

زکات ځانګړي شرطونه لري چې ځینې په مالك او نور يې په مال پورې اړه لري:

لومړی د مکلف یا مالک شرطونه:

۱. اسلام.
۲. عقل.
۳. بلوغ.
٤. اصیلوالی. یعني (مريي) نه وي.
۵. د نصاب مالك کیدل چې د کال په پیل او پای کې د نصاب خاوند وي.

د زکات نصاب په نقدينو کې دوه سوه درهمه سپين زر او يا شل مثقاله سره زر دي. چې په اوسنيو ګرامونو باندې د سرو زرو نصاب ۸۵ ګرامه او د سپينو زرو نصاب ۵۹۵ ګرامه کېږي [۲]

دويم: په مال پورې تړلي شرطونه

۱. مال باید د مالك په لاس کې وي، نو په ورك شوي مال باندې زکات نشته.
۲. د مال په خاوند باندې داسې پور نه وي چې ټول مال ورلاندې شي او يا دومره ترې پاتې شي چې نصاب نه کم وي.
۳. نصاب باید د اصلي حاجتونو څخه اضافه وي، لکه: کور، دکور اسباب او داسې نور.
٤. نصاب باید له هغو مالونو څخه پوره شوی وي چې شرعا د زکات قابليت لري.
۵. یو کال باید پرې تیر شوی وي، یعنې پس له دې چې نصاب ته رسیدلای وي له مالك سره یو کال پرې تیر شوی وی.

(خو د فصلونو او مېوو په زکات کې د کال تېرېدل شرط نه دی، بلکې د فصل او مېوې د راټولېدو سره سم پکې زکات واجبېږي).

---

(۲) المکیال و المیزان فتاویٰ الازهرالشریف ۱/ ۲۰۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. د زکات د صحت شرطونه

فقهاوو کرامو د زکات د صحت لپاره لاندې شرطونه ښودلي دي:

۱. نیت، ځکه چې زکات ورکول عبادت دی او پرته له نیت څخه عبادت نه صحیح کېږي.

۲. اسلام، ځکه چې له کافر څخه د نیت تصور نه شو کولی.

۳. زکات به مستحق کس ته ورکول کېږي، د مستحقینو بیان وروسته راځي.

٤. د مستحق له لوري د زکات قبضول.

۵. زکات له حلال مال څخه ورکول.

۶. هغه مالونه چې زکات ورکول پکې واجبېږي

۱. څاروي.

۲. تجارتي توکي.

۳. مېوې او فصلونه.

٤. سره او سپین زر.

۵. معدنونه او ښخ شوي مالونه.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په مېتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. زکات په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ.

۲. د زکات د فرضیت دلیل له قرآن کریم څخه ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د زکات د صحت شرطونه په لنډه ډول بیان کړئ.

٤. د مال د خاوند شرطونه په لنډه ډول ولیکئ.

- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه مالونه چې زکات پکې واجبېږي عبارت دي له............................

۲. په د مال پورې تړلي شرطونه عبارت دی له...................................

- لاندې صحیح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- د زکات د وجوب شرطونه اسلام، عقل او بلوغ دي. (   )

ب- د فصلونو او مېوو په زکات کې هم د کال تېرېدل شرط دی. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څارويو زکات

له څارويو څخه زموږ مطلب اوښه، اوښ، غوا، غوايان، ميښې، سنډاګان، پسونه، ميږې، وز او وزې دي، بناءً په وحشي څارويو کې زکات نشته.

۱. د اوښانو زکات

د اوښانو د زکات ترتيب په لاندې ډول دی:

- په پنځو اوښانو کې يو پسه دی.
- په لسو اوښانو کې دوه پسونه دي.
- په پنځلس اوښانو کې درې پسونه دي.
- له شلو اوښانو څخه تر څلور ويشتو پورې، پکې څلور پسونه دي.
- له ۲٥ اوښانو څخه تر ۳٥ اوښانو پورې، يوه کلنه جونګۍ ده، هغه چې په دويم کال کې يې قدم ايښی وي.
- له ۳٦ څخه تر ٤٥ اوښانو پورې، پکې يوه دوه کلنه جونګۍ چې دريم کال کې يې قدم ايښی وي.
- له ٤٦ څخه تر ٦٠ اوښانو پورې، پکې يوه حقه ده يعنی درې کلنه جونګۍ چې څلورم کال کې يې قدم ايښی وي.
- له ٦١ څخه تر ٧٥ اوښانو پورې، جذعه ده څلور کلنه جونګۍ چې په پنځم کال کې يې قدم ايښی وي.
- له ٧٦ څخه تر ٩٠ اوښانو پورې، دوه يو کلنې جونګۍ چې دويم کال کې يې قدم ايښی وي واجبېږي.
- له ٩١ څخه تر ١٢٠ اوښانو پورې، دوه درې کلنې جونګۍ چې څلورم کال کې يې قدم ايښی وي واجبېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوښانو تعداد	د زکات مقدار	د اوښانو تعداد	د زکات مقدار
٥ اوښانو کې	۱ پسه	۳٦ اوښانو کې	۱ دوه کلنه جونګې
۱۰ اوښانو کې	۲ پسونه	٤٦ اوښانو کې	۱ درې کلنه جونګې
۱٥ اوښانو کې	۳ پسونه	٦۱ اوښانو کې	۱ څلورکلنه اوښه چې په پنځم کال يې قدم ايښی وي
۲۰ اوښانو کې	۴ پسونه	۷٦ اوښانو کې	۲ يو کلنې جونګې
۲٥ اوښانو کې	۱ يوه کلنه جونګې	۹۱ اوښانو کې	۲ درې کلنې جونګې

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او يا ګروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

۲. د غواګانو او غوايانو زکات

د غواګانو او غوايانو نصاب دېرش غواګانې او غوايان دي.

د غوايانو او غواګانو د زکات اندازه:

✓ کله چې د غواګانو يا غوايانو شمېر دېرشو ته ورسېږي په هغو کې يوه کلنه خوسی چې په دويم کال کې يې قدم ايښي وي واجبيږي.

✓ کله چې يې شمېر څلوېښتو ته ورسېږي بيا پکې يوه دوه کلنه خوسی چې دريم کال کې يې قدم ايښی وي، واجبېږي.

✓ کله چې د غواګانو او يا غوايانو شمېر شپيتو ته ورسېږي بيا پکې دوه يو کلنې خوسکې چې په دويم کال کې يې پښه ايښی وي، واجبېږي.

✓ کله چې يې شمېر اوياوو ته ورسيږي بيا په کې يوه يوکلنه او بله دوه کلنه خوسی ورکول کېږي.

✓ کله چې د غوايانو او غواګانو شمېر اتياوته ورسيږي بيا په کې دوه دوه کلنې خوسکې ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېښو او سنډاګانو زکات د غواګانو او غوایانو د زکات په شان دی.

فعالیت

- د غواګانو د زکات د اندازې لپاره یو جدول جوړ کړئ لکه څنګه چې اوښانو ته جوړ شوی دی.

۳. د مېږو او وزو زکات

د مېږو او وزو د زکات نصاب: د مېږو، پسونو او وزو د زکات نصاب څلوېښت مېږې یا وزې دي بناءً په نهه دېرشو پسونو او وزو کې زکات نشته.

د مېږو او وزو د زکات اندازه:

۱ـ کله چې د مېږو یا وزو شمېر څلوېښتو ته ورسېږي یو پسه به په زکات کې ورکوي.

۲ـ کله چې د مېږو یا وزو شمېر ۱۲۱ ته ورسېږي بیا به دوه پسونه په زکات کې ورکوي.

۳ـ کله چې یې شمېر ۲۰۱ ته ورسېږي درې پسونه به زکات کې ورکوي.

۴ـ کله چې څلورسوو ته ورسیږي څلور پسونه به زکات کې ورکوي کله چې له څلورسوو څخه د مېږو او وزو شمېر زیات شي بیا په هرو سلو کې یو پسه یا وزه د زکات لپاره وباسي.

مسأله: د مېږو او وزو په زکات کې به یو کلن مال چې په دویم کال کې یې قدم ایښی وي ورکوي یعني له کال نه د لږ عمر مال په زکات کې نه ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لاندې صحیح جملو ته (✓) او غلطو ته د (×) نښه کېږدئ:

۱. په هرو پنځو اوښانو کې څلور پسونه لازمېږي. (   )

۲. کله چې د غواګانو شمېر شپېتو ته ورسېږي دوه یو کلنې خوسۍ به زکات کې ورکوي. (   )

۳. د مېږو نصاب څلوېښت مېږې دي او له دې څخه په کمو کې زکات نشته. (   )

٤. د غواګانو نصاب څلوېښت غواګانې دي. (   )

کورنۍ دنده

د زکات د ګټې په اړه یو مطلب چې پنځه کرښې وي ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فصلونو او میوو زکات

د میوو او فصلونو زکات ته (عشر) ویل کېږي.

د میوو او فصلونو د زکات د وجوب دلایل

د مېوو او فصلونو زکات په قرآن کریم، احادیثو او اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله جل جلاله په خپل مبارک کتاب قرآن کریم کې فرمايي: (وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ)[۱]

ژباړه: تاسې د فصلونو زکات د لو په ورځ ورکړئ.

۲- حدیث: نبي اکرم ﷺ په یو مبارک حدیث کې د عبدالله بن عمر رضی الله عنهما په روایت فرمايي: ((هره هغه ځمکه چې د باران او سیلاب په اوبو خړوبېږي، لسم من به په زکات کې ورکوي او هغه چې په تکلیف او مشقت سره خړوبېږي شلم من به ترې په زکات کې اخیستل کېږي)).

۳- اجماع: ټول امت په دې اجماع کړې چې په میوو او فصلونو کې عشر واجب دی.

د عشر د وجوب شرطونه:

۱- ځمکه به خراجي نه وي، ځکه عشر او خراج په یوه ځمکه باندې یو ځای کېدای نشي.

۲- د حاصلاتو له اخیستلو څخه به موخه دګټو ترلاسه کول وي، بناءً په لرګیو کې زکات نشته، معنا دا چې په نلونو، درمو او د لرګیو په ډېوونو کې زکات نشته.

۳- ځمکه به د باران، ویالې او سیند په اوبو خړوبېږي، خو که چېرې په تکلیف او مشقت سره خړوبېده، بیا پکې عشر نشته، بلکې شلم من زکات دی.

۱- (الانعام/۱٤۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې د میوو او فصلونو په زکات کې شرط نه دي

۱- د کال تېرېدل ورته شرط نه دی.

۲- ټاکلی نصاب نه لري څومره میوه او حاصلات چې ونه او ځمکه وکړي، لسمه برخه به یې ورکوي.

۳- عقل او بلوغ ورته شرط نه دی، د لېوني او ماشوم په ځمکه کې هم عشر واجب دی.

٤- د ځمکې ملکیت هم ورته شرط نه دی، په دهقان او اجاره دار باندې هم عشر شته.

۵- د قرض (دین) او پور ورکول هم ورته شرط نه دی.

٦- پاتې کېدل او نه خرابېدل هم ورته شرط نه دی، بلکې په سبزیجاتو او مېوو کې هم عشر واجب دی.

فعالیت

- د خپل چاپېریال له هغو فصلونو څخه پنځه پنځه مثاله ورکړئ چې عشر په کې واجبېږي او دوه هغو ته ورکړئ چې شلم من په کې واجبېږي.

د سرو او سپینو نصاب

د سرو زرو نصاب شل مثقاله دی یعنې ۸۵ گرامه او د سپینو زرو نصاب دوه سوه درهمه چې د ۵۹۵ گرامو سره مساوي کېږي.

په سرو اوسپینو کې د زکات اندازه

په سرو او سپینو زرو کې دوه نیم فیصده هغه وخت په زکات کې ورکول کېږي چې کله نصاب ته ورسېږي او کال وربانديې تېر شي، همدا راز څومره چې زیاتېږي بیا په هرو څلوېښتو روپوکې یوه روپۍ زکات دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک نوټونو زکات

په اوسنیو مروجو بانکي نوټونو کې زکات ورکول هغه وخت واجب دی چې نصاب ته ورسېږي او ددې د ارزښت ټاکل د سپینو او سرو زرو له لارې کېږي، معنا دا چې په څومره بانکي نوټونو باندې ۵۹۵ گرامه سپین زر او یا ۸۵ گرامه سره زر تر لاسه کېږي همدومره اندازه یې نصاب دی او دوه نیم فیصده به په زکات کې ورکوي. بیا که چېرې له دې څخه ډېرېدل، په هرو څلوېښتو روپو کې به یوه روپۍ ورکوي، ځکه اوسنیو مروجو بانکي نوټونو د سرو او سپینو زرو ځای نیولی او همدې بانکي نوټونو دا دواړه له چلند څخه غورځولي دي.

چاته به زکات ورکول کېږي؟

هغه افراد چې زکات ورکول کېږي، اته ډلې دي، مالک کولای شي چې ټولو ډلو ته د خپل زکات برخې ورکړي او دا هم واک لري چې ټول زکات یوې ډلې یا یو تن ته ورکړي، دده غاړه خلاصېږي. علماوو له اتو ډلو څخه چې صحابه کرامو (رضوان الله علیهم اجمعین) پرې اجماع کړې وه یوه ډله چې (مولفة القلوب) ورته وایي د زکات د ورکړې څخه ویستلې ده، اوس دوی ته زکات ورکول روا نه دي پاتې لاندې اوو ډلو ته زکات ورکول کېږي:

۱- فقیر: هغه چاته ویل کېږي چې لږ مال لري خو نه د ده بسیا پرې کېږي او نه نصاب ته رسېږي.

۲- مسکین: هغه څوک چې هیڅ نه لري او یا له فقیر څخه کم مال ولري، مسکین دی

۳- هغه مامورین چې د بیت المال له لورې د زکات ټولولو لپاره ټاکل شوي وي.

٤- غلامان: هغه چې مالک ورته ټاکلی مال شودلی او له ورکولو څخه وروسته آزادېږي.

٥- في سبیل الله: هغه حقیقي مجاهدین چې د جهاد اراده لري، خود جهاد امکانات و نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- قرضداران: هغه قرضدار چې د خپل پور خلاصولو توان نه لري.
٧- مسافر: هغه چې د خپلې کورنۍ او مال څخه لرې وي. له زکات څخه به ده ته دومره څه ورکول کېږي چې خپل کور ته پرې ورسېږي.

مسأله: د جومات او لارې جوړولو لپاره د زکات ورکول روا نه دي.

فعالیت

• زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

لاندنیو پوښتنو ته ځواب ووایاست:

١- د مېوو او فصلونو زکات ته فقهاء کوم نوم اخلي؟ د وجوب د دلایلو بیان یې وکړئ.
٢- د سرو او سپینو زرو د زکات نصاب څومره دی او څومره زکات پکې واجبېږي؟
٣- څو ډلو ته زکات ورکول کېږي په تفصیل سره یې بیان کړئ؟

لاندې صحیحو جملو ته (✓) او غلطوته د (×) نښه کېږدئ:

١- د سرو زرو نصاب شل درهمه دی او د سپینو زرو نصاب دوه سوه مثقاله دی. (   )
٢- هغه څوک چې هیڅ نه لري او یا د فقیر څخه کم مال ولري، مسکین دی. (   )

کورنۍ دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حج

د حج تعریف

حج په لغت کې: قصد ته وايي.

او په اصطلاح کې: د یو خاص ځای زیارت کول، په خاص وخت او خاصو کړنو سره، حج بلل کېږي.

د حج حکم

د اسلام مبارك دین پنځم رکن حج دی، په هغه چا باندې چې استطاعت او قدرت د حج ولري فرض عین دی.

د حج د فرضیت دلائل

د حج فرضیت په قرآن کریم، احادیثو او دامت په اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله جل جلاله فرمايي: ﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً﴾ (۱)

د الله جل جلاله د رضا پخاطر په هغو مسلمانانو باندې د حج کول فرض دي چې د لارې توښه ولري.

۲- حدیث: په احادیثو کې د اسلام مبارك دین پنځم رکن حج بنودل شوی.

۳- اجماع: د اسلامي امت ټول مجتهدین د حج په فرضیت متفق دي.

۱- (ال عمران/ ۹۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج د وجوب شرطونه

فقهاء کرامو رحمهم الله تعالی د حج د وجوب لپاره، لاندې شرطونه ښودلي دي:

۱- اسلام: په کافر باندې حج نشته.

۲- عقل او بلوغ، نو په لېوني او ماشوم حج نشته.

۳- قدرت او استطاعت، قدرت او استطاعت په لاندې شیانو تحقق مومي:

الف: د بدن روغوالی (صحت)، یعنې داسې ناروغتیا ونه لري چې د سفر مانع گرځي.

ب: د لارې د تگ راتگ او خوراك مصارف باید ولري.

ج: د کور نه تر حج پورې لاره به په امن وي (امنیت).

د: که چېرې کومې ښځې د حج نیت کړی وي باید یو مسلمان محرم ورسره وي.

هـ: د حج کولو په وخت کې باید د حج مصارف په لاس کې ولري.

د حج د صحت شرطونه

۱. اسلام.

۲. تمییز او عقل.

۳. احرام.

٤. په مخصوصو ځایونو کې د ښودل شویو عبادتونو ادا کول، یعنې په عرفات کې د عرفې په ورځ درېدل او د کعبې شریفې نه د زیارت طواف کول، داسې نه چې د یو پر ځای بل وکړي.

٥. په خپل وخت کې د ښودل شویو عبادتونو کول.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا گروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

ا ـ لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د حج د وجوب شرطونه څو دي؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.

۲. استطاعت په څه شي تحقق مومي؟ په لنډ ډول يې وليکئ.

۳. حج څه حکم لري؟ دليل سره يې ووایاست.

ب ـ لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. حج په لغت کې....... او د فقهاوو په اصطلاح کې.................

۲. د حج د صحت شرطونه عبارت دي له..............،..............،............

کورنۍ دنده

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو پنځوسم لوست

د حج فرايض او واجبات

بيت الله الحرام

د عرفات ميدان (جبل الرحمة)

د حج فرايض دري دي:

١- احرام،
٢- د زيارت طواف،
٣- د عرفې په ورځ عرفات کې دريدل.

د حج واجبات:

١- له ميقات نه د احرام تړل،
٢- په عرفات کې د لمر تر پريوتلو پورې تم کيدل،
٣- په مزدلفه کې د رښتيني سبا له راختلو د لمر تر راختلو پورې تم کيدل،
٤- دجمراتو ويشتل،
٥- ذبح (د قارن او متمتع حاجي لپاره)،
٦- د سر د ويښتانو حلق او يا تقصير په خپل وخت کې،
٧- د جمراتو د ويشتلو تقديم په حلق باندې،
٨- د اختر د ورځو نه د فرضي طواف نه تاخيرول،
٩- د صفا او مروه ترمنځ سعې کول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د سعې شروع له صفا نه،
۱۱- طواف وداع کول،
۱۲- د حجر اسود نه د طواف شروع کول،
۱۳- ښي خوا ته طواف کول،
۱٤- په اوداسه طواف کول،
۱۵- د عورت پټول،
۱٦- په احرام کې له ممنوعه کارونو څخه ځان ساتل، لکه: د ګنډل شویو جامو اغوستل، د سر پټول (د نارینه لپاره)، د نوکانو غوڅول او د ویښتانو تراشل او کمول.

۳- په سعي کې باید لاندې کارونه مراعات شي

۱- سعي (تګ) به له صفا څخه پیلوي.
۲- صفا او مروه ته به پورته کېږي.
۳- د هرې سعي په پیل کې به لاسونه پورته کوي مخ به قبلې ته کوي اوتکبیر به وايي.
٤- د سعي پر مهال به دعاګانې، تکبیرات، تسبیحات او تهلیلات وايي.
۵- سعي به له طواف څخه وروسته کوي.
٦- په اوداسه سره سعي کول سنت دي.

۴- په مزدلفې کې باید لاندې کارونه په پام کې ونیول شي:

۱- د اختر شپه تېرول په مزدلفه کې سنت دي.
۲- د ماښام او ماخوستن لمونځونه یوځای کول په یو آذان او اقامت سره په مزدلفه کې سنت دي.
۳- له مزدلفې څخه د لوبیا په اندازه کاڼي او ګټې راټولول، سنت دي.
٤- زیات تکبیر، تسبیح، تهلیل، استغفار او په نبي اکرم صلی الله علیه وسلم درود ویل،
۵- په آرام سره د مزدلفې نه منیٰ ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمرو ويشتل

ټولې جمرې درې دي:

۱- کبرئ یا د عقبې جمره،

۲- وسطئ جمره،

۳- صغرئ جمره.

د عقبې جمره ويشتل

د عقبې د جمرې موقعيت: د عقبی جمره له منئ څخه مکې لور ته دريمه جمره ده، اوجمرة الکبرى هم بلل کيږي.

د عقبې جمرې د ويشتلو وخت: د عقبې جمرې د ويشتلو وخت د لوی اختر ورځې د سهار راختلو څخه پيل او د يوولسمې ورځې د سپيده داغه پورې دوام مومي، که چېرې کوم حاجي له دې وخت څخه تاخير وکړ دم؛ ورباندې لازميږي.

غوره وخت يې د لمر ختلو نه تر زواله پورې دی.

۲- د درې واړو جمرو ويشتل د ذي الحجې په ۱۱- ۱۲- ۱۳ورځو کې:

د ويشتلو وخت: په يوولسمه او دولسمه ورځ باندې د لمر له زوال څخه تر غروبه پورې يې ويشتل سنت دي او له غروب څخه تر سهار ختلو پورې هم جواز لري مګرد کراهيت سره.

د اختر په څلورمه ورځ دجمراتو ويشتل اختياري دي او وخت يې د سبا له ختلو څخه تر لمر پريوتلو پورې خو د زوال نه مخکې يې ويشتل مکروه دي.

مسأله: په هر حاجي لازمه ده چې د اختر په دويمه او دريمه، درې واړه جمرات (صغرئ، وسطئ او کبرئ) وولي.

د جمرو ويشتلو د صحت شرطونه:

۱- جمرې به په هغه شي باندې ولي چې د ځمکې له جنس څخه وي لکه کاڼی، لوټه.

۲- هره جمره به په بيلو بيلو اوو کاڼو ولي.

۳- کله چې درې واړه جمرې ولي؛ نو بايد په ويشتلو کې يې ترتيب مراعت کړي، يعنې لومړی به صغرئ بيا به وسطئ او په پای کې به کبرئ جمره ولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست.

الف: د حج واجبات څو دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

ب: په سعې کې کوم امور باید مراعات شي؟

ج: په مزدلفې باندې د دریدلو سنتونه بیان کړئ.

د: د جمرو ویشتل څه وخت پیلیږي؟ او څه وخت پای مومي؟ لنډه اشاره ورته وکړئ.

هـ: د یو پرځای د بلې جمرې ویشتل څه حکم لري؟

۲- لاندې صحیحو جملو ته (ص) او غلطو ته د (×) علامه کېږدئ.

الف: حاجي به د صفا او مروه ترمنځ سعې د طواف څخه وړاندې کوي. (   )

ب: ټولې جمرې درې دي. (   )

کورنۍ دنده

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج ډولونه

۱- حج په درې ډوله دی:

۱- قـِـران.

۲- تمتع.

۳- افراد.

کوم یو پدې کې غوره دی؟

تر ټولو غوره قِران، وروسته تمتع او بیا افراد دی.

لومړی: د قِران حج

د قران معنا: قران په لغت کې: د دوه شیانو نږدې کولو ته وایي.

او په اصطلاح کې: (د حج او عمرې یو ځای نیت کول او ادا کولو ته) د قِـران حج وایي.

د قِران حج طریقه

کله چې قارن مکې شریفې ته ننوت، خپله عمره سرته رسوي، خو له احرام ځخه ځان نه اوباسي بلکې په احرام کې پاتې کیږي، کله چې د حج مراسم د ذي الحجې په اتمه شروع شي؛ نو بیا به په همدې احرام کې منیٰ ته روان شي او د فرضي حج مناسک به شروع کړي.

د قارن تکلیف نسبتاً متمتع او مفرد ته زیات وي، ځکه له کومې ورځې نه چې عمره یې کړې ده تر اختر پورې باید په احرام کې پاتې شي.

په قارن باندې د شکر دم واجب دی، یعني قارن به د الله جل جلاله د شکر په خاطر یو څاروی حلالوي.

دویم- د تمتع حج

دحج په سفر کې د حج او عمرې ادا کولو ته چې په بیلا بیلو احرامونو باندې وي د تمتع حج وایي.

د قران او تمتع حج فرق

متمتع لومړی احرام صرف د عمرې لپاره تړي، کله یې چې عمره خلاصه کړه نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل احرام لرې کوي او په عادي توګه خپل وخت تیروي، کله چې د حج وخت ورسیږي بیا د دویم ځل لپاره خپل احرام تړي.

خو قارن د عمرې او حج لپاره یو ځل احرام تړي، تر څو یې چې حج خلاص کړی نه وي تر هغه وخته پورې په احرام کې پاتې وي که مکې ته د حج د وخت نه یوه میاشت مخکې هم داخل شوی وي بیا هم د حج تر وخته پورې باید په احرام کې پاتې شي.

په متمتع باندې هم د شکر دم لازمېږي.

دریيم: د افراد حج

افراد په لغت کې: یواځې کولو ته وایي.

او په اصطلاح کې: هغه حج دی چې په هغه کې یواځې دحج کولو احرام وتړل شي او عمره ونه کړي.

په مفرد باندې د شکر دم نشته.

فعالیت

- زده کوونکي دې دحج د اقسامو تفاوتونه په انفرادي او یا ګروپي توګه بیان کړي.

ارزونه

الف ـ لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست.

۱- حج په څو ډوله دی؟

۲- قِران څه معنا لري؟ طریقه یې بیان کړئ.

۳- تمتع څه معنا لري؟ طریقه یې بیان کړئ.

ب ـ لاندې صحیحو جملو ته د (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کېږدئ.

۱- د شکر دم یواځې په متمتع حاجي واجب دی. (   )

۲- قارن د عمرې او حج لپاره یو ځل احرام تړي (   )

کورنۍ دنده

پورتنیو پوښتنو ته ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج متفرقه مسایل

د حلق معنا

د وېښتانو خرېل یا کلول (حلق) بلل کېږي (یواځې د نارینه لپاره)

د تقصیر معنا

د سرنه د وېښتانو کمول (تقصیر) بلل کېږي.

طواف الوداع

دا هغه طواف دی چې حاجیان یې له مکې نه د وتلو په وخت کې د وداع (رخصتی) په نیت سره کوي.

دې ته طواف (صدر) هم وایي، دا طواف په هغه حاجي واجب دی چې له میقاتو څخه بهر اوسېږي او د مکې په اوسیدونکي باندې نشته.

د طواف الوداع سقوط

طواف الوداع له معذورو ښځو څخه ساقطېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:

١ . حلق او تقصیر څه معنا لري؟ تعریف یې کړئ.

٢ . د طواف الوداع بل نوم څه دی، په چا واجب او کله ساقطیږي؟

کورنۍ دنده

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library